

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI

BANKALAR VE FİRMALAR PERSPEKTİFİNDEN
BASEL II KRİTERLERİNİN TİCARİ KREDİ SÜRECİNE
ETKİLERİ VE TEKSTİL SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR
UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erkan DOĞANLAR

Danışman: YRD. DOÇ. DR. HAYATİ ERİŞ

İSTANBUL, 2007

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI :Bankalar ve Firmalar Perspektifinden Basel II Kriterlerinin Ticari Kredi Sürecine Etkileri ve Tekstil Sektörü Üzerine Bir Uygulama

TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİ HAZIRLAYAN : Erkan DOĞANLAR

ANABİLİM DALI : Bankacılık

SAVUNMA TARİHİ : 29.06.2007

JÜRİ ÜYELERİ :

GÖREVİ

ADI SOYADI

İmza

Danışman

Yrd.Doç.Dr. Hayati ERİŞ

Üye

Prof.Dr. Erişah ARICAN

Üye

Yrd.Doç.Dr. İdil Özlem KOÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TABLolar LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR	XII
ÖZET	XIII
GİRİŞ	1

İ.BÖLÜM: TİCARİ KREDİ SİSTEMİ

1.1.Ticari Krediler	3
1.1.1. Ticari Kredinin Unsurları	4
1.1.2. Kredilerin Kaynakları	6
1.1.3. Ticari Bankalar Tarafından Verilen Krediler	7
1.1.3.1. Nakdi Krediler	7
1.1.3.2. Gayri Nakdi Krediler	10
1.1.3.3. Vade Açısından Krediler	14
1.1.3.4. Teminat Açısından Krediler	14
1.2. Kredi Başvurusu ve Analiz Süreci	14
1.2.1. Talebin Değerlendirilmesi ve Potansiyel Müşterinin Tespiti	15
1.2.2. Hazırlık Amaçlı Bilgi	15
1.2.3. Kredi Müşterisi İle Yapılan Ön Görüşme	15
1.2.4. Müşterilerden Alınan Dokümanlar	16
1.2.5. Kredi Analizinde Kullanılan Finansal Tablo Çeşitleri	18
1.2.6. Finansal Tablo Analizinin Unsurları	23
1.2.7. Finansal Tablo Analizinin Amaçları	23
1.2.8. Finansal Tablo Bilgilerinin Özellikleri	24
1.2.9. Finansal Tablo Analizini Etkileyen Faktörler	25
1.3. Finansal Analiz Yöntemleri: X A.Ş. Uygulaması	26
1.3.1. Karşılaştırmalı Analiz	26

1.3.1.1. Karşılaştırmalı Bilânçoların X A.Ş. İçin Analiz ve Yorumu	27
1.3.1.2. Karşılaştırmalı Gelir Tablolarının X A.Ş. İçin Analiz ve Yorumu	31
1.3.2. Yüzde Yöntemi ile Analiz.....	34
1.3.2.1 Bilançonun Dikey Analiz Yöntemine Göre Analizi ve Yorumu.....	34
1.3.2.2. Gelir Tablolarının Dikey Analiz Yöntemine Göre Analizi ve Yorumu	35
1.3.3. Eğilim Yüzdeleri ile Analiz	36
1.3.4. Oran Yöntemi ile Analiz	40
1.3.5. Sektör Ortalamalarına Göre X A.Ş.'in Durumu	43

II. BÖLÜM KREDİ YAPILANDIRMASI

2.1. Kredi Fiyatlaması Prosedürleri	49
2.2. Kredi Sürecinde Risk	51
2.2.1. Ekonomik Riskler.....	52
2.2.2. Kredi Riski.....	53
2.2.3. Likidite Riski.....	53
2.2.4. Faiz Riski.....	53
2.3. Kredi Takibi Süreci	54
2.4. Kredinin Geri Ödenmesi.....	54
2.5. Türkiye’de Ticari Bankaların KOBİ Kredilerine İlişkin Uygulamaları:	
A Bankası Küçük Girişimci Kredisi Programı.....	55
2.5.1. Yönetim ve Organizasyon.....	55
2.5.2. Sunulan Ürün ve Hizmetler.....	55
2.5.3. Kredi Kullanacak Müşteriler.....	56
2.5.4. Kabul Edilebilecek Kredi Talep Amaçları	57
2.5.5. Kredi Türleri ve Özellikleri.....	58
2.5.5.1. Girişime Destek Taksitli Yatırım Kredileri.....	59

2.5.5.2. Girişime Destek Taksitli İşletme Kredileri	59
2.5.5.3. Girişime Destek Taksitli Taşıt Kredileri.....	60
2.5.5.4. Girişime Destek Taksitli İşyeri Kredileri.....	61
2.5.6. Kredi Başvuru SürecindeTalep Edilen Belgeler	61
2.5.7. Üretim Prosesi Kredi Talepleri ve Değerlendirme Aşamaları	62
2.5.7.1. Müşterilerle ilgili Araştırma Yapılması	62
2.5.7.2.Girişime Destek Kredi Tekliflerinin Hazırlanması.....	65
2.5.7.2.1. Girişime Destek Kredileri Firma Tanıtım ve İstihbarat Formu'nun Hazırlanması.....	65
2.5.7.2.2.SELP İşletme Kredisi Onay Formu'nunDoldurulması...	65
2.5.7.2.3.Kredi Tekliflerinin Değerlendirilmesi	67
2.5.8. Kredi Teminatlarının Oluşturulması ve Kullanılması Aşamaları.....	68
2.5.8.1. Tebliğ Şartlarının Sisteme Tanımlanması	68
2.5.8.2. Kredi Teminatlarının Oluşturulması	69
2.5.8.3. Kredi Teminat Girişinin Yapılması	69
2.5.9. Kredinin Kullanılması	69
2.5.10. Firma Faaliyetlerinin İzlenmesi	70
2.5.11. İstatistikler İle SELP	71

III. BÖLÜM BASEL SERMAYE UZLAŞILARI

3.1. Bankacılık Düzenlemeleri Konusunda Uluslararası Bütünleşme Adımları....	75
3.1.1 1988 Basel Düzenlemesi.....	76
3.1.2 1988 Sonrası Yapılan Değişiklikler	77
3.1.3.Piyasa Risklerinin SYR Hesaplamasına Dahil Edilmesi.....	78
3.1.4. Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Hesaplanması.....	79
3.2. Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı.....	81
3.2.1.Basel II'nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri.....	85
3.2.2 Basel II Sürecinde Dünya'da ve Türkiye'de KOBİ'lerin Durumu.....	89
3.2.2.1. Basel II Kriterlerinin KOBİ' lere Etkileri.....	90
3.3. Basel II Kredilendirme Sürecinde Risk Değerlendirme ve Derecelendirme....	93

3.3.1. KOBİ'lerin Derecelendirilmesi.....	94
3.3.1.1 Standart Yaklaşım/Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım.....	95
3.3.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım.....	96
3.3.2. Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi	99
3.3.2.1. Ülke Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi.....	99
3.3.2.2. Bankaların Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi.....	100
3.3.2.3. Firmaların Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi.....	101
3.3.2.4. Risk Değerlendirme Kuruluşları.....	102
3.3.2.5. Risk Değerlendirme Not Sistemi.....	102
3.4. KOBİ'ler İçin Basel II ile Önem Kazanan Yeni Kredi Analiz Yaklaşımlar...	103
3.4.1. İş Stratejileri ve Hedefleri.....	103
3.4.1.1. Hedeflerin Belirlenmesi.....	103
3.4.1.2. Hedeflerin Kontrolü.....	104
3.4.1.3. Ölçüm Yöntemleri.....	104
3.4.2. İş Piyasası ve Rekabet.....	104
3.4.3. İş Kapasitesi.....	105
3.4.4. İş ve Mali Planlama.....	105
3.4.5. İş Risk Yönetimi.....	106
3.5. Basel II Kredilendirme Sürecinde Teminat Yapısı.....	106

IV. BÖLÜM İMKB TEKSTİL ENDEKSİNDE YER ALAN ŞİRKETLERİN BASEL II SÜRECİNDE ANALİZİ

4.1. Uygulama Çalışmasına İzlenen Yöntem ve Kapsam.....	110
4.1.1. Uygulamanın Evreni.....	110
4.1.2. Uygulamanın Örneklem Yöntemi.....	110
4.1.3. Verilerin Girişi ve Kontrolü.....	110
4.1.4. Verilerin Analizi.....	111
4.2. Ampirik Bulgular.....	111
4.2.1. Yıllık Satış Cirosu.....	111
4.2.2. Aktif Pasif Yönetimi ve Teminat Kullanımı.....	112

Sayfa No

4.2.3. Banka Kredisi Kullanımı.....	115
4.2.4. Kur Riski Yönetimi.....	117
4.2.5. Karlılık.....	118
4.2.6. Özsermaye ve Ortaklık Yapısı	119
5. SONUÇ	121
KAYNAKÇA.....	125

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo.1.Dönen Varlıklar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar.....	27
Tablo.2. Dönen Varlıklar ve Duran Varlıklar	27
Tablo.3.Yabancı Kaynaklar ve Öz Kaynaklar.....	28
Tablo.4.Duran Varlıklar ve Öz Kaynaklar.....	29
Tablo.5.Duran Varlıklar ve Devamlı Sermaye Hesapları.....	29
Tablo.6. Ticari Alacaklar ve Ticari Borçlar	30
Tablo.7. Maddi Duran Varlıklar ve Stoklar.....	30
Tablo.8. Brüt ve Net Satışlardaki Değişiklik.....	31
Tablo.9.Satışların Maliyetindeki Değişiklik.....	31
Tablo.10. Brüt Satış Karındaki Değişiklik.....	31
Tablo.11.Faaliyet Giderleri ve Faaliyet Karındaki Değişiklik.....	32
Tablo.12.Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar ile Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar.....	32
Tablo.13. Finansman Giderleri	33
Tablo.14.Faaliyet Karı Kalemindeki Değişiklikler.....	33
Tablo.15.Olağanüstü Gelirler ve Karlar İle Olağanüstü Gider ve Zararlar.....	33
Tablo.16.Dönem Karı ve Net Dönem Karı Kalemindeki Değişiklikler.....	34
Tablo.17. Bilanço Kalemlerinin Yıllar İçindeki Yüzde Değişimi.....	34
Tablo.18. Gelir Tablosu Kalemlerinin Net Satışlara Göre Yıllar İçindeki Değişimi.....	37
Tablo.19. Aktiflerin Eğilim Yüzdesi İle Analizi.....	37
Tablo.20. Pasiflerin Eğilim Yüzdeleri ile Analizi.....	38
Tablo.21. Gelir Tablosunun Eğilim Yüzdeleri ile Analizi.....	39
Tablo.22. Likidite Oranları Tablosu.....	40
Tablo.23. Mali Bünye Durumunun Analizi.....	40
Tablo.24. Faaliyet Durumu Oranları Tablosu.....	42
Tablo.25. Karlılık Oranları Tablosu.....	43
Tablo.26. Sektörel Karlılık Durumu Tablosu.....	44

Tablo.27. Sektörel Borçluluk Durumu Tablosu.....	45
Tablo.28. Sektörel Faaliyet Durumu Oranları Tablosu.....	46
Tablo.29. Sektörel Büyüme Oranları Tablosu.....	46
Tablo.30. Aylar İtibariyle SELP Kredisi Kullanımı ve Riski.....	71
Tablo.31.SELP Kredi Plasmanının Sektörel Dağılımı.....	72
Tablo.32. SELP Kredisi Kullanım Amacı.....	72
Tablo.33. Kredi Kullanım Tutar Aralığı.....	73
Tablo.34. Kredi Kullanım Vade Aralığı.....	73
Tablo.35.A Bank'ın Basel I Standardına Göre Sermaye Yeterlilik Rasyosu.....	81
Tablo.36.Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Yükümlülükler İçin Hesaplama Yöntemi.....	84
Tablo.37.KOBİ'lerin Ekonomiler İçindeki Yerlerinin Ülkeler Bazında Karşılaştırılması.....	89
Tablo.38. AB ve Türkiye'de KOBİ'lerin Karşılaştırılması.....	91
Tablo.39.Basel II Standartlarına Göre KOBİ'lerin Sınıflandırılması.....	91
Tablo.40.Türkiye'de KOBİ Tanımlamaları.....	92
Tablo.41.Standart Yaklaşımına Dayalı Risk Derecelendirmesi.....	95
Tablo.42.Standart Yaklaşımına Dayalı Risk Derecelendirmesi.....	95
Tablo 43.Ülkeler, Bankalar ve Şirketler İçin Kredi Ağırlıklarının Değerlendirilmesi..	101
Tablo.44.Standart Yaklaşımında Risk Azaltıcı Olarak Kullanılabilecek Teminatlar.....	107
Tablo.45. Firmaların Yıllık Satış Cirosu KOBİ Tanımına Göre Dağılımı.....	112
Tablo.46. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde İpoteklerin Kullanımı.....	113
Tablo.47. İMKB Tekstil Endeksinde Alınan Teminatların Toplam Alacaklara Oranı.	114
Tablo.48.İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Şüpheli Alacakların Toplam Alacaklara Oranı.....	115
Tablo.49.İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Banka Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	115
Tablo.50.İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Uzun Vadeli Banka Kredilerinin Borçlar İçindeki Payı.....	116
Tablo.51. İMKB'deki Şirketlerde Kısa Vadeli Banka Kredilerinin Payı.....	116
Tablo.52. İMKB'deki Tekstil Endeksi Şirketlerinin Açık Pozisyonlarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	117

Tablo.53. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Net Kar/Öz sermaye Oranı.....118

Tablo.54. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Özsermaye Yapısı.....119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil.1. İçsel Derecelendirme Yaklaşımı İle Sermaye Gereksinimi Hesaplaması.....	97
Şekil.2. Basel II Kriterlerine Göre Risk Derecelendirmesi ve Kredi Maliyeti İlişkisi.....	98
Şekil.3. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde İpoteklerin Kullanımı.....	113
Şekil.4. İMKB Tekstil Endeksinde Alınan Teminatların Toplam Alacaklara Oranı...	114
Şekil.5. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Net Kar/Öz sermaye Oranı.....	118

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS:	Uluslararası �demeler Bankası
CRM:	Credit Risk Mitigation
ECA:	Export Credit Agencies
ECAI:	External Credit Assessment Institutions
G-10:	Gelişmiş 10
IRB:	Internal Rating Based
İDDY:	İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
İMKB:	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İSO:	İstanbul Sanayi Odası
KFW :	Alman Kalkınma Bankası
KOBİ:	Küçük ve Orta Boy İşletmeler
OPEC:	Organization of the Petroleum Exporting Countries
QIS:	Quantitative Impact Study
RMD:	Riske Maruz Değer
SELP:	Small Enterprises Loan Programme
SY:	Standart Yaklaşım
SYR:	Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TCMB:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
XTEKS:	İMKB Tekstil Endeksi

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Erkan Doğanlar
Ana Bilim Dalı	: Bankacılık
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Hayati Eriş
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans- Haziran 2007
Anahtar Kelimeler	: Basel II, Ticari Kredi, Tekstil Sektörü,

ÖZET

Uluslararası finansal sistemde yaşanan gelişmeler doğrultusunda, bir ülke ekonomisinin yapı taşı niteliğinde olan ve çoğunluğunu KOBİ'lerin oluşturduğu reel sektör firmaları ile bankalar arasındaki kredi ilişkileri süreci özellikle 90'lı yıllardan itibaren sürekli olarak değişime uğramıştır. KOBİ'lerin ve bankaların küresel anlamda rekabet edebilmeleri için finansal sistemde yaşanan gelişmelerle birlikte ekonomik faaliyetleri düzenleyen kurallardaki değişimleri de yakından takip etmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda ekonomik faaliyetleri yeniden düzenleyen bir kurallar bütünü olan Basel II, özünde bankacılık düzenlemeleri olarak ele alınsa da kredi analiz sürecine getirdiği yeni yaklaşımlardan dolayı firmaları da çok yakından ilgilendirmektedir. Bu çalışma ile Basel II sonrası değişecek olan ticari kredi sürecinin, Türkiye'deki bankacılık sisteminin ve reel sektör üzerine olası etkileri anlatılmaya çalışılmıştır. Türk bankacılık sistemi Basel II sonrası geçilecek olan yeni düzene daha hazır görünürken, reel sektör firmalarının ciddi sorunlar ile karşı karşıya oldukları görülmüştür. Yeni düzen ile birlikte derecelendirme sisteminin firmalara da uygulanacağını göz önünde bulundurursak, firmalar perspektifinden öz sermaye yetersizliği, banka kredisi kullanımı ve kurumsal yönetim gibi konular firmaların çözmesi gereken sorunların başında gelmektedir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Erkan Doğanlar
Field : Banking
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Hayati Eriş
Degree Awarded and Date : Master- June 2007
Keywords :Basel II, Commercial Loan,The Textile Industry

ABSTRACT

Credit relationships between banks and real sector businesses, which are the essential parts of national economies, consisting of small medium enterprises (KOBİ), have been changed intensively since the 1990s with the development of international financial systems. KOBİs and banks are required to monitor both the developments in financial life along with regulation changes for economic activities in order to have the ability to compete globally. Therefore, Basel II that is mentioned as the revision of the regulations relevant to economical activities, is deeply concerns firms although its basic idea is related to banking regulations. The aim of this article is to explain the possible effects of the commercial loan process and the changes that will take place after Basel II, on Turkey's banking system and the real sector. It has been observed that real sector companies have run up against serious problems, while the Turkish banking system appears more ready for the Basel II process. If it is considered that the new regulations and the ranking system are also to be carried out in these companies at the same time, then we should solve the main problems such as; equity inadequacy from a company's perspective, usage of bank loans, and the corporate governance.

GİRİŞ

Ülkelerin merkez bankalarının bir araya gelerek oluşturdukları uluslararası bir kuruluş olan BIS bünyesinde, 1974 yılında, bankaların dünya çapında ortak standartlarda çalışmasını sağlamak üzere “Basel Komitesi” oluşturulmuştur. Bu komite tarafından 1988’de yayınlanan “Basel-I Kriterleri” ile bankaların uymaları gereken çalışma kriterleri belirlenmiş ve bankaların krizlere karşı dayanıklılığını artırmak üzere, banka sermayelerinin, riskli aktiflere oranının % 8’den az olamayacağını ifade eden sermaye yeterlilik rasyosu belirlenmiştir. Ancak Basel Komitesi, finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeleri dikkate alarak Haziran 1999, 2001, Nisan 2003’te Basel II’ ye ilişkin yeni düzenlemeleri içeren 3 adet istişari metin yayımlamıştır. Basel-II’ ye ilişkin nihai metin ise Haziran 2004’te yayımlanmıştır. Basel II Kriterlerinin yürürlüğe gireceği tarih ilk önce 2004 yılı olarak belirlenmiş ancak 2007 de G-10 ülkeleri ve AB direktifi doğrultusunda tüm AB üyesi ülkelerde uygulamaya geçirilmiştir. Türkiye’de ise Basel II Kriterlerinin yürürlüğe gireceği tarih iktisadi birimlerin hazırlık sürecini tamamlayabilmesi için 2008 yılı olarak ön belirlenmiştir.

Bankanın kredi talebinde bulunan kişi veya kurumları değerlendirmesi ve riske bağlı olarak belli bir faiz oranından borç verilip verilmeyeceği kararı işletmeler için çok büyük öneme sahiptir. Banka yöneticileri, kredi kullanırken, çoğunlukla bankalar tarafından yapılan risk değerlendirmelerini kullanmaktadır. Söz konusu bu durum, Basel Komitesinin sermaye yeterliliğine ilişkin kuralları içeren Basel II kriterlerini ön plana çıkarmıştır. Bu çerçevede Basel II kriterleri ile ulaşılmak istenen amaçları aşağıdaki gibi özetlemek olanaklıdır,

- Farklı bankalara farklı hesaplama yöntemlerine ilişkin alternatifler sunmak
- Alınmış olan pozisyonların risklilik düzeyini yansıtan hesaplamaların getirilerek, kaynakların bilinçli bir şekilde dağıtılmasını sağlamak
- Etkin bir risk yönetimi sistemi kurulmasına yönelik zorlama ve teşviklerle, risk kültürünü bir kurum kültürü haline getirmek,
- Riske dayalı bir fiyatlandırma sistemi ile kaynakların etkin kullanılmasını sağlamak
- Denetim otoritesinin daha etkin çalışmasını sağlamak

- Şeffaflığın artırılması suretiyle kamunun banka faaliyetlerinden daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlamak
- Derecelendirme sistemi sayesinde firmaların gerçek anlamda risklilik düzeyini ortaya koymak ve düşük riskli firmalara kredi kullanımında avantajlar sağlamak.

Basel II'nin firmalar ve bankalar arasındaki kredi ilişkilerine getirdiği yenilikleri ve kredi sürecinin tarafları olan bu iki sistem üzerine etkilerini temel alan bu çalışma 4 bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, Basel II öncesinde uygulamada olan Basel I kriterleri çerçevesinde, ticari kredi kavramı üzerinde durularak konuyla ilgili genel tanıtım ve açıklamalar yapılmıştır. Kredilendirme sürecinin aşamalarından bahsedilmiş, inşaat sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın finansal tablo analizleri detaylı olarak yapılarak şirketin kredibilitesi ölçülmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde kredi yapılandırmasından bahsedilmiş fiyatlama prosedürleri ve kredi tahsis sonrası süreç ile ilgili bilgiler verilmiştir. Yine aynı bölümde A Bank olarak adlandırdığımız özel bir ticari bankanın Alman Kalkınma Bankası ile birlikte yürüttüğü küçük girişimci kredi programı hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Basel II sürecinden detaylı olarak bahsedilmiş ve uygulamaya geçildikten sonra reel sektör ve bankacılık sistemi üzerine etkileri üzerine öngörülerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde yaptığımız uygulama çalışmasında ise İMKB Tekstil Endeksinde yer alan şirketlerin konsolide olmayan 2006 yılı mali tabloları, Basel II sonrası kredi analizinde firmaların derecelendirilmelerinde önem arz edecek altbaşlıklar üzerinde durularak analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre sektörün Basel II sürecindeki durumu yorumlanmaya çalışılmıştır.

I.BÖLÜM TİCARİ KREDİ SİSTEMİ

1.1 Ticari Krediler

Kredi kelimesi Latince inanmak, güvenmek anlamına gelen ve saygı ile tatminin ifadesi olan “*Credere*” kelimesinden türemiştir. Kredi genel anlamda, herhangi bir kimseye, adına para vermek ya da parasını sonra almak kaydıyla ona mal vermeyi kabul etmek ya da alınacak bir mal, yapılacak bir hizmetin yerine getirilmesine kefalet etmek, garanti etme şeklindeki uygulamaya verilen isimdir.¹

Kredi, parasal değerlerin ödünç verenden, ödünç alana doğru yapılan transferlerin bir çeşididir. Bankalar gibi finans kuruluşlarındaki ilgili kredi bölümü kredinin borç alana tahsis edilmesinden önce müşterinin yaratabileceği riski ortaya çıkarmak için gerekli incelemeleri ve soruşturmaları yapar. Bu bağlamda kredi; bu değişim sürecinden yararlanmak isteyenlerin hak etmesi gereken bir ayrıcalık olarak da düşünülebilir.²

Operasyonel bankacılık açısından kredi, bankanın nakdi kaynaklarını bir bedel karşılığında paradan para kazanmak maksadıyla girişimde bulunan kimselere borç olarak vermesi olarak tanımlanmaktadır. Böylece, para veya garanti olarak bir olanak ya da bir durum banka tarafından sağlanmış olacaktır.

Bankacılar; kredi isteğinde bulunan kişilerin güvenilirlik değerlendirmelerini veya geri ödenmememe riskini en aza indireyecek önlemleri, niteleyici veya niceleyici çalışmalar sonucu belirlerler.³

Kalitatif çalışma yapılırken firmanın yönetim becerisi sattığı veya ürettiği malın pazar içerisindeki durumları araştırılır. Kantitatif bilgi toplama sürecinde ise firmanın finansal tabloları faaliyet raporları ve buna benzer hesap ve finansal durum yapısını gösteren bilgiler değerlendirilmeye çalışılır.

Kredi değişimler(alış-veriş) üzerine kuruludur. Bunun nedeni kredinin daha önceden belirlenmiş bir sürecin sonunda geri ödenmesi şartıyla bir süre için bir ayrıcalığın veya

¹ Mahmut Usta, **Temel Kredi Bilgileri**, İstanbul:Pamukbank Yayını,1991,s.1.

² Robert Cole, **Consumer and Business Credit Managment**,USA: Mcgraw-Hill,1998,s.6.

³ Birgül Şakar, **Banka Kredileri ve Yönetimi**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2006,s.3.

olanağın kullanımı gücünü vermesidir. Kredi alan, bu yolla elde ettiği fonları daha önceden belirlenmiş bir faizle ödemeyi kabul eder. Aynı zamanda finansal kuruluş, belirlenmiş zaman süreci için yukarıda bahsedilen olanağı sağlamayı taahhüt eder. Sonuç olarak kredi fon sağlayıcısı ve fon kullanan taraflar arasındaki güvene dayalı bir ekonomik değişimdir.

Her kredi operasyonunda az veya çok risk faktörü bulunmaktadır. Borçlanacak taraf finansal açıdan ne kadar güçlü ise risk o kadar göz ardı edilebilir. Kredi'nin geri ödeme süreci uzadığında riskin minimize edildiği düşünülebilir. Fakat borçlunun finansal durumu bu uzun süreçte olumsuz yönde değişebilir ki bu da kredi geri ödemesini imkânsızlaştırarak, finansal kurum tarafından sürecin takibini zorlaştırır. Pek çok durumda geri ödeme süresi uzayınca bankacılık operasyonları tarafında riskin artması normaldir. Kredinin uzun vadeli olması likiditeyi azaltır riski artırır. Aynı zamanda karlılık yükselirken likidite azalır⁴

1.1.1. Ticari Kredinin Unsurları

Kredi riskinin yönetimi bankacılıkta en önemli konudur. Bankacılık krizleri ile ilgili araştırmalar, bankaların ödeme krizine girmesinde en fazla rastlanan unsurun zayıf aktif kalitesi ve zayıf kredi kalitesi olduğunu göstermiştir.⁵ Kredi sağlayıcıları, kredi vermeden önce pek çok faktörü göz önüne almalıdır. Kredinin yönetimiyle ilgili olan personelin sorumluluğu, çekinceleri ve görevi dolayısıyla kredi operasyonlarını ilgilendiren bir standardizasyona gidilmesi söz konusudur. Kredi temel unsurları; zaman, güven ve geri ödenmeye anlamına gelen risk olarak üç başlık altında toplanabilir

- *Süre*: Kredi kullandırımında ödünç verilen paranın ve sağlanan itibarın belirli bir süre sonra geri ödenmesi söz konusu olduğundan, kredilendirmede zaman çok önemlidir. Geleceğin belirsizliği nedeniyle süre uzadıkça risk artar. Vadesiz bir işlemin kredi özelliği bulunmaz. Kredi operasyonunda kredi sağlayıcı, geri ödemelerin başlaması için beklemelidir. Eğer sağlanan toplam kredi zamanında tümüyle geri alınırsa tümünü

⁴ Hale Roger, **Credit Analysis A complete Guide**, USA: John Wiley&Sons Published, 1983,s.213

⁵ Şakar,a.g.e., s.3

başka bir yatırım kanalına plase edebilir. Bankalar tarafından ödünç verilen kredi belirli bir dönem sonunda geri ödenmelidir. Kredi tanımında da anlaşılacağı üzere transfer edilen alım gücü belirli bir süre sonunda geri ödenmelidir. Yani kredinin var olabilmesi için zaman vazgeçilmez bir unsurdur.⁶

- *Güven ve Saygınlık*: Krediler belirli bir süre sonunda geri alınmak üzere değişik teminatlar karşılığında kullanılırlar. Kredi olarak verilen miktarın belirli bir süre sonra ödeneceğine olan inanç bir kredi operasyonunun *güven* unsurunu oluşturur. Kredi veren ile kredi alan arasında bir güvenin bulunması gerekmektedir. Kredi kullanılacak gerçek veya tüzel kişinin banka nezdinde saygınlığı olmalı kendisine güvenilmelidir.⁷ Güven bağlamında şüpheli bir firmaya kredi verilemez. Düzenlenen bir kredi takip raporu ile bir firmanın güvenilirliği zedelenmişse kredi olabildiğince çabuk geri çekilmelidir. Kredi para, garanti veya diğer şekillerde verildiğinden bu raporun güven unsuruna dayandırılması çok önemlidir. Güven bir kredi operasyonunda olmazsa olmaz olarak adlandırabileceğimiz bir faktördür.

- *Risk*: Bankacılıkta risk, bir gerçek veya tüzel kişiye nakit, mal, kefalet ve teminat şeklinde kullanılan kredilerin toplamıdır şeklinde tanımlanabilir.⁸ Risk ödünç verilen paranın geri alınmasına ve verilen garantiye konu olan taahhüdün yerine getirilmesine kadar olan sürede oluşabilecek tehlikelerin toplamıdır. Peşin satışlar hemen ödeme garantisi gerektirirken kredi operasyonu için borçlunun öngörülen süre sonunda geri ödeme yapamaması riski her zaman vardır. Eğer borçlu vadesinde geri ödeme yapamazsa kredi sağlayıcı tarafından tahsis edilen fon, mal veya hizmetlerin değeri düşecektir. Kredi sürecinin bir boyutu da belirli bir müşterinin yaratabileceği riskin büyüklüğü ile ilgilenmektir.⁹ Bankacılık operasyonlarında riski, borcun geri ödeme süreci boyunca karşılaşılabilecek tüm risklerin toplamı olarak ta tanımlayabiliriz. Bu bağlamda özel riskler, zamanında ödenmeyen krediler veya kredi şartnamesinde uygun olmayan koşulları işaret etmektedir.¹⁰ Borçlunun borcunu geri ödememe olasılığı veya işi yapamama olasılığı kredi sağlayıcı tarafında risk faktörünü oluşturur. Borçlanan

⁶ Şakar, a.g.e., s.3

⁷ Şakar, a.g.e., s.4

⁸ Şakar, a.g.e., s.4

⁹ Tunay İyigün, **Temel Kredilendirme Teknikleri**, TBB Yayınları, 1996, s.3.

¹⁰ Cole, a.g.e., s.5.

tarafın finansal durumuna ve borç veren tarafın süreç boyunca yükümlülüklerini yerine getirmedeki iyi niyetine bağlı olarak risk artar veya azalır.¹¹

1.1.2. Kredilerin Kaynakları

Bankaların mali kaynakları iki kısımda toplanabilir özkaynaklar ve yabancı kaynaklar.¹²

A)Özkaynaklar

- Ödenmiş sermaye
- İhtiyatlar
- Karşılıklar
- Dağıtılmamış karlar
- Fonlar
- Birikmiş amortismanlar

B)Yabancı Kaynaklar

- Mevduat
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan sağlanan krediler
- Yurtiçi bankalardan sağlanan krediler
- Yurtdışı bankadan sağlanan krediler
- Muhtelif borçlar
- Tahvil ihracı ile sağlanan borçlar
- Menkul kıymet yatırım fonları
- İhracat akreditifleri
- Prefinansmanlar
- Dağıtılacak karlar
- Pasif hesaplarda yer alan diğer borçlar

1.1.3. Ticari Bankalar Tarafından Verilen Krediler

Krediler esas olarak, kullanım şekli ve içeriği bakımından nakdi ve gayri nakdi krediler olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bunun dışında kredileri vadeleri(kısa-orta-uzun),

¹¹ Usta, a.g.e., s.7.

¹² L. Burçin Akçelik, **Nakit Krediler**, İstanbul: Esbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, 1997, s.3.

teminatları(teminatlı-teminatsız), kaynakları(banka kaynaklı-banka dışı kaynaklı), amaçları(yatırım-donatım-işletim), sektörleri(özel-kamu) ve iş kolları(ticari-sanayi-ihracat-tarım) açılarından da sınıflandırmak mümkündür.¹³

1.1.3.1. Nakdi Krediler

Faiz veya faiz ve komisyon karşılığında belli bir vadeye bağlı olarak ödünç para verilmesi şeklinde nakit olarak kullanılan kredilerdir. Müşterinin herhangi bir nedenle oluşan nakit para gereksinimi bu tür kredilerle belli bir zaman için ve firmanın kredi değerliliğine paralel olarak ve tespit edilen teminatların alınması suretiyle karşılanmış olur.¹⁴

1.1.3.1.1. İç Ticaretin Finansmanına Yönelik Nakdi Krediler

Faiz veya faiz ve komisyon karşılığında belli bir vadeye bağlı olarak ödünç para verilmesi şeklinde nakit olarak kullanılan kredilerdir. Müşterinin herhangi bir nedenle oluşan nakit para gereksinimi bu tür kredilerle belli bir zaman için ve firmanın kredi değerliliğine paralel olarak ve tespit edilen teminatların alınması suretiyle karşılanmış olur.¹⁵ Nakdi krediler müşteriye borçlu cari hesap, spot kredi veya iskonto-iştira şeklinde kullanılabilir.

1.1.3.1.1.1. Spot Krediler

Banka'nın likiditesine, para piyasasındaki gelişmelere göre sunulan, anapara ve belirlenen faizi bir kerede ödenen, genelde 3 aylık sürelerle tahsis edilen kredilerdir. Bununla birlikte, yönetim kredisinin bir bölümünün yazılı teminata bağlı olduğu durumlarda daha uzun süreli sunulmaları da mümkündür.¹⁶

Spot kredilerde, anapara ve/veya faizi ödeme süresinin son tarihine kadar tahsil edilmelidir. Özellikle piyasadaki faiz oranının düşük olduğu durumlarda firmalar, kullandıkları spot krediden daha düşük faiz oranına sahip başka bir kredi edinerek spot

¹³ Belkıs Seval, “*Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi*”, TBB Yayınları, 2000, s.17.

¹⁴ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006.

¹⁵ Nahit Özen, “*Temel Kredi Bilgilendirme Süreci*”, TBB Yayınları, 2000, s.18.

¹⁶ Hakan Şakar, “*Bankalarda Kredilendirme Teknikleri*”, TBB Yayınları, 2002, s.60.

kredinin vadesi gelmeden, edindikleri yeni satın alım gücü ile geri ödeme eğilimindedirler.

1.1.3.1.1.2.Borçlu Cari Hesaba İlişkin Krediler(Rotatif)

Bu kredi çeşitleri için kredi veren kuruluş müşteriye belirlenmiş limitte bir kredi sunar. Müşteri kredi ihtiyacına göre bu kredi hesabını kullanır ve krediyi bir cari hesap üzerine işler. Bu kredi genellikle emeğin ve sermayenin gereksinimleri için kullanılır.¹⁷

Rotatif kredilerde, teorik olarak borç ve alacağın kredinin geri kalan kısmına eklenebilir olmasına rağmen uygulamada genellikle borcun kredinin geri kalan kısmına eklendiği görülmektedir. Bu kredi türü herhangi bir garanti vermeden ve/veya kredi talep edenin imzasıyla ve/veya teminat yolu ile kullanılabilir. Normal koşullarda faiz, borçlu cari hesaba ilişkin kredilere 31 Mart,30 Haziran, 30 Eylül ve 31Aralık tarihlerinde olmak üzere yılda dört kez eklenir. Bu dönemlerin sonunda eklenmiş faizler kredi limitinde boşluk noksanlık olsa dahi nakit para ya da hesaptan direkt olarak ödenmelidir.¹⁸ Özellikle Avrupa bankalarında bu kredi çeşitleri kredi geri ödemesi gerçekleşikten sonra hesapların kapatılması öngörülerek verilir. Bununla birlikte banka, kredinin belirlenen limitleri dahilinde hesabın transferine izin veriyorsa(cari hesap içinde söz konusudur), hesap öngörülen alacağı garanti etmek suretiyle borcun geri kalanına çevrilebilir.

1.1.3.1.1.3.Iskonto-İştira Kredileri

İndirim operasyonlarında müşteri sahip olduğu senetleri paraya çevirerek mülkiyetlerini bankaya devreder. Senetleri kırmak olarak bilinen bu operasyon banka tarafından eklenen komisyon ve faiz maliyetleri düşüldükten sonra kambiolarının, çeklerin ve emre muharrer senetlerinin nakit para ile ödenmesidir. Değiştirilecek olan kambiyo senetleri ve emre muharrer senetler borçlu ve alacaklı arasındaki ticari ilişki ile olumlu yönde beslenmelidir. Senetlerin iskonto ettirilebilmesi için vade sonuna en az üç ay olmalıdır ve Merkez Bankası tarafından senet değişimi kabul edilmelidir.¹⁹ Senetleri

¹⁷ Roger,a.g.e., s.219.

¹⁸ Niyazi Berk, **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, İstanbul: İMKB Yayınları,2001, s.9.

¹⁹ Usta,a.g.e., s.6.

alan banka alacaklarını tahsil eder ve senetlerin ödeme süresinin sonunda müşteriye ödeme yapar. Bu dönemde müşteriye sunulan para, kredi olarak düşünülür. Sürecin sonunda müşteriye senetlerin ödenmeme durumu söz konusu mümkün olduğundan bu durumda kalınması halinde kredi kurumu senetleri değişen müşterisine yönelir. Banka, bu tip durumların olması ihtimaline karşılık müşteri senetlerinin değerini değişim yapılmadan önce doğru tespit etmelidir.

1.1.3.1.1.4.Kredili Ticari Hesap

Hesapta yeterli para olmadığında, kısa süreli nakit ihtiyacının karşılanmasını amaçlayan, önceden belirlenen limitler dahilinde eksi bakiyeye geçebilen bir mevduat hesabıdır. Kredili ticari hesabın borca dönüşmesi halinde, kullanım süresi için borç faizi tahakkuk eder.²⁰

1.1.3.1.1.5. Taksitli Krediler

Peşin parayla mal, işyeri ya da taşıt alımında kullanılan, anapara faiz ve diğer masrafları aylık ya da üçer aylık dönemlerde ve eşit tutarda geri ödenen Türk Lirası kredilerdir. Faiz ve vade, başvuru sırasında belirlenir.²¹

1.1.3.1.1.6. Döviz Endeksli Krediler

Döviz endeksli krediler, limiti belli bir döviz cinsine bağlı tutulan, firmaya bu limitle sınırlı olarak ikraz tarihinde, geçerli döviz alış kurları üzerinden TL olarak ödenen, geri ödenmesi ve faizi endekslenen döviz cinsi ve tutarına göre hesaplanarak TL olarak tahsil edilen kredilerdir.²²

1.1.3.1.2. Dış Ticaretin Finansmanına Yönelik Nakdi Krediler

İhracat veya ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan firmalara tahsis edilen kredilerdir.

²⁰ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006

²¹ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006

²² www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006

1.1.3.1.2.1 Döviz Kredileri

İhracat veya ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan firmalara, ihracat taahhüdünün yerine getirilmesi koşulu ile kullanılan bir kredi türüdür. İhracat taahhüdü yerine getirildiği takdirde vergi, resim, harç ve fon(KKDF) muafiyeti vardır.²³

1.1.3.1.2.2. Eximbank Kredileri

İhracatın geliştirilmesi amacıyla Türk Eximbank tarafından bankalar aracılığıyla kullanılan bir kredi türüdür. İhracatçı firmanın ihracata hazırlık aşamasında Eximbank'ın belirlediği Türk menşeli malların kesin olarak ihracı ve taahhüdü karşılığı kullanılırlar. Ayrıca bu krediler yoluyla, vadeli satış işlemlerinin teşviki dolayısıyla ihracat hacminin artırılması, yeni hedef ve pazarlara girilmesini kolaylaştırmak amacıyla vadeli ihracat alacakları iskonto edilmektedir²⁴

1.1.3.2. Gayri Nakdi Krediler

Bir işin yapılmasını, bir malın teslimini veya bir borcun ödenmesini taahhüt eden kimselerin bu taahhütlerini kararlaştırılan koşullara uygun olarak yerine getireceklerini veya borçlandıkları paraları vadelerinde ödeyeceklerini temin etmek üzere, bankaca karşı tarafa hitaben taahhütte bulunulması, garanti verilmesi tarzında kullanılan kredilerdir.²⁵

1.1.3.2.1. Akreditif Krediler

Malın alıcıya teslimi ile ödemenin satıcıya yapılmasında aracı olan akreditif, malın ülke içi kullanımda da kullanılmasına olanak verir. Ancak akreditifler uygulamada genellikle uluslararası ticaret ödemelerinde kullanılmaktadırlar. Akreditif ithalat kredisine ilişkin dışsal edinim operasyonları bankaya, döviz satma, komisyon geliri bloke ve marj kullanım imkânları gibi avantajlar sağlar.²⁶

²³ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006

²⁴ Şakar,a.g.e., s.160

²⁵ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006

²⁶ Özen,a.g.e.,s.15

Bununla birlikte dezavantajları da mevcuttur; eğer kredi geri ödemesi zamanında gerçekleşmez ise ticarete konu olan mallar banka tarafından gümrükte alınmak zorundadır, bu operasyonel risk maliyeti fiyata yansıtıldığında müşteri için kredinin maliyetini arttırabilir. Tüm bunlara rağmen akreditif, ithalatçıya ve müşteriye, iş hacmine bağlı olarak komisyonu düşürme imkânı ve daha düşük ücretler ile çalışma fırsatı sağlamaktadır. Akreditif krediler kullanım alanına, açılışına, taahhütten dönülebilirliğine, ödeme sorumluluğuna, ödeme şartlarına, rambursman biçimine göre farklı şekillerde olabilmektedir.

- Ödeme Koşullarına Göre Akreditif
- Dönülebilir-Dönülemez Akreditif
- Teyitli-Teyitsiz Akreditif
- Karşılıklı Akreditif
- Devredilebilir Akreditif
- Teminat Akreditifi
- Açık Akreditif
- Rotatif Akreditif²⁷

Akreditifin vadesi ve yeri akreditifin sona ereceği tarihi ve yeri, hangi ülkede sona ereceğini de gösterir. En son vesaik ibraz tarihi düzenlenmiş ise bu süre içinde bankaya ulaştırılmalıdır, eğer düzenlenmemiş ise yükleme belgesi tarihinden sonraki yirmi bir iş günü içerisinde belgeler bankaya getirilmek zorundadır.²⁸

1.1.3.2.1.1.Gayri Nakdi Akreditif

İthalat süreci borçlu cari hesap ve akreditif kredi ile birlikte yürür. Akreditif krediye ait risk kredinin plase edilmesiyle birlikte sona erer. Akreditif dış edinim ile oransal ilişkide olan krediler parasal değildir ve daha sonra parasal riske çevrilirler. Parasal olmayan bir şekilde sunulan krediler bankanın taahhüdünü de kapsarlar.²⁹

²⁷ Şakar,a.g.e.,s.154

²⁸ Şakar,a.g.e.,s.154

²⁹ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006

1.1.3.2.1.2. Vadeli Akreditif

İthalatçı ile ihracatçı arasında yapılan anlaşmaya göre vesaikin ibrazından sonra ithalatçıya, poliçe olmaksızın belirli bir vadede ödeme yapmaya izin veren bir akreditiftir. Mal bedelleri vesaikin ibrazında değil ödeme vadesinde ödenir.³⁰

1.1.3.2.2.Kabul Kredileri

Kabul kredisi de esas itibariyle bir ithalat kredisi niteliği taşımakta, ancak bu tür işlemlerde ayrıca ihracatçı tarafından ithalatçı üzerine çekilen bir poliçe söz konusu olmaktadır. İhracatçı ve ithalatçının anlaşmasına göre mal bedeli, yüklemeden sonra 3 ay, 6 ay, 9 ay vb. sürelerden sonra ödenebilir.³¹ Bu durumda ihracatçı, kararlaştırılan vadede mal bedelinin ödeneceğini belirten bir poliçe düzenleyerek kabul etmesi için ithalatçıya gönderir. Satıcı, çoğu durumda mal bedelinin ödenmesini garanti altına almak için ithalatçının bankasının poliçeyi kabul etmesini ister. Poliçenin bankaca kabul edilmesi halinde, banka poliçe tutarını poliçe vadesinde ihracatçının bankasına ödemeyi taahhüt etmektedir. Poliçenin ithalatçı tarafından kabul edilerek aval verilmesi de mümkündür. Bankaca poliçe kabul edilerek veya aval verilerek poliçe üzerine imza atıldığı an ithalatçı lehine bir gayri nakdi kredi açılmış olur.³²

1.1.3.2.1.Kabul Kredili İthalat

Dış ticaret işlemine konu olan mal bedelinin ithalatçı tarafından malın teslim alınmasından belirli bir süre sonra ödeneceğini satıcıya garanti eden ve ihracatçının düzenleyerek göndereceği vadeli poliçenin kabulü suretiyle gerçekleştirilen kredili bir ödeme şeklidir.

1.1.3.2.2.Kabul Kredili Akreditif Kredisi

İthalatçının isteğiyle ithalat kabul kredili akreditif açan banka, belirli vadeli ve ihracatçı tarafından kendi üzerine veya muhabiri üzerine keşide dilen poliçeyi ödemeyi taahhüt etmesi, ya da alıcı üzerine açılmış poliçeye aval vererek eş sorumluluğa girmesidir³³

³⁰ Şakar,a.g.e., s.157.

³¹ İyigün, a.g.e., s.25.

³² Özen,a.g.e., s.16.

³³ Turgut Sungur, **Bankacılar İçin Banka Tekniği İşlemleri**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma

1.1.3.2.3.Teminat Mektubu

Teminat mektubu; borçlunun alacaklıya karşı üstlendiği yükümlülüğün yerine getirilmesini garanti etmek üzere banka tarafından alacaklıya verilen mektuptur. Bu mektupla banka, borçlunun üzerine aldığı yükümlülüğü alacaklı ile aralarındaki sözleşme koşullarına uygun olarak yerine getirmemesi halinde alacaklının talebi ile hiçbir itiraza gerek kalmadan teminat mektubunda yazılı olan tutarı alacaklıya ödemeyi taahhüt etmektedir. Teminat mektupları şekil, süre, limit ve teminatlarına göre sınıflandırılır³⁴ (geçici-avans-kesin, süreli-süresiz, limit içi-dışı, serbest konulu vb.)

Teminat mektupları, banka tarafından garanti altına alınan ödeme taahhüdü varlığı nedeniyle garanti senetleri olarak da tanımlanabilirler. Bu senetler yerli veya yabancı ülkelerde ticari sicil kaydı bulunan kurumlara veya kişilere ilgili malın teslimi, hizmetin gerçekleştirilmesini, yapılan ticaretten dolayı ortaya çıkan borcun ödenmesini sağlarlar.

Bankalar düzenledikleri teminat mektubu karşılığında marka değerini ve saygınlığını sundukları müşterilerine, borç veya kredi tahsis etmedikleri için müşterilerinden faiz yerine komisyon alırlar. Komisyon nisbetleri bankalarca serbestçe belirlenir. Bankalar, aldıkları teminat mektubu komisyonu üzerinden, Bakanlar Kurulu'na belirlenen nispi oranda Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi öderler.

Teminat mektupları kural olarak Damga Vergisi Kanunu çerçevesinde nispi oranda damga vergisine tabidir. Müşterilerce bankaya verilen teminat mektubu talep mektubu ve diğer talimatlar da maktu damga vergisine tabidir. Bankalarca, müşteriden tahsil edilen damga vergisi karşılığı da Banka ve Sigorta Muameleleri vergisine tabi olup, bu tutar da damga vergisi karşılığı ile birlikte müşteriden tahsil edilir.

1.1.3.2.4 Harici Garanti Kredisi

Harici garanti kredisi de bir tür teminat mektubu kredisidir. Harici garantide ortada yabancı para cinsinden düzenlenmiş bir teminat mektubu vardır. Ancak, bu teminat

Enstitüsü, Ankara: T. İş Bankası Yayını No:275, 1993 s.62.

³⁴ Ali Ceylan ve Turhan Korkmaz, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, 9. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi,1998, s.113.

mektubunun muhatabı yurtdışında yerleşik bir kişidir. Teminat mektubu yabancı bir dilde yazılarak muhataba iletilir.³⁵

1.1.3.3 Vade Açısından Krediler

- Kısa Vadeli: Kredi vadesi en çok 12 veya 18 ay olan kredilerdir.
- Orta Vadeli Krediler: Süresi 1,5 ile 5 yıl arasında olan kredilerdir.
- Uzun Vadeli Krediler: Bu gruba 5yıldan uzun vadeli krediler dahildir. Yatırım ve tesis kredileri bu nitelikte olan kredilerdir.³⁶

1.1.3.4. Teminat Açısından Krediler

Teminat açısından krediler, teminatlı ve teminatsız krediler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar.

1.1.3.4.1. Teminatsız Krediler

Şahsi ve maddi bir teminat aranmaksızın, kredi alanın imzasına güvenilerek açılan kredilere açık kredi denir. Açık kredi varlığı, işlerinin gidişi ve ahlaki durumu itibariyle aldığı krediyi vadesinde geri ödeyeceğine kati olarak inanılan kimselere açılır.³⁷

1.1.3.4.2. Teminatlı Krediler: Ekonomik gelişmelerin değişken olması ve kredi alanın iktisadi ve mali durumunun devamlı olarak kontrolünün güçlüğü, kredi verirken bir teminat istenmesini zorunlu kılar. Kefalet karşılığı, emtia ve senet karşılığı, ipotek karşılığı açılan kredileri teminatlı krediler olarak tanımlayabiliriz.³⁸

1.2. Kredi Başvurusu ve Analiz Süreci

Kredi süreci, bankaya yapılan kredi başvurusu ile başlar ve 4 etabı içerir:

- Kredi başvurusu
- Kredi analizi

³⁵ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006.

³⁶ Sungur,a.g.e.,s.64.

³⁷ www.tbb.org.tr/turkce/temel_bankacilik/Ticari%20Krediler.doc, 25 Aralık 2006.

³⁸ Sungur,a.g.e.,s.65.

- Kredinin yapılandırılması
- Kredi takip³⁹

1.2.1. Talebin Değerlendirilmesi ve Potansiyel Müşterinin Tespiti

Bu süreç kredi ihtiyacı olan firmanın banka ile temasa geçmesi ve bir görüşme organize edilmesi ile başlar. Bu toplantıda kredi talebinin banka politikalarına uygunluğu da kontrol edilir ve banka potansiyel müşterilerini tespit etmiş olur. Potansiyel müşterilerle elde edilecek ilgili bilgi kaynakları aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

i) İç Bilgi Kaynakları

- Yüksek tutarlarda ödeme yapabilecek müşteriler
- Yüksek tutarlarda EFT yapabilen müşteriler
- Mevcut müşterilerini kullanan firmalar

ii) Dış Bilgi Kaynakları

- Mevcut müşterilerden alınan bilgiler
- Ticaret odasından alınan veriler
- Maliye bakanlığından alınan bilgiler⁴⁰

1.2.2. Hazırlık Amaçlı Bilgi

Bu ön bilgi müşteri ziyareti yapılmadan önce hazırlanmalıdır. Hazırlık amaçlı bilgi; ticari bilgi, diğer müşterilerin bilgisi ve kara liste gözlemini içerir.⁴¹ Eş zamanlı olarak, banka ve müşteri arasında bir görüşme daha organize edilebilir. Bu ön görüşmeler sonucunda, kredi talebinin uygunluğu ve buna bağlı ödeme metotları belirlenir.

1.2.3. Kredi Müşterisi İle Yapılan Ön Görüşme

Bu görüşme müşterinin finansal kaynaklarının detayını öğrenmek maksadıyla yapılır. Daha önce edinilmemiş bilgilere ulaşmak maksadıyla hem kredi verenler hem de

³⁹ Erdoğan Çiloğlu, “Bankacılıkta İstihbarat” TBB Yayınları, 1988, No:151 s.7

⁴⁰ S.Wayne Linder, “Total Quality Loan Management Applying The Principles of TQM for Superior Lending Performance”, England, 1993, s.16

⁴¹ TEB T.A.Ş., Mali Analiz ve İstihbarat Eğitim Notları, İstanbul, 2005, s.20

borçlarını ödemekle yükümlü kişilerin bir araya gelmesi sağlanır. Sağlıklı kredi kararı vermek için vazgeçilmez bir unsur olan müşteri ziyaretinin amacı aşağıdakilerden herhangi biri olabilir.

- İşlerin idare ediliş biçimi
- Ekipmanın yerleşimi
- Üretim yerinin belirlenmesi
- Stoklarla ilgili bilgilerin edinilmesi
- Firmanın borçlarıyla ilgili bilgi edinilmesi
- Şirketin genel durumuyla ilgili değerlendirme⁴²

1.2.4. Müşterilerden Alınan Dokümanlar

İlk görüşmede müşteriden alınan dokümanlar şunlardır:

- Ticari sicil gazetesi(Ticaret odası onaylı)
- İmza sirküleri
- İşletmenini ticari sözleşmesi⁴³

Görüşme sonrası, dokümanlar kredi talebi ile birlikte incelenir ve kredi analizinin yapılıp yapılamayacağına karar verilir. Eğer kredi talebi kabul edilir ve analiz sürecine geçilir ise süreci kredi talep eden ile banka arasına bir sözleşme ile başlar ve komisyonları düşülüp tutar ödenene kadar sürer. Kredi verenler tarafından kredi analiz sürecinin yapısını oluşturan ve kredinin “K”ları diye nitelenen özellikler kitap, makale ve çeşitli akademik platformlarda tartışılmaktadır. Uygulamada en yaygın yaklaşım karakter, kapasite, kapital, koşullar ve teminat kalemlerinden oluşan kredinin 5 K’sıdır. 5K analizi sayesinde kredi verenler hangi tür bilgiye ihtiyaçları olduğunu hızlı bir şekilde tespit etmiş olurlar.⁴⁴

Karakter, Karakter, bir kişinin ahlaki yapısına ve bütünlüğüne yöneltilen kişisel atıfların tümüdür. Karakterin özellikleri alışkanlık ve kişisel tavırlarla şekillenir. Ayrıca

⁴² Sadık Alpay, “*Temel Kredi Bilgileri*”, TBB Yayınları,1997, s.42

⁴³ Usta.a.g.e., s.4

⁴⁴ W. Edward and K Gill, **Commercial Banking**, Sixth Edition, NY: Prentice Hall College 2002, s.218

karakter, profesyonel işler, taahhütlerin yerine getirilmesi, taahhütlere karşı tutum, spekülatif eğilimler ve diğerlerinin hakkına saygı ile de belirtilebilir. Kredinin karakteri ise müşterinin önceden belirlenen ödemelerini yerine getirme isteğidir.⁴⁵

En önemli ölçüt ise, firmanın önceki borçlarını ödeyip ödemediğidir. Tabii ki geçmiş, geleceğe yönelik yanlış bir belirteç olabilir, ancak ödeme düzensizliği olup olmasının sorgulanması, karakterin yorumlanmasında yararlanabilecek bir yöntemdir ve özellikle teminatın yer almadığı kredi operasyonlarında yararlanılabilmektedir⁴⁶

Kapasite, Finansal yapıyı analiz ederken kullanılan pek çok rapor likidite ve verimlilik ölçümüne yarar. Bu raporlar dikkate alınarak, endüstrideki eğilimler, genel ekonomik koşullar ve teminatların niteliği analiz edilir ve finansal taahhütlerin yerine getirilebilirliği yorumlanır. Kapasite, kredi talep edenin ödeme planında belirtilen taahhütlerini yerine getirme kapasitesidir. Talep edenin kapasitesi gelir ve istihdam ile ölçülür. Müşteri işsiz ya da düşük gelire sahipse kapasite tehdit altında demektir.⁴⁷

Kapital, Bir işletmenin finansal güçlülüğü borçlarını ödemeye yeterli görülen bir sermaye birikimi ile ölçülebilir mi? Bir işletme ekonomik bir küçülme ya da finansal bir felaket ile karşılaşmışsa bu rezervler onu bir süre daha ayakta tutabilmek içindir. Finansal yapı ve bilhassa sermaye ya da mevduat hesabının analizi önemlidir.

Sermaye, kredi talep edenin sermaye birikimi ile ölçülen finansal bir gücüdür. Bu varlıklar mevduat hesabı gibi menkul değerler ya da gayrimenkul değerlerden oluşabilir.

Kollateral, Teminat, müşterinin borçlarını ödemediği durumda varlık haklarının dağılımı demektir.Şayet müşteri iyi halini ve ödeme gücünü yitirmişse, borçları ödeme tek yol olarak bu görülebilir. Teminat bir tür güvenlik ya da kredi taahhüdü olarak görülebilir. Örneğin, bir borçlu araba alırken bunu teminat göstererek kredi talep edebilir. Eğer, kredi alan borcunu ödemezse bankanın araba üzerinde söz hakkı doğar. Banka doğal olarak, borçlar ödenene dek arabaya el koyabilir.⁴⁸

⁴⁵ Seval,a.g.e.,s.145

⁴⁶ Güler Aras, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Ankara: SPK, 1996, No:30, s.55.

⁴⁷ Seval,a.g.e.,s.120

⁴⁸ Şakar,a.g.e., s.20

Koşullar, Koşul, kredi talep edenin ekonomik sisteme nasıl uyum sağlayacağını ve ekonomik gelişmelerin kapasite ve ödeme isteğini nasıl etkileyeceğini gözlemele metodudur.⁴⁹

Örneğin; gelir ile ödeme yeteneği doğru orantılıdır. Yetersiz iş nitelikleri, eğitim eksikliği ve diğer koşullar da kredi talep edenin gelir elde tutmasını güçleştirerek koşulların aleyhte gerçekleşmesine neden olabilirler.

Kredi analizi, kişi ya da kuruluşun krediyi hak edip etmediğine karar vermek amacıyla yapılan faaliyetlerin tümüdür. Bu süreç boyunca edinilen dokümanlar, bankanın kredi tahsis kararı vermesinde yardımcı olur. Kredi analizi risk analizidir ve amacı kredinin ödenmemesi muhtemel kısmının tespit edilmesidir.⁵⁰ Süreç içinde finansal tablolar ve raporlar, kredi riskini koruma, ödeme gücü incelenir.

Analiz müşteri ilişkileri temellidir. Krediler ve satışlar arası müşterinin durumunu izah eden bir ilişki vardır. Öte yandan, birimler arası bu ilişkiyi elde etmek kredi riskini de etkileyen bir anlayış gerektirir.

Kredi analizi, ödenemeyecek miktarın tespiti için müşteri hakkında bilgi toplama işlemidir. Bu değerlendirmeden hareketle, müşteri koruma maksadıyla kaynaklar kullanılabilir. Analizin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Müşterinin kredi koşullarını yerine getirip getiremeyeceğine karar vermek
- Müşterinin kredi koşullarını yerine getirip getiremeyeceği kapasitesini görmek
- Kredi alma amacını tespit etmek⁵¹

Kredi talepleri, kredi analizi ve bilgi toplama biter bitmez sonuçlandırılır.

1.2.5. Kredi Analizinde Kullanılan Finansal Tablo Çeşitleri

- Bilânço
- Gelir Tablosu

⁴⁹ Brian Coyle, **Corporate Credit Analysis Handbook**, Chicago:Fitzroy Dearborn Publishers, 2000, s.85

⁵⁰ Martin Posner, **Successful Credit Control**, John-Wiley and Sons, 1998, s.59

⁵¹ Aras(1996),a.g.e., s.57

- Fon Akım Tablosu
- Nakit Akım Tablosu
- Öz kaynaklar Değişim Tablosu
- Kar Dağıtım Tablosu

Finansal tablolar işletmeye ilişkin varlıklar, yabancı kaynaklar, öz kaynaklar, gelir-gider ve kar durumları, nakit akımı ile ilgili bilgileri, dipnotlarıyla birlikte finansal tablo kullanıcılarına işletmenin mevcut veya proforma mali yapısı ile ilgili hususları açıklar.⁵² Banka, kredi talebinde bulunan kurumların kredi değerliliği olup olmadığının ve daha önce kredi verilen kişi ve kuruluşların kredi değerliliğinin devam edip etmediğinin araştırılması sürecinde, geri ödenmesinde sorun yaşanan kredilerin tespitini yapabilmek için finansal tablolardan yararlanır ve bu süreç kredi analiz süreci olarak adlandırılır.

1.2.5.1. Bilânço

Bilânço, bir işletmenin belirli bir tarihe kadar sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren finansal tablodur. İşletmenin sahip olduğu varlıkları gösteren aktif kısım ve bu kaynakların nereden sağlandığını gösteren aktif kısım denkliliğini temel alan iki kısımdan oluşur.

Bilânçonun aktif kalemleri likit olma durumlarına göre, pasif kalemleri ise vadelerine göre beynelmilel muhasebe standartlarına göre yapılandırılmaktadır. Aktif kısımda yer alan varlıklar dönen varlıklar (1 yıl süreli ya da faaliyet döneminde likide çevrilebilme yeteneği olanlar) ve duran varlıklardan (1 yıl süreli ya da faaliyet dönemi içerisinde elden çıkarılması düşünülmeyenler) meydana gelirler. Pasifte ise kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar sıralandırılması yapılmaktadır⁵³

Bilânçoların analizi, kredi talep eden firmanın borç ödeme gücü, finansal yapısı, iktisadi varlıklarının etkin bir biçimde kullanılıp kullanılmadığı, karlılığı hakkında geniş bilgi sağlar. Kredi analizi sürecinde, bilânçoda yer alan kalemler firmaların izledikleri üretim süreci, finansal yönetim politikaları, borç ödeme karakter ve yetenekleri ve yönetim

⁵² Nalân Akdoğan ve N. Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara:Gazi,2007 s.23

⁵³ Volkan Bodur, “*Kredilendirme Teknikleri*”, TBB Yayınları,1998, s.41.

etkinliğini gösterirler. Bu bağlamda kredi kurumları açısından bilânçolar, kredi tahsis kararı sürecinde en çok faydalanılan mali tablolardır.⁵⁴

1.2.5.2. Gelir Tablosu

Gelir tabloları, firmanın belirli bir hesap döneminde elde ettiği tüm gelirleri ve katlandığı tüm maliyetleri tasnifli bir şekilde dönemsel olarak ortaya koyan tablolardır. Bilânçolar ile arasındaki en önemli fark, bilânçolar bir işletmenin statik mali analizini ortaya koyarken, gelir tabloları dinamik bir başka ifadeyle dönemsel mali hareketleri özetler. Tablonun düzenlenmesinde esas faaliyetlerden sağlanan gelirler ve süreksiz olağan dışı gelirler ayrı ayrı gösterilir. Aynı paralelde esas faaliyetler sürecinde yapılan giderler ile sürekli olağan giderler ve süreksiz olağan dışı giderler ayrı kalemlerde gösterilir. Gelir tablosunda diğer kalemi içerisinde gösterilen gelir ve giderlerin, ait oldukları kalemler içerisindeki toplam sayısal değerlerin %20'sini aşması halinde ayrı başlık açılarak gelir tablosunda bu değerlere yer verilir.

Gelir tablolarının incelenmesi, firmanın karlılığı, borç ödeme potansiyeli, faaliyet sürecinde katlanılan maliyetin miktarı, firma yönetiminin etkinliği konusunda kredi tahsis analistlerine değerli bilgiler sağlar.⁵⁵

1.2.5.3. Fon Akım Tablosu

Fonların kaynaklarını ve aktarıldıkları alanları göstermesi nedeniyle nereden geldi nereye gitti tablosu olarak da bilinen bu tabloda, kullanılan ya da yaratılan fonlar toplam olarak gösterilir. Fon kavramından farklı olarak işletmeden nakit çıkışı gerektirmeyen amortismanlar, karşılıklar ve itfa payları da fon akım tablosu kalemleri içerisinde yer alır. Finansal analist fon akımlarını eksiksiz izleyebilmek için karşılaştırmalı bilânçoların yanı sıra, bilânçoda tam olarak görünmeyen ve nakit çıkışı gerektirmeyen bu kalemleri izlemek için gelir tablosu ve kar dağıtım tablosuna da ihtiyaç duyar.⁵⁶

Analist ardı ardına bilânço kalemlerindeki artış ya da azalışları belirledikten sonra her iki dönemlere göre fon akım tablosunu oluşturur. Fon kaynakları belirlenirken olarak

⁵⁴ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, 12. Baskı, İstanbul: Avcıol Basın Yayın, 2006, s.28.

⁵⁵ Akgüç, a.g.e, s.30

⁵⁶ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, 8. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2005, s.67

aktif azalışları ve pasif artışları dikkate alınır ve buna faaliyet sonucu elde edilen karlar eklenir. Fon kullanımlarını tespit edebilmek için ise aktifteki azalışlar ve pasif artışları dikkate alınır.

1.2.5. 4. Nakit Akım Tablosu

Nakit akım tablosu işletmenin belirli bir hesap döneminde nakit mevcudundaki niceliksel değişimleri ortaya koyarak diğer mali tabloları tamamlar. Dolaylı ya da dolaysız olarak hesaplanabilen nakit akımı, likidite yeteneğinin yanı sıra büyüme ve gelişme olanağına bilgi de vermektedir. Bu açıdan kredi kurumlarının analizlerinde önemli yer tutmaktadır. Nakit akım tabloları, firmaların faaliyetlerinden dolayı nakit üretebilme yeteneğinin tespit edilmesinde, yatırım ve finansman politikalarını anlamada kullanılır.⁵⁷

Bilânçoda yer alan ama içerisine detaylı bakmadan anlayamayacak hesaplara ilişkin analizler, nakit akım tablosuna bakılarak daha kolay yapılabilir. Örneğin grup şirketleriyle ilişki içerisinde olan bir firma, grup şirketlerinden olan bir alacak nedeniyle bilânçosuna ciddi oranda alacak yansıtıp ve söz konusu alacak için her ara hesap dönemi sonunda bir faiz tahakkuku yapabilir. Tahsil etmediği halde veya tahsil edebilme şansı yokken, bu faiz tutarlarını kar olarak gelir tablosuna yansıttığında bu aktifin kalitesini bilânçoya bakarak değerlendirmek ya da gelir tablosuna kar olarak yazılan bu kalemi değerlendirmek sağlıklı olmayacaktır. Nakit akım tablosu şirket faaliyetleri ile ilgili her türlü nakit giriş-çıkışı ve bunların dönem içi dağılımları hakkında kredi analistine bilgi verir.⁵⁸

Tüm kredi analizlerinde merkezi rol oynayan nakit akımı tablosu analizi, firmanın borç ödeme karakteri ve yeteneğini ölçebilmek için, kar tablosunun içerdiği birçok nakit dışı tahakkuk ve erteleme işlemi dışlayarak, analiste karar sürecinde önemli avantaj sağlar. Ancak nakit akım tablosu, firma hakkında karar verilmesi için tek başına yeterli değildir. Analiz düzeneği içinde diğer mali tablolar ile birlikte çalıştırılması gereken önemli ve vazgeçilemez bir parçadır.

⁵⁷ Berk(2005),a.g.e., s.70

⁵⁸ Metin Canoğulları, *Mali Tablo Analizi, Nakit Akım Tablosunun Önemi*, **Activline Dergisi**, Yayın No:35,2003,s.25

1.2.5.5. Öz kaynak Değişim Tablosu

Gelir tablosu işletmenin öz kaynaklarındaki tüm değişiklikleri yansıtmada yeterli olmayabilir. Bir işletmenin öz kaynaklarındaki tüm değişiklikleri izleyebilmek için gelir ve kar dağıtım politikalarının yanında bir üçüncü tabloya ihtiyaç vardır ki bu da öz kaynaklar değişim tablosudur. Öz kaynaklar değişim tablosu; ilgili dönemde öz kaynak kalemlerinde meydana gelen artış veya azalışları bir bütün olarak gösteren tablodur. Öz kaynaklar değişim tablosu; önceki dönem ve cari dönem verilerini içerecek biçimde sunulur. Tablo, öz kaynak grubunu oluşturan, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıllar kar ve zararları kalemlerinin dönem başı-arası-sonu değerlendirmelerini ayrı ayrı gösterecek şekilde düzenlenir.

İşletme öz sermayesindeki; sermaye arttırımı, yedek fon ve kar kalemlerindeki değişiklikler, öz kaynak kalemlerindeki değişiklikler bu tablo aracılığıyla sunulabileceği gibi nicel olarak anlamsız olmaları durumunda diğer finansal tablolara açıklayıcı dipnot olarak eklenebilir.⁵⁹

1.2.5.6. Kar Dağıtım Tablosu

Kar dağıtım tablosu; firma dönem karının, kanuni yükümlülüklere, esas sözleşme gereklerine ve genel kurul kararlarına göre nasıl ve nerelere dağıtıldığını veya dağıtılacağını gösteren finansal tablodur.

Kar dağıtım tablosunun düzenlenme amacı, özellikle sermaye şirketlerinde dönem karından ödenecek vergilerin, ayrılan yedeklerin ve ortaklara dağıtılacak kar paylarının açıkça gösterilmesi ve şirketlerin hisse başına kar ile hisse başına temettü tutarlarının hesaplanmasıdır.

Kar dağıtım tablosu aracılığıyla, şirketin kar dağıtım oranı ve şekli açıkça görülebileceği gibi, yıllar itibariyle karşılaştırmalar yapılma suretiyle şirketin kar payı dağıtım politikası konusunda somut sonuçlara varılabilir ve tahmini kar payı politikası çıkarılması yapılabilir. Finansman kurumları kredi analizi sürecinde bu tablodan yararlanarak firmaların kararlarını nasıl kullandıklarını kolayca izleyebildikleri gibi,

⁵⁹ Akdoğan ve Tenker,a.g.e., s.385

bilânçoda yer alan ödenecek vergi karşılıkları, dağıtılacak kar payları gibi kalemlerin irdelenmesini yapabilirler. Ayrıca karın dağıtım şeklini göz önünde tutularak bilânçonun analize uygun hale getirilmesi ve firmanın dönem sonu öz sermayesinin hesaplanması da mümkündür.⁶⁰ Finansal analiz tekniklerinin muhasebe bilgisi olarak mali tablolara uygulanması, ortaya çıkan sonuçların işletmenin geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki mali durumu ve faaliyet sonuçları bakımından ne anlama geldiklerini araştırma, yani bilgi kullanıcıların kararlarında kullanılabilir bilgiye dönüştürmeye finansal tablolar analizi denir.

1.2.6. Finansal Tablo Analizinin Unsurları

Analiz edilecek tablolar, analizi yapacak mali analist, finansal analiz teknikleri ve finansal tablolar olarak sıralanabilir.⁶¹

1.2.7 Finansal Tablo Analizinin Amaçları

- İşletmenin faaliyet durumunu ve finansal yönden gelişimini inceleyebilmek
- İşletmenin faaliyet sonuçları ve finansal gelişiminin yönlerini saptayabilmek
- İşletme ile ilgili olarak geleceğe dönük öngörülerde bulunmak.

Bu amaçları gerçekleştirebilmek için finansal tablo analizinde başlıca iki işlem yapılır. Bir tablonun düzenlenmesi veya bir hesaplama işleminin yapılması suretiyle yeni bilgiler üretmek ve üretilen bu bilgileri yorumlamaktır. Dolayısıyla finansal tablolar analizinin biri hesaplama diğeri yorumlama olmak üzere iki boyutu vardır.

Muhasebe; Herhangi bir ekonomik birime ait, varlık ve kaynaklarda değişme yaratan finansal nitelikli işletmeleri veri olarak alan, bu verileri aralarında anlamlı ilişkiler olan öğeler yardımıyla işleyen ve bilgi kullanıcılarına iletme üzere bilgiye dönüştüren sistemdir.⁶²

⁶⁰ Akgüç,a.g.e., s.108

⁶¹ Canoğulları,a.g.e.,s.28

⁶² Roy Hedges, **Managing Credit: Basic Skills of Credit Control**, Plymouth : How To Books,1997,s.65

1.2.8.Finansal Tablo Bilgilerinin Özellikleri

Finansal tablo hazırlamanın maliyeti vardır. Bu maliyetler (çalışanların, elemanların maaşları, kırtasiye, amortismanlar vb.) finansal tablo hazırlamamakla işletmenin uğrayacağı bazı kayıplar da söz konusudur. Finansal tablolardaki bilgilerin işletmeye faydası da vardır. Fayda maliyeti üzerinde veya en azından maliyete eşitse bilgi üretilmeli, tersi durumda ise bilgi üretilmemelidir. Bilgi kullanıcının kararlarına etki eden bilgi önemlidir. Bu nedenle önemli olan bilgilerin finansal tablolarda ayrı başlıklar altında görülmelidir. Muhasebe bilgisinin niteliksel özellikleri; anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygun olma ve güvenilir olma şeklinde sıralanabilir.⁶³

Anlaşılabilirlik; Muhasebe eğitimini almış veya konu ile ilgilenen kişilerin anlayabileceği düzeydeki basitliği ifade eder.

Geri Besleme ve Tahmin Değer; Geri besleme olması için finansal tablodan hareketle alınan bir karar daha sonraki aynı finansal tabloya desteklenmeli, doğrulanmalı ya da yanlışlanmalıdır.

Zamanlılık; Bir bilginin, bilgi kullanıcının eline karar almadan önce ulaşması gerekir. Alınan kararlardan sonra ulaşan bilginin kararla ilgisi yoktur.

Kanıtlanabilirlik; Bir işlem birden fazla kişi tarafından aynı yöntemin uygulanmasıyla aynı sonucu veriyor ise bu işlem kanıtlanabilir. Satış kayıtlarının faturaya dayandırılması vb.⁶⁴

Tarafsızlık; Eğer işlemler bir kişi veya grubun çıkarları düşünülerek yapılıyor ise bu bilginin tarafsızlığından bahsedilemez.

Karşılaştırılabilirlik; İşletmede meydana gelen işlemler hangi yöntem kullanılarak muhasebeleştirilmişse takip eden dönemlerde de aynı yöntemin kullanılması gerekliliğini ifade eder.

⁶³ Akgüç,a.g.e., s.110

⁶⁴ Hedges,a.g.e., s.68

1.2.9. Finansal Tablo Analizini Etkileyen Faktörler

- Finansal tablolar analizini etkileyen faktörler;
- Ekonomik faktörler
- İşletmenin özelliği ile ilgili faktörler
- Analiz yapan kişiye ait faktörler
- Karşılaştırma birimlerine ilişkin faktörler olarak sıralanabilir.

1.2.9.1. Ekonomik Faktörler

Ekonomide Meydana Gelen Dalgalanmalar; Resesyon döneminde işletmenin finansal verilerinde artış varsa bu iyiye yorumlanır. Eğer mali tablolarda niceliksel azalma varsa ve makro ekonomik koşullar ile eş oranlı ise olağandır. Aynı şekilde ekonomik refah düzeyinin yükseldiği dönemlerde işletme finansal tablo verileri aynı oranda artmıyorsa bu firma açısından kötüye yorumlanır.⁶⁵

Enflasyonist Koşullar; Ülkemizde yaşanan sürekli enflasyon mali tabloların doğruluğu ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak enflasyonist faktörlerin yarattığı bu olumsuz durum özellikle 2005 yılından sonra finansal tablolar üzerinde etkili olmaktan uzak bir yapıya bürünmüştür.⁶⁶

1.2.9.2. İşletmenin Özelliği İle İlgili Faktörler

İş katındaki ve sektördeki değişimler vadeli satış ve peşin satış gibi satış politikaları ile ilgili göz önünde bulundurulması gereken teknik unsurlar ve yönetsel unsurlardan oluşmaktadır.

1.2.9.3. Analiz Yapan Kişiye Ait Faktörler

Pozitif düşünce, kendini yazılı olarak ifade edebilme, ekip çalışmasına yatkın olma, neden-sonuç ilişkisi kurmada yeterlilik ve sezi yeteneğine sahip olma, tarafsız olma ve karşılaştığı durumlara kuşkucu yaklaşım özellikleri analistin sahip olması gereken en önemli özelliklerdendir.

⁶⁵ Akgüç, a.g.e.,s.113

⁶⁶ Akgüç, a.g.e.,s.113

1.2.9.4. Karşılaştırma Birimlerine İlişkin Faktörler

İş kolu standartlarıyla karşılaştırma; İşletmenin üretim süreçleri faaliyet gösterdiği sektördeki standartları ile karşılaştırılmaktadır. .

Planlanan sonuçlarla karşılaştırma; Planlanan sonuçlar bütçelerdir ve bütçelerde öngörülen hedefler gerçekleşmişse işletme başarılıdır.

Aynı sektörde faaliyet gösteren bir diğer işletme sonuçları ile karşılaştırma; Aynı sektörde faaliyet gösteren bir işletmenin mali tablolarıyla analize konu olan işletmenin mali tabloları karşılaştırılmaktadır.

Önceki dönem sonuçlarıyla karşılaştırma; Bir önceki dönemin verilerinin işletmenin cari verileriyle ve faaliyetleri ile karşılaştırılmaktadır.

İşletme içi ve dışı bilgi kaynakları; İşletme içi bilgi faktörleri; sözleşmeler, ana sözleşmeler, talimatnameler bütçeler vb. İşletme dışı bilgi faktörleri ise yönetmelikler, yasalar, vergi kanunları, örgüt düzenlemeleri vb. olarak sıralanabilir.

1.3.Finansal Analiz Yöntemleri: X A.Ş. Uygulaması

1.3.1. Karşılaştırmalı (Yatay) Analiz

Karşılaştırmalı tablolar analizi bir işletmenin iki veya daha fazla dönemlerine ilişkin finansal tabloların birbirini izleyen dönemler bakımından karşılaştırmalı olarak düzenlenmesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş oldukları değişikliklerin incelenerek değerlendirmesidir. Karşılaştırmalı tablolar analizi yöntemi, dinamik bir tablolar analiz türü olup, bu yöntemde finansal tablolardaki kalemler ve hesap grupları yıllar itibari ile karşılaştırılmakta ve öngörülen değişiklikler incelenmektedir. Böylece bu analiz tekniği ile işletmenin zaman içinde göstermiş olduğu gelişme saptanabilmektedir. Finansal tabloların karşılaştırılmasıyla; işletmenin geçmişteki ve bu günkü durumu görülerek aradaki farklar saptanmakta ve bu bilgiler ışığında gelecekte oluşacak gelişmeler öngörülebilmektedir. Karşılaştırmalı tablolar analizinde beklenen yararın sağlanabilmesi için karşılaştırmaya esas alınan dönemlerin aynı uzunlukta olması, tablonun içerdiği bilgilerin aynı muhasebe kuram ve ilkelerine

göre belirlenmiş olması ve yüksek enflasyona sahip ülkelerde rakamların enflasyon etkisinden arındırılarak birbiri ile karşılaştırılabilir olması gerekmektedir.⁶⁷

1.3.1.1. Karşılaştırmalı Bilâncoların X A. Ş. İçin Analiz Ve Yorumu

Tablo.1.Dönen Varlıklar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Değişiklikler

X A.Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
DÖNEN VARLIKLAR	74.793.827	71.765.827	-4,048%
DURAN VARLIKLAR	57.900.278	71.744.610	23,9%

Kaynak:TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

İşletmenin hem dönen varlıklarında hem de kısa vadeli borçlarında 2004 yılına göre bir azalış göze çarpıyor. Kısa vadeli borçların azalma hızı dönen varlıkların azalma hızında %3,2 oranında daha yüksek, bu da net işletme sermayesinde % 3, 17'lik bir artışa neden oluyor.Dönen varlıklarda % 4.08'lik bir azalış gözleniyor; hazır değerler, stoklar ve diğer dönen varlıklarda azalma, menkul kıymetler, kısa vadeli ticari alacaklar ve diğer kısa vadeli alacaklarda artış göze çarpıyor.

Tablo.2. Dönen Varlıklar ve Duran Varlıklar

X A.Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
DÖNEN VARLIKLAR	74.793.827	71.765.827	-4,048%
KISA VADELİ BORÇLAR	32.329.657	27.957.132	-13,5%
NET ÇALIŞMA SERMAYESİ	42.464.170	43.808.695	3,17%

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

⁶⁷ Akgüç,a.g.e., s.119

Fark edilir çapta bir azalma hazır değerler kaleminde görülüyor (%65.28). Özellikle banka kaleminde % 67 ve diğer menkul değerlerde de % 59'luk bir azalma, kasada ise % 41,6'lık bir artış görülüyor.

Kısa vadeli ticari alacaklar kalemi genelinde %19'luk, diğer kısa vadeli alacaklarda da %98.52'lik bir artış var ama bu artış parasal olarak çok küçük bir miktar. Azalma oranlarına baktığımızda; stoklar % 9,41, diğer dönen varlıklar % 17,5 dir. Hazır değerler çok büyük oranda azalmasına rağmen diğer kalemlerin arttırıcı etkisi genel azalmanın sadece % 4.048 olmasını sağlamıştır.

Duran varlıklarını genel durumuna baktığımızda 2004 yılından 2005 yılına %23,9'luk bir artış gösteriyorlar. Uzun vadeli ticari alacaklar % 18,58 oranında azalmış, diğer kalemlerde bir artış gözlenmiş olup; finansal duran varlıklar %53, maddi duran varlıklar %19,8 ve maddi olmayan duran varlıklar %106,19 oranında artmıştır.

Tablo.3.Yabancı Kaynaklar ve Öz Kaynaklar

X A.Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
KISA VADELİ BORÇLAR	32.329.657	27.957.132	- %13.5
UZUN VADELİ BORÇLAR	5.496.333	5.255.663	-%4.37
ÖZ SERMAYE	94.867.856	110.297.642	%16.26

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Öz kaynaklarında artış, kısa ve uzun vadeli borçlarında ise azalma var. Öz kaynaklarda %16.26'lık artış oranı toplam borçlanmadaki %16.87'lik artışa çok yakın bu da bize firmanın dış kaynak kullanımını azaltıp oto finansmana gittiğini gösteriyor.

Tablo.4.Duran Varlıklar ve Öz Kaynaklar

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
DURAN VARLIKLAR	57.900.278	71.744.610	%23,9
ÖZ SERMAYE	94.867.856	110.297.642	%16.26

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Tablodan görüldüğü üzere 2005 yılında duran varlık ve öz sermayede bir artış olmuştur. Böylece, öz kaynakların duran varlıkları karşılama oranı da doğru orantılı olarak artmıştır.

Tablo.5.Duran Varlıklar ve Devamlı Sermaye Hesapları

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
DURAN VARLIKLAR	57.900.278	71.744.610	%23,9
UZUN VADELİ BORÇLAR	5.496.333	5.255.663	-%4.37
ÖZ SERMAYE	94.867.856	110.297.642	%16.26

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Uzun vadeli borçlar miktarının azalmasına rağmen öz sermaye hesabının parasal olarak artışının yeterli olması nedeniyle işletme %23,9'luk bir duran varlık artışını karşılayabilmiştir. Ayrıca duran varlıklar ve öz sermaye toplamına baktığımızda işletmenin toplam kapitalizasyonunun % 15.13 oranında arttığını görüyoruz.

Tablo.6. Ticari Alacaklar ve Ticari Borçlar

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
TİCARİ ALACAKLAR	20.456.449	24.346.262	19%
TİCARİ BORÇLAR	10.352.139	10.846.232	4,77%

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Hem ticari alacakta hem ticari borçlarında oransal ve parasal bir artış olmuştur, ama ticari alacakların artış oranı ticari borçların artış oranının 4 katıdır. Bu da bize firmanın kredili satış miktarını arttırdığını gösterir.

Tablo.7. Maddi Duran Varlıklar ve Stoklar

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
STOKLAR	10.751.363	9.739.398	-%9,41
MADDİ DURAN VARLIKLAR	55.346.301	66.310.596	%19,8

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Stok ve maddi duran varlıklar arasındaki ilişki bize işletmenin üretim kapasitesinin durumunu gösterir. Maddi duran varlıklardaki %19,8'lik artışın stok miktarındaki %9,41'lik azalmaya sebep olmasını, işletmenin üretim kapasitesini arttıracak yeni makine ve teçhizata yatırım yapmasıyla açıklayabiliriz. Maddi duran varlık artışını sağlayan kalemlerin binalar, makine ve teçhizatlar olması da bu fikrimizi desteklemektedir.

1.3.1.2. Karşılaştırmalı Gelir Tablolarının X A. Ş. İçin Analiz ve Yorumu

Tablo.8. Brüt ve Net Satışlardaki Değişiklik

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
BRÜT SATIŞLAR	95.927.752	105.538.520	%10
NET SATIŞLAR	95.092.283	104.339.156	%9.72

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Brüt satışların artış nedeni yurtiçi satışların artış miktarının, diğer satışlar azalış miktarından yüksek oluşundandır. Net satışların brüt satışlara oranla daha az artmasının nedeni ise diğer indirimler miktarının azalmasındandır.

Tablo.9.Satışların Maliyetindeki Değişiklik

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
SATIŞLARIN MALİYETİ	69.219.310	57.506.921	% 20.3

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Satışların maliyetindeki artışlar net satışlar artışından daha fazla olduğu için, fiyatlar maliyetlerdeki artışı dengeleyecek oranda arttırılamamıştır. Bu yüzden satışların maliyeti % %20,3 artarken, net satışlar %9.72 oranında artmıştır.

Tablo.10. Brüt Satış Karındaki Değişiklik

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
BRÜT SATIŞ KARI / ZARARI	37.585.362	35.119.846	-%6.5

Brüt satış karının azalmasının nedeni satışların maliyetinde % 20,3'lük bir artışın olmasıdır.

Tablo.11.Faaliyet Giderleri ve Faaliyet Karındaki Değişiklik

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
FAALİYET GİDERLERİ (-)	13.993.560	16.029.893	14,45%
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	23.591.802	19.089.953	- 19,08%

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Esas faaliyet karını etkileyen kalem esas faaliyet giderleridir. Faaliyet giderlerindeki %14.452'lik artış esas faaliyet karının % 19.082 azalmasına etken olmuştur. Faaliyet giderlerinin dağılıma baktığımızdan faaliyet giderlerini en fazla arttıran unsurun %28.863 'lik artışla pazarlama satış ve dağıtım giderleri olduğunu görüyoruz.

Tablo.12.Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar ile Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER VE KARLAR	25.794.647	8.047.317	-%68.82
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER VE ZARARLAR	13.614.402	3.197.799	-% 76.512

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Hem diğer faaliyetlerden oluşan gelirler ve karlarda hem de giderler ve zararlarda önemli ölçüde azalış var. Buradaki en büyük değişiklik %88.414'lük artışla faaliyetle ilgili diğer gelirler ve karlardan kaynaklanmaktadır.

Tablo.13. Finansman Giderleri

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	3.546.732	676.212	-% 80,934

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Finansman giderleri çok yüksek oranda azalmış, bunun tek nedeni ise uzun vadeli borçlanma giderlerinin azalmış olmasıdır çünkü her iki dönemde de kısa vadeli borçlanma giderleri yoktur.

Tablo.14.Faaliyet Karı Kalemindeki Değişiklikler

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
FAALİYET KARI (ZARARI)	32.225.315	23.263.259	-%27.81

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Faaliyet karındaki en büyük düşüşe diğer faaliyetlerden gelirler ve karların azalması neden olmaktadır. Finansman giderleri ve diğer faaliyetlerden giderler ve zararların azalmasına rağmen diğer faaliyetlerden gelirler ve karların artması faaliyet karını arttırmaya yetmemiştir.

Tablo.15.Olağanüstü Gelirler ve Karlar İle Olağanüstü Gider ve Zararlar

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
OLAĞANÜSTÜ GELİR VE KARLAR	787.163	1.035.191	%31,579
OLAĞANÜSTÜ GİDER VE ZARARLAR (-)	970.673	90.895	%90,636

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Olağanüstü gelirler ve karlar yüksek parasal, düşük oransal miktarda artmıştır. Tam tersi olarak olağanüstü giderler ve zararlar da yüksek oransal, düşük parasal miktarda azalmıştır. Zararın azalması işletmeye olumlu etkide bulunmuştur.

Ödenecek vergi ve yasal yükümlülüklerin azalmasına rağmen net dönem karı azalmıştır. Vergi öncesi dönem karı ile net dönem karının arasındaki orantısal fark 2005 teki vergi miktarının % 26,629 oranında azalmış olmasındandır.

Tablo.16.Dönem Karı ve Net Dönem Karı Kalemindeki Değişiklikler

X A. Ş.	ARTIŞLAR veya AZALIŞLAR		
	2004 / 2005 (YTL)		
	2004	2005	%
DÖNEM KARI	32.041.805	24.207.555	%24,45
NET DÖNEM KARI	21.405.635	16.403.667	%23,368

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

1.3.2. Yüzde Yöntemi ile Analiz (Dikey Analiz)

Bu analiz türünde mali tablolarda yer alan her kalemin toplam içerisindeki payı % olarak ifade edilir. Bilânço için toplam bilânço toplamı, gelir tablosu içinse net satışlar rakamıdır.

1.3.2.1 Bilânçonun Dikey Analiz Yöntemine Göre Analizi ve Yorumu

Tablo.17. Bilânço Kalemlerinin Yıllar İçindeki Yüzde Değişimi

X T A. Ş.	2004 - 12	Genel Toplama Oranı	2005 - 12	Genel Toplama Oranı
	YTL		YTL	
AKTİF TOPLAMI	132.693.846	100,00%	143.510.437	100,00%
DÖNEN VARL.	74.793.568	56,3%	71.765.827	50.01%
DURAN VARL.	57.900.278	43.7%	71.744.610	49.9%
PASİF TOPLAMI	132.693.846	100,00%	143.510.437	100,00%
KISA VAD. BORÇ.	32.329.657	24.36%	27.957.132	19.4%

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Bilânço kalemlerinin yıllık yüzde olarak değişimlerine baktığımız zaman aktiflerde; dönen varlıklarda yüzde olarak azalma duran varlıklarda ise yüzde artış görüyoruz. Pasiflerde ise hem kısa vadeli hem de uzun vadeli borçlarda azalma gözlenirken öz sermayede bir artış görülüyor. Aktifler içerisindeki dönen varlıkların dağılımına baktığımızda hazır değerler kalemindeki azalmanın bu azalma yüzdesindeki en önemli faktör olduğunu görüyoruz. Dönen varlıklardaki azalma sadece toplam oran içerisindeki bir azalma değil parasal miktar olarak da bir azalma var. Duran varlıklar ise hem kendi içerisinde hem de toplam içerisinde artış göstermiştir. Bu artışın en büyük nedeni ise maddi duran varlıklarda ve finansal duran varlıklarda artış olmasıdır. Binalar, taşıt araç ve gereçleri kalemindeki artışlar maddi duran varlık kalamini en çok arttıran unsurlardır.

İşletmenin pasif yapısı yani kaynak durumu incelendiğinde ise hem kısa vadeli hem de uzun vadeli borçlar kendi içerisinde ve toplam içerisinde oran olarak azalmış. Öz sermaye ise hem kendi içinde hem de oran olarak artmış. Öz sermaye kalemindeki artışın sermaye artırımından kaynaklandığını görüyoruz. Kısa vadeli borçları azaltan unsur borç ve gider karşılıkları ile diğer kısa vadeli borçların azalması; uzun vadeli borçları azaltan unsur ise finansal borçların azalmasıdır.

2005 yılında net işletme sermayesinin durumunu anlamak için dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynakları karşılaştırdığımızda dönen varlıkların %50'lik oranla % 19 oranında olan kısa vadeli borçlardan %31 oranında fazla olduğunu ve net işletme sermayesinin pozitif olduğunu 43.808.695 YTL görüyoruz. Duran varlıklar ile öz sermaye grubunu karşılaştırdığımız zaman ise duran varlıkların öz sermayenin bir kısmı tarafından finanse edildiğini, dönen varlıkların ise kısa ve uzun vadeli borçlar ile öz sermayenin bir kısmı tarafından finanse edildiğini görüyoruz.

1.3.2.2. Gelir Tablolarının Dikey Analiz Yöntemine Göre Analizi ve Yorumu

Tablo 18'i incelediğimiz zaman 2005 yılında bütün oranların 2004 yılına göre düşmüş olduğunu görüyoruz. Bu düşüşlerin temel dayanağı 2005 yılında net satışlar rakamının yükselmiş olmasıdır.

Tablo.18. Gelir Tablosu Kalemlerinin Net Satışlara Göre Yıllar İçindeki Değişimi

X A. Ş.	2004-12	Net Satışlara Oranı	2005-12	Net Satışlara Oranı
	YTL		YTL	
BRÜT SATIŞ KARI	37.585.362	39.52%	35.119.846	33.5%
ESAS FAALİYET KARI	23.591.802	24.8%	19.089.953	18.2%
FAALİYET KARI	32.225.315	33.8%	23.263.259	22.2%
DÖNEM KARI	32.041.805	33.6%	24.207.555	23.2%
NET DÖNEM KARI	21.405.635	22.5%	16.403.667	15.7%

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Kalemleri ayrıntılı incelediğimiz zaman net satışların artışının nedeni doğal olarak brüt satış rakamının artmış olmasıdır. Brüt satış rakamının artışına satış indirimlerinin artışı eşlik etmiş. Esas faaliyet karının brüt satış karından daha az oranla artmasının nedeni ise yükselen faaliyet giderleridir. Faaliyet karının 2005 yılında düşmesinin nedeni de diğer faaliyetlerden gelirler ve karlar kaleminin yaklaşık 3 kat azalmasıdır.

Tüm bu oranlar dikkatle incelendiğinde net satış rakamında %10'luk bir artış olmasına rağmen diğer faaliyetlerden gelir ve karların azalması ve ödenecek vergi ve yasal yükümlülüklerin artması sonucu net dönem karı %23 azalmıştır. Bu düşüş hem oransal hem de rakamsaldır.

1.3.3. Eğilim Yüzdeleri ile Analiz

Mali tablolarda yer alan kalemlerin zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimlerin saptanması ve incelenmesi eğilim yüzdeleri ile analiz yöntemidir. Söz konusu analiz yöntemi, firma için her yönden normal olan bir baz yıla kıyasla mali tablolarda yer alan kalemlerdeki değişiklikleri gösteren bir indeks olarak düşünülmektedir. Baz olarak seçilen yıldaki mali tablolarda yer alan kalemlerin değeri 100 olarak kabul edilir ve her kalemin baz yılını izleyen dönemlerdeki değeri, baz yılındaki değerine bölünerek eğilim yüzdesi hesaplanır.

Tablo.19. Aktiflerin Eğilim Yüzdesi İle Analizi

	31.12.2004	%	31.12.2005	%
I. DÖNEN VARLIKLAR	74.793.568	100	71.765.827	95,95
A. Hazır Değerler	12.166.917	100	4.224.075	34,72
B. Menkul Kıymetler	23.375.779	100	26.518.242	113,44
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	20.456.449	100	24.346.262	119,02
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	265.702	100	527.473	198,52
E. Stoklar	10.751.363	100	9.739.398	90,59
F. Diğer Dönen Varlıklar	7.777.358	100	6.410.377	82,42
II. DURAN VARLIKLAR	57.900.278	100	71.744.610	123,91
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	5.020	100	4.087	81,41
B. Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	100	0	100
C. Finansal Duran Varlıklar	2.472.519	100	5.272.319	213,24
D. Maddi Duran Varlıklar	55.346.301	100	66.310.596	119,81
E. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	76.438	100	157.608	206,19
F. Diğer Duran Varlıklar	0	100	0	100
A K T İ F T O P L A M I	132.693.846	100	143.510.437	108,15

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Tablo.20. Pasiflerin Eğilim Yüzdeleri ile Analizi

	31.12.2004	%	31.12.2005	%
I. KISA VADELİ BORÇLAR	32.329.657	100	27.957.132	86,48
A. Finansal Borçlar	2.394.598	100	2.371.449	99,03
B. Ticari Borçlar	10.352.139	100	10.846.232	104,77
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	8.242.544	100	6.216.684	75,42
D. Alınan Sipariş Avansları	88.223	100	183.286	207,75
E. Borç ve Gider Karşılıkları	11.252.153	100	8.339.481	74,11
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	5.496.333	100	5.255.663	95,62
A. Finansal Borçlar	3.081.047	100	1.052.093	34,15
B. Ticari Borçlar	48.011	100	6.896	14,36
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	1.521	100	1.428.179	93897,37
D. Alınan Sipariş Avansları	0	100	0	100
E. Borç ve Gider Karşılıkları	2.365.754	100	2.768.495	117,02
III. ÖZ SERMAYE	94.867.856	100	110.297.642	116,26
A. Sermaye	46.179.210	100	66.959.854	145,00
B. Sermaye Taahhütleri (-)	0	100	0	100
C. Emisyon Primi	27.278	100	27.278	100,00
D. Yeniden Değerleme Değer Artışı	22.075.940	100	19.202.517	86,98
E. Yedekler	5.179.793	100	7.704.326	148,74
F. Net Dönem Karı	21.405.635	100	16.403.667	76,63
G. Dönem Zararı (-)	0	100	0	100
P A S İ F T O P L A M I	132.693.846	100	143.510.437	108,15

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Tablo.21. Gelir Tablosunun Eğilim Yüzdeleri ile Analizi

	31.12.2004	%	31.12.2005	%
A. Brüt Satışlar	95.927.752	100	105.538.520	110.02
B. Satışlardan İndirimler (-)	835.469	100	1.199.364	143.56
C. Net Satışlar	95.092.283	100	104.339.156	109.72
D. Satışların Maliyeti (-)	57.506.921	100	69.219.310	120.37
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	37.585.362	100	35.119.846	93.44
E. Faaliyet Giderleri (-)	13.993.560	100	16.029.893	114.55
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	23.591.802	100	19.089.953	80.92
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	25.794.647	100	8.047.317	31.20
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	13.614.402	100	(3.197.799)	23.49
H. Finansman Giderleri (-)	(3.546.732)	100	(676.212)	19.07
FAALİYET KARI (ZARARI)	32.225.315	100	23.263.259	72.19
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	787.163	100	1.035.191	131.51
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	(970.673)	100	(90.895)	9.36
DÖNEM KARI (ZARARI)	32.041.805	100	24.207.555	75.55
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	(10.636.170)	100	(7.803.888)	73.57
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	21.405.635	100	16.403.667	76.63

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

1.3.4. Oran Yöntemi ile Analiz

Tablo.22. Likidite Oranları Tablosu

X TEKSTİL LİKİDİTE ORANLARI	2004-12	2005-12
CARİ ORAN	2,31	2,57
LİKİT ORAN	1,98	2,22
NAKİT ORAN	1,099	1,10

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

İşletmenin likiditesini gösteren bu oranlara baktığımızda, işletmenin kısa vadeli borçları ödeyebilme gücünün 2005 yılında artmış olduğunu görüyoruz, zira her bir orandaki artış işletmenin 2005 yılı itibariyle daha likit bir yapıya ulaştığının bir göstergesidir. Ayrıca cari oranının 2004 yılına kıyasla yükselmiş olması işletmenin net işletme sermayesinin arttığına işaret eder. Likit oranın oransal olarak yükselmesinin nedeni stok miktarındaki 1.011.965 YTL' lik bir azalmanın sonucudur. Nakit orandaki küçük artışın nedeni ise, hazır değerler kaleminde gerçekleşen yüklü düşüğe rağmen, menkul kıymetler kalemindeki yükselişin bu düşüşün üstünde bir artış etkisi yaratmasındandır. Diğer yandan kamu kesimi tahvil ve bonoları 2005 yılında menkul kıymetler içindeki yerini arttırmış, hisse senetleri ve diğer menkul kıymetler ise bilançodaki değerlerini 0'a düşürmüşlerdir.

Tablo.23. Mali Bünye Durumunun Analizi

X TEKSTİL MALİ BÜNYE ORANLARI	2004-12	2005-12
KALDIRAÇ ORANI	0,29	0,23
ÖZ SERMAYE / TOPL. VARLIK	0,71	0,77
KISA VAD. BORÇ / TOPL. VAR.	0,24	0,19
ÖZ SERMAYE / MAD. DUR. VAR.	1,7	1,66
MAD. DUR. VAR. / UZUN VAD. BORÇ	10,06	12,6

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Şirketin 2005 yılında varlıkların yabancı kaynaklarla finanse edilme oranı düşmüştür. Yani yabancı kaynakların toplam varlıklar içindeki yeri azalmıştır bu da işletmeye kredi verenler açısından olumlu bir durumdur. Çünkü herhangi bir kötü gidiş durumunda, işletmeye kredi verenler öz kaynaklarının yeterli olması halinde alacaklarını tahsil etme olanağı bulurlar. Diğer taraftan ortaklar oranın belli bir düzeye kadar büyük olmasını öz kaynaklara oranla yabancı kaynaklardan daha fazla yararlanıp öz sermaye karlılığının arttırılmasını sağladığı için tercih ederler. Türkiye ortalaması olan %50-%60'ın altında seyreden kaldıraç oranı işletmede 0.23 olup ortalamanın çok altındadır. Bu da bize işletmenin mali yapısı bakımından emniyetli olduğunun bir göstergesidir.

Öz sermayenin toplam varlıklara oranı varlıkların ne kadarının işletme sahiplerince finanse edildiğini gösterdiğinden yüksek olması istenir. Oranın yüksek olması işletmenin uzun vadeli borçlarını ve bunların faizlerini ödemedeki güçlük çekmeyeceğini gösterir. Başka bir deyişle işletmeye kredi verenlerin emniyet marjının yüksek olduğu anlamına gelir. Bu oranın yükseliş eğiliminde olması firmanın iyi yönetilmekte olduğuna işarettir.

2005 yılında düşüş gösteren kısa vadeli borç toplam varlıklar oranı, varlıkların çok az bir bölümünün kısa vadeli borçlarla finanse edildiğini göstermektedir. Bu da likidite açısından çok olumlu olup cari oranlardaki olumlu analiz sonuçlarını desteklemektedir. Genelde üretim işletmelerinde oranın %30'dan fazla olmaması arzulanır. %19 olan kısa vadeli borç /toplam varlık oranı sektör ortalamalarının altında olup işletme için çok olumludur.

Öz sermayenin maddi duran varlıklara oranı, 1'i aşmamalıdır. Ama şirketin her iki yıllık verilerine bakıldığında bu oran 1'in üstündedir. Bize öz kaynakların hangi oranda maddi duran varlıkların finansmanında kullanıldığını gösteren bu orandan yola çıkarak, şirket dönen varlıklarının önemli bir kısmını öz sermayesiyle finanse etmektedir ve duran varlıklarının bir kısmını borçlanarak sağlamıştır diyebiliriz.

Maddi duran varlıklarının uzun vadeli borçlarına oranı % 2.54 artarak 2005'te % 12,6'lara çıkmıştır. Bu oranın yükselmesi şirketin kredibilitesi açısından önemlidir.

Aynı zamanda uzun vadeli kredi verenler açısından bu oranın yüksekliği etkin bir teminat sayılmaktadır.

Tablo.24. Faaliyet Durumu Oranları Tablosu

X TEKSTİL FAALİYET ORANLARI	2004 -12	2005 - 12
ALACAK DEVİR HIZI ORANI	4,69	4,33
ORTALAMA TAHSİLAT SÜRESİ	77gün	83gün
STOK DEVİR HIZI	5,35	7,1
ORTALAMA STOK SÜRESİ	67gün	51gün
MADDİ DURAN VARLIK DEVİR HIZI	1,7	1,59
TOPLAM VARLIK DEVİR HIZI	0,72	0,74
ÖZ SERMAYE DEVİR HIZI	1,01	0,95

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Cari oranın net yorumlanabilmesi için öncelikle bakılması gereken alacak devir hızı ve ortalama tahsilât süresi oranları 2005 verilerine göre biraz olumsuzdur. 2004 yılında 4,69 olan alacak devir hızı, 2005 yılında 4,33'e çıkarak ortalama tahsilât süresini 77'den 83 güne çıkarmıştır. Bu da bize işletmenin 2004 yılında alacaklarının tahsilinde güçlük çektiğinin bir göstergesidir.

Stok devir hızının yükselmesi, işletmenin mevcut stoklarını bir yıl içinde kaç kez satılıp paraya çevrildiğini gösterdiğinden yükselmiş olması olumludur. Dolayısıyla bu oranın yüksek olup, stok çevirme süresinin 67 günden 51 güne düşmesi işletme açısından olumlu bir gelişmedir.

Maddi duran varlık devir hızının 2 olan olması gereken oranı, 2005 yılında bir hayli düşerek 1,59'lara gerilemiştir. Bu oranın 2004 yılına oranla düşmekte olması işletmenin tam kapasitede çalışmadığının bir işareti olabilir.

Toplam varlık devir hızındaki pozitif yönlü küçük bir artış, toplam varlıklar içinde sabit değerlerin nispeten önemsizleştiğinin bir göstergesi olabilir.

2005 yılında öz sermaye devir hızının düşmesi, işletmede sermayenin ekonomik ve verimli şekilde kullanılmadığı anlamına gelir. Fakat bunu net olarak anlayabilmemiz için işletmenin borç oranlarına ve sermaye yeterliliğine de göz atmak gerekmektedir.

Tablo.25. Karlılık Oranları Tablosu

X TEKSTİL KARLILIK ORANLARI	2004 – 12	2005 - 12
SATIŞLARIN KARLILIĞI BRÜT KAR ORANI	0,40	0,34
SATIŞLARIN KARLILIĞI NET KAR ORANI	0,23	0,16
ÖZ SERMAYE KARLILIĞI	0,23	0,15
TOPLAM VARLIK KARLILIĞI	0,16	0,11
TOPLAM VARLIK KAZANÇ ORANI	0,24	0,16

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Karlılık oranları dikkate alındığında 2005 yılı X A.Ş. için olumlu gözükmemektedir. X A.Ş. 2005 yılındaki brüt satış karlılığını %0,6 oranında, net satış karlılığını ise % 7 oranında düşürmüştür. Öz sermaye karlılığına baktığımızda, şirket 2005 yılında ortaklarının daha az kar etmesine neden olmuştur. %5 düşme gösteren toplam varlık karlılığı, işletmedeki kaynakların yeterli verimlilikte kullanılmadığını göstermektedir. Ayrıca toplam varlık kazanç oranı için de büyük bir düşüş söz konusudur. 2005 yılında bu orana dahil olan vergi yükümlülükleri azalma göstermektedir. Toplam varlık karlılığındaki diğerlerine oranla nispeten az olan azalma vergi yükümlülüklerinde olan bu azalmadan kaynaklanmaktadır.

1.3.5. Sektör Ortalamalarına Göre X A.Ş.'nin Durumu

Hissedarları ilgilendiren karlılık oranlarına bakarsak X A.Ş.'nin genel olarak sektör ortalamasının üzerinde karlılık göstergisini söyleyebiliriz.

Tablo.26. Sektörel Karlılık Durumu Tablosu

KARLILIK ORANLARI		
AÇIKLAMA	X TEKSTİL	SEKTÖR ORTALAMASI
NET KAR / (ÖZSERMAYE - NET KAR)	0,175	0,142
VERGİ ÖNCESİ KAR / (ÖZSERMAYE - NET KAR)	0,258	0,196
FAİZ VE VERGİ ÖNCESİ KAR / PASİF TOPLAMI	0,173	0,139
NET KAR / AKTİF TOPLAMI	0,114	0,08
ESAS FAALİYET KARI / NET SATIŞLAR	0,183	0,074
BRÜT KAR / NET SATIŞLAR	0,337	0,251
NET KAR / NET SATIŞLAR	0,157	0,076
SATILAN MALIN MALİYETİ / NET SATIŞLAR	0,663	0,749
FAİZ VE VERGİ ÖNCESİ KAR / VERGİ ÖNCESİ KAR	1,030	1,410
FAİZ VE VERGİ ÖNCESİ KAR / NET KAR	1,520	2,860
FAALİYET GİDERLERİ / NET SATIŞLAR	0,154	0,177
FİNANSMAN GİDERLERİ / NET SATIŞLAR	0,006	0,048

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Vergi öncesi karlılık oranına baktığımızda X A. AŞ'nin sektör ortalaması ile arasında büyük uçurum var. Toplam varlık karlılığı ve net satışlara göre karlılık her iki işletme için de sektör ortalamasının çok üzerindedir. Buna karşın SMM/ Net Satışlar, FVÖK/VÖK, FVÖK/Net Kar, Finansman Giderleri/ Net Satışlar oranlarının sektör ortalamasının altında olduğunu görüyoruz. Buradan sektöre oranla daha az finansman ve SMM giderleri olduğu sonucuna varıyoruz. Ayrıca firmanın daha az dış kaynak kullandığını ya da daha düşük faiz oranlarıyla çalıştığını söyleyebiliriz.

Finansal kaldıraç oranları açısından firmayı sektör ortalamaları ile karşılaştırdığımızda her sektöre göre daha düşük borçlanma oranlarıyla çalışmakta olduğunu görüyoruz. Bu da firmanın borca daha az dayanma gücü olduğunu, aktiflerinin borçlarını karşılama güçlerinin yeterliliğini gösterir. Bu da bankalar nezdinde kredibilitelerinin yüksek olduğu anlamına gelir. Aktife oranla öz sermayelerinin sektör ortalamasının üstünde olması ise öz sermayenin yeterliliğine işaret eder. Bu oranın yüksek veya yükselme eğiliminde olması işletmenin iyi yönetildiği anlamına gelir

Tablo.27. Sektörel Borçluluk Durumu Tablosu

BORÇLULUK ORANLARI		
AÇIKLAMA	X TEKSTİL	SEKTÖR ORTALAMASI
TOPLAM BORÇ / AKTİF TOPLAMI	0,231	0,326
ÖZSERMAYE / AKTİF TOPLAMI	0,769	0,674
TOPLAM BORÇ / ÖZSERMAYE	0,301	0,642
KISA VADELİ BORÇLAR / PASİF TOPLAMI	0,195	0,222
UZUN VADELİ BORÇLAR / PASİF TOPLAMI	0,037	0,105
UZUN VADELİ BORÇLAR / (UZUN VADELİ BORÇLAR+ÖZSERMAYE)	0,045	0,135
MADDİ DURAN VARLIKLAR / UZUN VADELİ BORÇLAR	12,600	10,200
MADDİ DURAN VARLIKLAR / TOPLAM BORÇLAR	2,000	1,840
MADDİ DURAN VARLIKLAR / (UZUN VADELİ BORÇLAR+ÖZSERMAYE)	0,574	0,524
KISA VADELİ BORÇLAR / TOPLAM BORÇ	0,842	0,713
TOPLAM MALİ BORÇLAR / AKTİF TOPLAMI	0,024	0,129
KISA VADELİ MALİ BORÇLAR / KISA VADELİ BORÇLAR	0,085	0,217
DÖNEN VARLIKLAR / KISA VADELİ BORÇLAR	2,570	2,660
(DÖNEN VARLIKLAR - STOKLAR) / KISA VADELİ BORÇLAR	2,450	2,130
(HAZİR DEĞERLER+MENKUL KIYMETLER) / KISA VADELİ BORÇLAR	1,100	0,951

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Toplam borcun öz sermayeye oranının firma için sektör ortalamasının çok altında olması borç yükümlülüklerinin ağır olmadığını ve buna bağlı olarak finansman giderlerinin düşük olduğunu göstergesidir. Bu doğrultuda varlıkların çok az bölümünün kısa ve uzun vadeli borçlarla finanse edildiğini söyleyebiliriz. Ayrıca maddi duran varlıkların uzun vadeli borçlara oranının yüksek olması yine uzun vadeli borç verenler için güvence teşkil ettiğinde iki şirket de kredibil konumdadır. Kısa vadeli borçların tüm borçlara oranının yüksek olması iki şirketin de kısa vadeli borçlara ağırlık verdiğini gösterir.

Sonuç olarak cari oran, nakit oran ve likit oran X A.Ş. için ortalamanın üstünde olup, firma uzun vadeliden çok kısa vadeli borçlarla ve düşük borçlanma oranlarıyla kredibil bir şekilde çalışmaktadır.

Tablo.28. . Sektörel Faaliyet Durumu Oranları Tablosu

FAALİYET ORANLARI		
AÇIKLAMA	X TEKSTİL	SEKTÖR ORTALAMASI
MADDİ DURAN VARLIKLAR / ÖZSERMAYE	0,601	0,640
DÖNEN VARLIKLAR / AKTİF TOPLAMI	0,500	0,499
MADDİ DURAN VARLIKLAR / AKTİF TOPLAMI	0,462	0,408
STOKLAR / DÖNEN VARLIKLAR	0,136	0,296
STOKLAR / AKTİF TOPLAMI	0,068	0,157
(KISA VADELİ BORÇLAR - HAZIR DEĞERLER - MENKUL KIYMETLER) / STOKLAR	5,160	1,070
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR / HAZIR DEĞERLER	0,339	0,275
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR / AKTİF TOPLAMI	0,170	0,135
STOK GÜNLERİ	54,000	75,300
TİCARİ ALACAKLAR GÜNLERİ	85,200	56,100
HAZIR DEĞERLER GÜNLERİ	251,000	208,000
İŞLETME SERMAYESİ GÜNLERİ	153,000	115,000
NET SATIŞLAR / MADDİ DURAN VARLIKLAR	1,570	2,890
NET SATIŞLAR / DURAN VARLIKLAR	1,450	2,520
NET SATIŞLAR / (ÖZSERMAYE - NET KAR)	1,110	1,800
NET SATIŞLAR / AKTİF TOPLAMI	0,727	0,910

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Faaliyet oranlarına bakarsak, maddi duran varlık devir hızı, duran varlık devir hızı ve toplam varlık devir hızının sektöre oranla düşük olmasından bu kalemlerin satış yaratma etkinliğinin düşük olduğunu söyleyebiliriz. Buna karşın, X A. Ş. alacak tahsilâtında güçlük çekmektedir. Ortalama stok süresi de şirketin sektöre göre etkin bir stok politikası uygulamasının sonucunda düşük çıkmıştır. Stok çevrim hızları sektör ortalamasının üzerinde olduğundan işletme için olumlu durum söz konusudur.

Aktif kalemlerinin toplam içindeki dağılımına bakarsak farklılıklar gözlemleriz. X A. Ş.'nin aktifinde dönen varlıklar ağırlıktadır. Bu da X A. Ş.'nin daha likit durumda olduğunun göstergesidir.

Tablo.29. Sektörel Büyüme Oranları Tablosu

BÜYÜME ORANLARI		
AÇIKLAMA	X TEKSTİL	SEKTÖR ORTALAMASI
NET SATIŞLARDAKİ BÜYÜME	0,107	0,124
BRÜT KARDAKİ BÜYÜME	-0,058	-1,815
ESAS FAALİYET KARINDAKİ BÜYÜME	-0,184	-0,258
NET KARDAKİ BÜYÜME	-0,103	0,327

Kaynak: TEB İşletme Kredileri Tahsis Departmanı Verileri

Büyüme oranları işletmelerin gidişatının ne yönde olduğunu, satışlarının ve karının ne kadar etkin olduğunu yöneticilere ve hissedarlara gösteren oranlardır. Buna göre X A. Ş.'nin sektör ortalamasının çok az altında bir büyüme gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz. Fakat brüt kardaki büyümede sektörel gerilemeye rağmen firma bu negatif durumdan daha az etkilenmiştir. Esas faaliyet karında ise sektör nispeten az azalma göstermiş ve firma yine sektöre göre daha olumlu konumdadırlar. Net kardaki büyüme ise tam tersi bir durum sergilemiş ve sektör önemli bir gelişme göstermiştir.

II. BÖLÜM KREDİ YAPILANDIRMASI

Bankaların en önemli gelir kaynaklarından birisi de kredilerdir. Banka yöneticileri giderlere göre daha fazla kar getirecek bir kredi fiyatlaması sistemi oluşturmalarıdır. Bu mekanizma kredi arz mekanizması içinde karlı bir pazar fiyatı belirleme olmalıdır.

Yasal düzenlemeler bankaların istedikleri hacimde kredi vermelerini engeller ve mevduat sahiplerini de korumaya çalışır. Öte yandan, bankalar, müşterilerine mevduatlarının bir kısmı oranında kredi verebilirler. Anında Yanıt Oranı diye adlandırılan bu değişim oranı banka rezervlerinde de bir değişime neden olur. Bu oran, mevduatları dolayısıyla bankanın karını da etkiler. Bankanın yönetim giderlerini artırma yönünde bir etkisi olur.

Enflasyon da kredi riskinin artmasına ve karlarda azalmaya neden olur. Ekonominin genel durumu, uygulanan para politikası, karşılık oranlarındaki mecburi artış bankalardaki maliyetleri arttırıcı etkilerdir. Rekabet maliyetlerinin ve risklerin artması banka karları üzerine baskı oluşturur. Fiyatlardaki rekabet baskısı kar marjlarının azalmasına neden olur. Bankayı verimlilik ve maliyet kavramları üzerine yeniden düşünmeye sevk eder.⁶⁸

Bankalar kredilerde kar marjı planlaması ile maliyetlere büyük önem atfeder. Ancak kredi talebi değiştiği zaman likidite ve kar için gerekli koşullar elverdiği sürece müşterilerine çeşitli kolaylıklar sunabilirler. İlgili kanunlar çerçevesinde, kar marjları müşteri lehine indirilebilmektedirler. Bu durumda, banka kar oranları arasında pozitif bir fark belirlemelidir. Müşterilere ödenen kar dışında, aşağıdaki maliyet öğelerine de dikkat edilmelidir:

- Kişisel harcamalar
- Kira veya sahiplik giderleri
- Büro veya malzeme giderleri
- İletişim giderleri

⁶⁸ Serkan Güner, “*Basel Tabanlı Kredi Riski, Modellemeleri ve Bir Uygulama*”, MÜ. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2005, s.69.

- Ödenen komisyonlar
- Reklâm giderleri
- Diğer giderler⁶⁹

Kredi faizi hesaplaması da kar hesabı içinde önemli bir noktadır. Kredi fiyatlaması bankanın kar politikası, yönetim giderleri, kaynak maliyetleri, kredi faizleri, diğer hizmetlerin fiyatlaması ile de ilgilidir. Kredi gelir ve giderlerinin banka faaliyetleri üzerindeki etkisi yadsınamaz.⁷⁰

Müşteriye bir tek faiz oranı sunmak adil değildir. Faiz oranları belirlenirken, kredi miktarı vadesi, müşteri değeri, sunulan kaynakların miktarı ve mevduatının miktarı da önemlidir. Uygulamada, büyük ölçekli firmalar küçük ölçekli faaliyet gösteren firmalara göre daha yüksek miktarlarda faiz ödemesi yaparlar.

2.1. Kredi Fiyatlaması Prosedürleri

Kredi fiyatlaması dikkate alınması gereken pek çok faktör vardır:

- Kredi vadesi
- Kaynak maliyeti
- Banka ve müşteri arası ilişkiler
- Risk
- Garanti- teminat
- Kredi portföyünün biçimi
- Ödeme koşulları

Faiz oranı kredi fiyatlamasında tek belirleyici değildir. Müşteri ile banka arası ilişki de önemlidir. Bankalar fiyat belirlerken diğer bankaları da dikkate alırlar ancak müşterinin değişimler karşı esnekliği ve faaliyetlerindeki fiyat esnekliği de etkileyici olabilmektedir.⁷¹

⁶⁹ Berk,a.g.e., s.146

⁷⁰ Aras,a.g.e., s.86

⁷¹ Cole,a.g.e., s.269

Vade bir diğerk belirleyici faktördür. Firmalar genelde uzun vadeli krediler talep ederken bankalar kredi plasmanının kısa vadeli olmasını tercih ederler. Geri ödeme süresi arttıkça, kredinin ödenmeme riski de artar. Uzun vadeli krediler söz konusu olduğunda, müşteri yükümlülüklerini yerine getirmediğı durumlarda belirsizlik artar. Bu durumlarla karşılaşmamak ve pazardaki durumlarını korumak için bankalar müşterilerin aşamayacağı vade limitleri belirlerler⁷². Minimum marjların belirlenmesi için, maliyet faktörleri sermaye maliyeti, likidite maliyeti, kredi riski maliyeti ve yerel maliyetlerdir.

Bankalar sundukları kredilerin finansmanının bir kısmını öz sermayelerinden karşılarlar. Sermayenin çeşitli kullanımları için bankalar farklı araçlar kullanmaktadırlar. Bankalar için, kredi riskleri kadar önemli olan bazı diğerk riskler de vardır. Bunlar; ticari operasyonel riskler, ortaklık riskleri ve yönetim hatalarından kaynaklanabilecek riskleridir. O halde, uzun vadeli bir yaklaşımda krediler dışındaki riskleri kontrol yönetmek gerekmektedir. Bir kredi sözleşmesi imzalanacağı zaman etkin risk yönetimi göz önünde bulundurularak sermaye tutarının arttırılması yoluna gidilir ki bu davranış alternatif maliyetlerin artmasına neden olur. Bu noktada önemli olan alternatif maliyet marjlarını minimum seviyede tutabilmektir. Bu durumda kredi mukabelesinin blokajı, kredinin likidite üzerindeki baskısını arttıracaktır. Likidite artışı sağlanabilmesi kurum tarafından nakit hızının arttırılması yoluna gidilmesi durumunda ise kredinin likidite üzerindeki baskısı azalır.⁷³

2.1.1. Eşdeğerlik Metodu

Genellikle aktif-pasif yönetiminde kullanılmaktadır. Öncelikle toplam maliyetler hesaplanır. Gelirin faiz farkından arındırılmış tutarı toplam harcamalar olarak değerlendirilir ve toplam aktifler ile karşılaştırılır.⁷⁴

2.1.2 Pazara Giriş Metodu

⁷² Aras,a.g.e., s.88

⁷³ Berk,a.g.e.,s.165

⁷⁴ Tülay Akbulut “*Ticari Bankalarda Kredilendirme Esasları ve Problemleri Krediler*”, MÜ. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü(Yayınlanmamış Doktora Tezi),İstanbul, 2003s.47

Bu metodun amacı piyasada potansiyel bir müşteri grubu oluşturmaktır. Pazara ilk kez giren bankalar, pazarda kendi müşteri portföylerini oluşturabilmek adına piyasa fiyatının altındaki fiyatlarla pazara ürün sunarlar.

2.1.3. Müşteriye Özel Fiyatlandırma Metodu

Bu metodun özelliği müşteri verimliliğine dayalı olarak uygulanıyor olmasıdır. Bu verimliliği belirleyen faktörler; müşterinin piyasa gücü, müşteri ve banka arasındaki operasyonel ilişkilerin niteliğidir.⁷⁵

2.1.4. Maliyet Artı Kar Marjı Metodu

Bu metoda ile banka maliyetlere göre ihtiyaç duyduğu kar marjını belirler ve pazar koşullarına göre bir fiyat politikası oluşturur.⁷⁶

2.1.5. Kullanım Değeri Metodu

Bu metot ile banka ürün fiyatlarını belirlerken fiyatlamayı, maliyet dışındaki unsurlardan hizmet kalitesi ve servis koşullarını da dikkate alarak yapar.⁷⁷

2.1.6. Pazar Fiyatı Metodu

Banka burada ürün fiyatlamasını maliyet koşullarının yanı sıra piyasada var olan diğer bankaların da ürün fiyatlarını dikkate alarak yapar.⁷⁸

2.2. Kredi Sürecinde Risk

Bankalar, karlarını maksimize etme sürecinde çift taraflı bilgi akışını sağlamak ve düzenleyici limitlerini belirlemek zorundadırlar. Düzenleyici limitlerin etkisiyle, bankaların kredi yaratma ve kredileri plase kapasiteleri daha etkin bir yapıya kavuşur. Faiz oranlarının, doğru belirlenmesi ve kredi talebinde bulunacakların doğru tespit edilmesi ve tabaklandırılabilmesi için kredilerin sınıflandırılması büyük önem taşımaktadır.

⁷⁵ Akbulut,a.g.e., s.48

⁷⁶ Akbulut,a.g.e., s.48

⁷⁷ Akbulut,a.g.e., s.49

⁷⁸ Akbulut,a.g.e., s.49

Yatırım projelerine finansman sağlanması sürecinde, potansiyel müşterilerin kredi değerliliğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bankalar yaptıkları incelemeler sonucunda finansman sağlanacak müşteri risklerinin nitelikleri ve farklılıklarına göre fiyat politikası belirlerler.⁷⁹ Bankanın müşteri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı durumlarda, müşterinin geri ödeme niteliğine sahip olmadığı kabul edilir ve kredi tahsis edilmez bu süreçte bankalar müşterileri kendi öznel kriterlerine göre kategorize ederler. Öznel bir kanaat getirmek amacıyla bankalar, özellikle firmaların ticari anlaşmaları olan kişilerle çalışırlar.

Projenin riski arttıkça bankanın kredi vermeye olan ilgisi azalacaktır. Bankanın sorumluluğu, gelirleri maksimize ederken riskleri minimize etmektir.⁸⁰

Finansal aktivitelerine devam edebilmek için bankalar, harcamalarını kontrol ederken gelir getiren aktiviteler de üretmek zorundadırlar. Bu şekilde risk yönetimini etkin bir şekilde gerçekleştirmeyi hedeflemektedirler. Risk ihmal edilmez ve engel olunamaz bir kavram olarak bankanın her aktivitesinde ve alınan her kararda yer alır. Bu nedenler etkin risk yönetimiyle herhangi bir faktör, kar getirici bir unsur haline alır.

2.2.1. Ekonomik Riskler

Banka bir kredi anlaşması yapmadan önce genel ekonomik koşulları değerlendirmek zorundadır. Ekonomik durumu kontrol etmek mümkün olmasa da, kredilerin plasmanı, negatif ekonomik değişimlerden etkilenmeyecek ya da minimum seviyede etkilenecek şekilde yapılmalıdır. Bu bağlamda kredi portföyleri üç temel ekonomik koşuldandan etkilenir.⁸¹

2.2.1.1. Sektöre Göre Konsantrasyon: Bankalar yaptıkları kredi sözleşmelerinde toplam sermayelerine, genel kredi portföyelerine ve geri ödeme risklerine göre herhangi bir sektörde risk payı artarsa verilen kredilerin takibini sıkılaştırıp sektöre yeni kredi plase etmemeyi tercih edebilirler.

⁷⁹ Joel Bessis, **Risk Management in Banking**, England: John Wiley and Sons, 2002 s. 435

⁸⁰ Berk(2001),a.g.e.,s.178

⁸¹ Güner,a.g.e.,51

2.2.1.2.Finansal Duruma Göre Konsantrasyon: Sektörel bazda kredi plasmanında bankaları daha katı davranmaya yönlendiren firmalar için, özellikle o firmaların finansal durumuna yoğunlaşmak gerekmektedir.

2.2.1.3. Kredi Tipine Göre Konsantrasyon: Finansman kaynakları açısından değerlendirilen kredi riskleri, dönemsel kredilerde daha azdır.

2.2.2. Kredi Riski

Kredi riski, kredi prosedürü içerisinde kabul edilen bir kavram olmakla birlikte minimize edilmesi için bankalar tarafından en yoğun çaba harcanan risk tipidir. Bankalar kredi fiyatını belirleyen faiz oranını geri dönüşü olmayan kredileri de finanse edebilecek şekilde belirlemektedirler.⁸² Kredi riskinin optimal yönetim şekli kredi portföyünü olabildiğince çeşitlendirmektir. Her ne kadar ödenmeyen kredi riski, kredi arzı prosedüründe yerini almaktaysa da, kredi talebi ve değerlendirmesini en sağlıklı şekilde yaparak verimliliği arttırmak gerekmektedir.⁸³

2.2.3. Likidite Riski

Olası problemlerin incelenmesiyle, risk analizinde likiditenin önemi artmaktadır. Likidite riski borç faiz riskiyle veya pazar değişikliği ile ortaya çıkar. Bu farklılık olası zararların ve buna bağlı politikaların belirlenmesinde önemli rol oynar. Fon arzını gerçekleştiren kesime karşı oluşan güven eksikliği likidite riskinin unsurlarındadır.

Bunun yanında özellikle müşterilerin zaman içinde karşılaştıkları ödeme problemlerinden kaynaklanan kredi açıkları likidite riskini arttırmaktadır.⁸⁴

2.2.4. Faiz Riski

Bankalar daima mevduat hesaplarına verdikleri faiz oranından dolayı aktiflerin azalması riskini taşımaktadırlar. Beklenmeyen faiz artışları bankaların bilançolarındaki kar oranını düşürebilir. Faiz riskini azaltabilmek için bankalar farklı kaynaklardan kredi kullanmayı tercih ederek, faiz riskini mevduat hesaplarına yansıtırlar.

⁸² Berk(2001),a.g.e.s.191

⁸³ Berk(2001),a.g.e.s.191

⁸⁴ Berk(2001),a.g.e.s.192

2.3. Kredi Takibi Süreci

Kredinin takibi veya kontrolü, henüz geri ödemesi gerçekleşmemiş kredi tutarının ödenmeme riskini düşürmek için son derece önem arz etmektedir. Kredi takibinin bankaya sağladığı avantajları genel olarak sıralayacak olursak;

- Kredi yöneticilerini, kredilerin gözlemi ve problemleri üzerine hazırlanacak raporlarda desteklemek
- Belgelerin düzenlenmesi ve tasnifi
- Gerçekleşmiş veya olması muhtemel zararların tespit etmek
- Kredi politikasının etkinliğinin belirlenmesi kural ve uygulamaların geliştirilmesi
- Ödenmemiş kredinin mukabelesinin düzenlenmesi⁸⁵

Kredi talebi ayrıca kredi portföyünün periyodik kontrolünü de sağlar. Bu takip sayesinde ödenmemiş kredilerin riski minimize edilirken bununla birlikte risk oluşturabilecek kredilerin takibi de kolaylaşır.⁸⁶ Böylece bankanın kredi riskinin azaltılmasına yönelik önlemler alınması sağlanır.

Portföydeki toplam riski dağıtmak için, krediyi çeşitlendirme prensibini uygulamak son derece önemlidir. Sektörler ve coğrafi bölgeler bazında yoğunlaşma gösteren bankalar portföyün dağıtım şeklini çeşitlendirme şansına sahiptirler. Kredi verme koşullarının yeniden düzenlenmesi kredi portföyünün çeşitlendirilmesini sağlar.

Kredi talebinin temel aktivitesi, bankanın büyüklüğü ile anlamlı düzeyde doğru orantılı bir ilişki içerisindedir. Büyük ölçekli bazı bankalardaki kredi tahsis departmanının özerkliğini sağlayabilmek için kredi takip departmanları kurulmaktadır.

2.4. Kredinin Geri Ödenmesi

Kredilendirme sürecindeki son aşama, kredinin geri ödenmesidir. Bankacılara göre geri ödeme, kredi fonlarının kullanıldığı amaçla ilgili olmalıdır. Örneğin, stoklardaki bir yapılanma için kredi limiti tahsis edilebilir. Bu tür bir kredide geri ödeme stokların satılması ile gerçekleşir.

⁸⁵ Bessis,a.g.e.,s.436

⁸⁶ Akbulut,a.g.e.,s.57

Her bir kredinin vade sonu yaklaştığında anapara ile ilgili, son ödemenin yapılmış olması ve müşterinin yeni kredi talebinde bulunması ile ilgili iki temel sonuç ortaya çıkmaktadır. Yenileme talebinin bir diğer türü de başlangıçta yapılan anlaşmanın bitiş tarihinden sonra geçerli olacak şekilde kredi limitinin kullanıldırılması veya kredinin uzatılmasıdır. Son ödeme, kredi talebini yenileyen müşteri tarafından yapılmamışsa, bu kredi ilişkisinin sona erdirilmesi için geçerli bir sebep olmaktadır. Zira banka doğal olarak ödemem sorunu olan müşteriye tekrar kredi vermek istemeyecektir.

Yenileme talebinin kabulü bankanın kararına bağlı olup, bir önceki başvuruda kullanılan teknikler ile banka tekrar kredi tahsis kararını değerlendirir. Bu aşamada bankanın avantajı, daha önce kredi ilişkisi olan bir müşteriye kredi verecek olması nedeniyle elinde müşteri ile ilgili geçmişe dönük bazı bilgilerin ve analiz sonuçlarının bulunması ve müşteriye yeni kredi talebi ile gelenlere göre daha iyi tanıyor olmasıdır.⁸⁷

2.5. A Bankası Küçük Girişimci Kredisi Programı Uygulaması

2.5.1. Yönetim ve Organizasyon

Bireysel Tahsis Girişime Destek Birimi, Bireysel Bankacılık Operasyon Bölümü altında bulunmaktadır. Bireysel Tahsis Girişime Destek Birimi'nin bulunduğu Kredili Bireysel Ürünler Tahsis Departmanı'nda ayrıca Bireysel Krediler Tahsis, Bireysel Krediler Operasyon, Kredi Kartları da yer almaktadır. Personel, 1 Analist ve 1 Yetkili' den oluşmakta olup, bu kişiler Bireysel Krediler Tahsis Yönetmeni' ne, oradan da Bireysel Krediler Tahsis Yöneticisi' ne bağlı çalışmaktadırlar. Bankanın Genel Müdürlük çatısı altında hizmet veren bu birim 4,5 senedir aktif olarak çalışmaktadır.

2.5.2. Sunulan Ürün ve Hizmetler

Alman Kalkınma Bankası KfW – BANKENGRUPPE tarafından Avrupa Birliği kaynaklı olarak Bankakademie International aracılığı ve danışmanlığı ile Küçük Girişimcilere yönelik "SELP - Small Enterprise Loan Programme – Küçük Girişimci Kredisi Programı" projesi kapsamında adı geçen kuruluşlar ile A Bankası arasında bir protokol imzalanmıştır. Bireysel Tahsis Girişime Destek Birimi bu amaçla kurulmuştur.

⁸⁷ Aras(1996), a.g.e., s.57-70

Bu protokol kapsamında Avrupa Birliği'nden temin edilen kaynak, aşağıda belirtilen kurallar ve bankanın kredilendirme prensipleri dahilinde hedef kitleye kısa ve orta vadeli taksitli ticari kredi olarak kullanılacaktır. İzmit, İzmir ve Gaziantep bölgeleri proje kapsamında pilot olarak belirlenmiştir. Kalkınma planı dışında kalan illerde ise SELP kredisi plasmanı yapılmamaktadır. KFW, SELP 1 olarak adlandıracağımız bu proje sürecinde, kredi tahsisi prosesini bankaların inisiyatifine bırakmıştır. KFW Türkiye SELP projesi kapsamında A Bank ile birlikte Finansbank ve Fortis Bank ile de çalışmaktadır. Bu program kapsamında bir firmaya ve ortaklarına toplamda maksimum EUR 30.000.- muadili Türk Lirası ya da Dövizle Endeksli Kredi (EUR) kullanılabilir.

Bu program kapsamında kullanılacak kredilerin temel amacı, Avrupa Birliği tarafından Aday ya da Adaylık Sürecinde bulunan ülkelere yönelik olarak, yeni iş kuran ya da mevcut işini geliştirmeyi / büyütmeyi amaçlayan küçük girişimcilerin faaliyetlerinin desteklenmesidir.

2.5.3. Kredi Kullanacak Müşteriler

Eğitimi ve/veya daha önceki mesleki deneyimleri doğrultusunda yeni iş kurmak isteyen ya da mevcut işini geliştirmek/büyütmek isteyen geçek/tüzel işletmeler önceliklidir.

Bu kapsamdaki işletmelerin kredi taleplerinin değerlendirilebilmesi için işletmelerin aşağıda yer alan kriterlere sahip olması gerekmektedir.

→ Yıllık cirolarının maksimum USD 1 Milyon olması

→ Çalışan sayısının maksimum 50 kişi olması

Bununla birlikte Girişime Destek Kredilerinde özellikle aşağıda yer alan iş alanları ve meslek gruplarına öncelik verilmesi amaçlanmaktadır.

- Nihai Tüketiciye Mal-Hizmet Satan Resmi Bayiler (Franchise)
- Beyaz Eşya
- Mobilya
- Hazır Giyim
- Telekomünikasyon

- PVC Kapı – Pencere Sistemleri
- Fast Food
- Doktorlar
- Veterinerler
- Hayvan Hastaneleri
- Poliklinikler
- Hastaneler
- Tahlil Laboratuvarları
- Tıbbi Cihaz Satış Firmaları
- Eczaneler
- Diş Hekimleri
- Göz Sağlığı ve Tedavi Merkezleri
- Catering ve Yemek Servis Firmaları
- Özel Dershaneler ve Eğitim Kurumları

2.5.4 Kabul Edilebilecek Kredi Talep Amaçları

Söz konusu kredinin, yukarıda da belirtildiği gibi, yeni iş kuran ya da mevcut işlerini geliştirmeyi/büyütmeyi planlayan küçük girişimcilerin desteklenmesi amacıyla kullandırılması hedeflenmekte olup bu amaca hizmet edebilecek bir kullanım amacının talep sahibi kişi ya da firma tarafından açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir.

Talep edilen kredilerin bu kredi projesi kapsamında hedeflenen kullanım amacını gösterebilmesi için aşağıda yer alan kredi talep nedenlerinden bir ve birden fazlasına uygun olması; proforma / kesin faturasının kullanımdan önce ibraz edilmesi ya da kredi kullanımı sonucu hedeflenen amacın sağlandığının / yerine getirildiğinin yine fatura, vb. ile belgelenmesi gerekmektedir.

- Yeni İş Makinesi / Teçhizatı Alımı
- Bilgisayar Donanım Ve Yazılım Alımı
- İşyeri Tadilatı (Mobilya Tefrişi Vb.)
- Mamul / Yarı Mamul Alımı
- Eğitim / Seyahat Giderleri

- İşyeri Satın Alımı
- Yeni Ticari Taşıt Alımı
- Kullanılmış Ticari Taşıt Alımı

Bununla birlikte bu tür işletmelerin kısa süreli nakit kredi ihtiyaçları olabilmektedir. Ancak bu proje kapsamındaki kredilerin taksitli olması nedeniyle kısa süreli nakit ihtiyacını ortaya çıkaran nedenlerin kredi talebi sırasında somut bir şekilde ortaya konulabilmesi gerekmektedir.

Kredi faizlerinin belirlenmesinden pazarlama ve satış departmanları sorumludur. Ancak yine de karar vermeden önce Kredi Tahsis'in fikri de sorulur. Bankanın mevcut faiz oranları çerçevesinde, her vade(3-24 ay) için aynı faiz oranı uygulanmaktadır. Şubelerin farklı faiz oran talepleri Genel Müdürlük tarafından değerlendirildikten sonra işleme koyulur.

Banka tutundurma faaliyetleri olarak belli başlı üç yol izlemiştir. Bunlardan birincisi el broşürlerin basılmasıdır. Bu sayede şubeye gelen müşteriler diğer bankacılık faaliyetlerini gerçekleştirirken bu üründen de haberdar olmuşlardır. İkinci faaliyet ise, şube dış cephesine krediden bahseden panolar yerleştirilmiştir. Bu panolar sadece uygulamanın geçerli olduğu şubelere asılmıştır.

Son olarak yapılan uygulama ticari müşteri ziyaretleridir. Banka müşteri temsilcileri belirlenen hedefler doğrultusunda günlük/haftalık ziyaretler yaparak müşterileri bilgilendirmişlerdir.

2.5.5. Kredi Türleri ve Özellikleri

2004 yılında faaliyetine başlanılan Girişime Destek Kredisi (SELP) programı kapsamında kullanılacak kredi türleri kısa ve orta – uzun vadeli taksitli işletme kredileri olup, 2005 yılı sonuna kadar vadeleri 3 ay ile 24 ay arasında değişmekteydiler. 2006 yılından itibaren KFW tarafından SELP kredilerinin vadelerinin 36 aya kadar uzatılmasına imkân sağlanmıştır. Söz konusu krediler TL olarak kullanılabilirliği gibi kredi talep amacına, işletmenin faaliyet konusuna / faaliyet alanına ve kredi türüne göre Döviz Endeksli Kredi (EUR) olarak da kullanılabilir olacaktır.

Döviz Endeksli Kredi (EUR) şeklinde kullanılacak krediler “Döviz Kredisi” niteliğinde değildir. Girişime Destek Kredisi kapsamında kullanılacak bu kredilerin aylık taksit ödemeleri, ödeme planında belirtilen YP taksit tutarı karşılığında (Türk Ekonomi Bankası Döviz Satış Kuru üzerinden) TL olarak yapılacak ve bu tutara ilave olarak kur farkından kaynaklanan *Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu* ve *Banka Sigorta Muamele Vergisi* de her aylık ödemede taksit tutarları haricinde ayrıca tahsil edilecektir. Girişime Destek Kredisi (SELP) programı kapsamında kullanılacak kredi türleri şunlardır:

2.5.5.1. Girişime Destek Taksitli Yatırım Kredileri

Hedef müşteri kitlesinde yer alan Gerçek ve Tüzel kişiliğe sahip müşterilerin mevcut işlerini geliştirmeleri / büyütmeleri ya da yeni bir iş kurmaları için gereksinim duydukları bir takım yatırımların finanse edilmesi için kullanılacak kredilerdir.

SELP programı kapsamında kullanılacak yatırım kredileri kısa vadeli (3 – 6 – 9 – 12 ay) ve orta – uzun vadeli (15 – 18 – 21 – 24- (2006’dan itibaren 36 ay)), Türk Lirası ve Döviz Endeksli (EUR) olarak aylık sabit taksitli (her ay taksit tahsilâtında anapara+faiz+vergiler dahil olmak üzere) kredi şeklinde kullanılacaktır. Maksimum kredi tutarı ise EUR 30.000 muadili Yeni Türk Lirası’dır.

2.4.5.1.1. Girişime Destek Taksitli Yatırım Kredileri Teminatları

- Kefalet
- Müşteri Çek ve Senetleri
- İpotek
- Mevduat, Menkul Kıymet Rehni
- Diğer Teminatlar

2.5.5.2. Girişime Destek Taksitli İşletme Kredileri

Söz konusu işletmelerin, yukarıda belirtildiği gibi, yatırım gereksinimlerinin finanse edilmesine yönelik kredi talepleri olabileceği gibi aynı zamanda kısa süreli nakit ihtiyaçlarının finansmanı için de kredi talepleri olabilmektedir. Bununla birlikte,

Girişime Destek Kredisi Programı (SELP) kapsamındaki kredilerin taksitli krediler olması ve bu kapsamda değerlendirilebilmesi için bu tür ihtiyaçların işletmeler tarafından somut bir şekilde ortaya konulabilmesi gerekmektedir.

SELP taksitli işletme kredileri maksimum 18 ay vade ile ve sadece Türk Lirası olarak aylık sabit taksitli (her ay taksit tahsilâtında anapara+faiz+vergiler dahil olmak üzere) kredi şeklinde kullanılmaktadır. Kredi tutarı ise 35.000.- Yeni Türk Lirası'dır. Kredi vadesinin kredi ile sağlanacak gelirlerin elde edilebileceği süreden daha uzun olmaması gerekmekte olup bunun talep anında somut bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

2.5.5.2.1. Girişime Destek Taksitli İşletme Kredileri Teminatları

- Kefalet
- Müşteri Çek ve Senetleri
- Mevduat, Menkul Kıymet Rehni
- Diğer Teminatlar

2.5.5.3. Girişime Destek Taksitli Taşıt Kredileri

SELP kapsamında hedef kitlede yer alan işletmelere faaliyet alanlarının ve iş konularının gerektirdiği ihtiyaçlar dahilinde ticari taşıt alımı için de kredi kullanılabilir.

Söz konusu ticari taşıtlar 0 Km ya da İkinci El olabilecek ve 0 Km araçlarda Proforma Fatura Araç Anahtar Teslim Tutarının maksimum % 75'i, ikinci el araçlarda ise Kasko Değerinin maksimum % 60'ı oranında olmak kaydıyla maksimum EUR 30.000 muadili Yeni Türk Lirası kredilendirilebilecek; kalan tutarları işletmelerin öz kaynakları ile finanse etmeleri istenmektedir.

SELP kapsamında kullanılacak ticari taşıt kredileri kısa vadeli (3 – 6 – 9 – 12 ay) ve orta – uzun vadeli (15 – 18 – 21 – 24 ay), Türk Lirası ve Döviz Endeksli (EUR) olarak aylık sabit taksitli (her ay taksit tahsilâtında anapara+faiz+vergiler dahil olmak üzere) kredi şeklinde kullanılır.

2.5.5.3.1. Girişime Destek Taksitli Taşıt Kredileri Teminatları

- Kefalet
- Müşteri Çek ve Senetleri
- İpotek
- Mevduat, Menkul Kıymet Rehni
- Diğer Teminatlar

2.5.5.4. Girişime Destek Taksitli İşyeri Kredileri

Hedef kitlede yer alan girişimcilerin, mevcut ticari faaliyetlerine kendilerine ait iş yerlerinde devam etmek istemeleri veya mevcut işlerini geliştirmek için yeni bir işyeri satın almaları ya da yeni iş kurmak isteyenlerin faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla işyeri satın alma amaçlarıyla da kredi talepleri olabilecektir.

Bu program kapsamında işletmelerin işyeri satın almaya yönelik taleplerinin de finansmanı için kredi kullanılabilir. Kredi tutarı işyeri rayiç / ekspertiz bedelinin %70'ini geçmemek kaydıyla maksimum EUR 30.000 muadili Yeni Türk Lirası ya da Dövizle Endeksli Kredi (EUR) olarak 3 ile 24 ay arasında vadelerde kullanılmaktadır.

2.5.5.4.1. Girişime Destek Taksitli İşyeri Kredileri Teminatları

- Kefalet
- Müşteri Çek ve Senetleri
- İpotek
- Mevduat, Menkul Kıymet Rehni
- Diğer Teminatlar

2.5.6. Kredi Başvuru Sürecinde Talep Edilen Belgeler

Girişime Destek Kredisi (SELP) Programı kapsamında kredi kullanılacak müşterilerin genel özellikleri itibariyle Küçük Girişimci niteliğinde olması gerekmektedir.

- Girişime destek kredisi başvuru formu

- Girişime destek kredisi kefil bilgi formu
- Nüfus cüzdanı
- İmza sirküleri
- Ticaret Sicil Gazetesi (Kuruluş ve en güncel hali) ve Ticaret Sicil Memurluğu Sicil Tasdiknamesi
- Ticaret / Esnaf / Meslek odası kayıt belgesi
- İşyeri mülkiyetini gösteren tapu ve/veya İşyeri kira kontratı
- Gayrimenkul varlıklarını gösteren tapu örnekleri
- Vergi levhası
- Mizan / Gelir Tablosu / Detay Mizan / Hesap Özeti
- T.C.M.B. Memzuç Bilgilerinin alınabilmesi için muvafakat mektubu
- Bayilik Sözleşmesi
- Proforma fatura / Fatura / Teklif mektubu
- Son döneme ait SSK işyeri bildirim formu
- Araç proforma fatura / İkinci el araç ruhsat örneği
- İşyeri tapu örneği

2.5.7. Üretim Prosesi Kredi Talepleri ve Değerlendirme Aşamaları

2.5.7.1. Müşterilerle İlgili Araştırma Yapılması

SELP kapsamında *Girişime Destek Kredisi* kullandırımı, hedeflenen müşteri kitlesinin genel özellikleri itibariyle Küçük Girişimci niteliğinde olması ve bu tür işletmelerin faaliyetleri sonucu oluşacak mali değerlerin Bilânço ve Gelir Tablolarına yansıma oranının diğer büyük ölçekli ve kurumsal işletmelere göre daha düşük oranlarda gerçekleşmesi nedeniyle değerlendirme yapılabilmesinde mali tablolar ile birlikte diğer bilgi ve belgelere de azami ihtiyaç duyulmaktadır. Bu belgelerin neler olduğuna yukarıda değinilmiştir.

- **Piyasa istihbaratı:** Kredi talebinde bulunulacak ilgili müşteriler için bilgi toplanması gerekmektedir. Ticari ilişkide bulunduğu firma ve şahıslardan, çalıştığı diğer bankalardan gerekli piyasa istihbaratı öğrenilebilir. Ancak bankalar arası

rekabet koşulları nedeniyle bankalar arası istihbarat paylaşımı pekte sağlıklı gerçekleşmemektedir. Ayrıca kişinin faaliyette bulunduğu ya da bulunmayı planladığı bölgenin ve faaliyet sürecinin işletmenin amacına uygun olup-olmadığı ve beklentilerini karşılayabilecek özelliklere sahip olup-olmadığının araştırılması ve firma sahiplerinin moralitesinin belirlenmesi gerekmektedir.

- **Planlanan Yatırımların İncelenmesi:** Talep edilen kredi ile yapılması düşünülen yatırımın değerlendirilmesi ve yatırım unsurlarının somut bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

- İşletmenin hangi alanda ve ne tür yatırım yapacağı,
- Bu iş için gerekli finansman ihtiyacı,
- Yatırımların finansmanı için öz kaynak ayrılıp ayrılmadığı ve bunun yeterliliği,
- İşletmenin daha önceki yatırımlarındaki başarıları ve bunun sonuçlarının işletmenin ya da sahiplerinin mali durumlarına yansıyor yansımadığı,
- İşletme sahiplerinin yapılması planlanan yatırımlar neticesinde oluşacak faaliyetleri yürütmede mesleki ve iş tecrübelerinin yeterliliği,
- Planlanan yatırımların sektör ve faaliyette bulunduğu piyasa içinde alabileceği pay,
- Yatırımlar sonucu elde edilecek getirinin zamanlaması ve fon yaratabilme kabiliyeti,
- İşletme kredilerinde satın alınacak mamul, yarı mamullerin satış süreci ile elde edilecek gelirin kredi geri ödeme vadeleri ile uyuşup uyuşmadığı,
- Taahhüt kredilerinde satın alınacak aracın işletmelerin faaliyet amaçlarına uygunluğu,
- İşyeri kredilerinde de kredi konusu işyerinin işletmenin genel amaç ve faaliyetlerine uygunluğu gibi unsurların yeteri kadar araştırılması ve kredi teklifleri hazırlanırken açık bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir.

- **Olumsuz Kayıt Araştırması:** Kredi teklifinin yapılması aşamasında başvuru sahibi firma, firmanın ortak ve yöneticileri ile kefil firma ve firma ortaklarına ait olumsuz kayıt araştırmasının bilgi işlem sisteminde krediler menüsünün müşteri ilişkileri başlığı altında yer alan;

- Sakıncalı Şahısları Araştırma (karşılıksız çek, protestolu senet, bireysel kredi)
- Sakıncalı Şahısları Araştırma (İMKB, Haciz, Takyidat, BKM ve İcra)

Senet ve çek araştırmasında son 4 yılın (2003, 2004, 2005 ve 2006 yılları) kayıtları esas alınacaktır. Bu süre içinde karşılıksız çeki ve protestolu senedi olan kişilerle (ödemesi yapılmış/kaldırılmış olsa da) kredi ilişkisine girilmemesi gerekmektedir.

İsim benzerlikleri bulunması durumunda ise mutlaka işletmelerin sahip ve yöneticilerinden de teyit alınarak gerekli araştırmaların yapılması sonucunda yeterli kanaatin oluşturulması gerekmektedir.

• **Mükerrerlik Araştırması:** Birden fazla şubenin bulunduğu yerdeki şubeler, kredi talebinde bulunan kişilerin başka bir A Bank şubesinden de kredi talebinde bulunma olasılığına karşılık aşağıdaki şekilde işlem yapacaklardır.

Bilgi İşlem Sisteminden ilgili menü kullanılarak ilgili kişinin başka bir şubede riski olup-olmadığının araştırılması gerekmektedir. Kredi talebinde bulunan şahsın ya da firmaların başka bir A Bank şubesinde kredi hesabının bulunması durumunda kredi ilişkisine ancak riskin bulunduğu şubece girilmesi gerekmektedir.

• **Banka İle Olan Çalışmalarının Araştırılması:** Kredi ilişkisine girilecek şahıslar ile firma ve ortaklarının varsa Banka ile olan çalışmalarının incelenmesi gerekmektedir.

- Mevduat ortalaması ve kredi teklif tarihi itibarıyla varlık toplamları,
- Tahsile verdiği çek-senet toplamları,
- Bankanın fatura sistemlerini ve Bankanın çeklerini kullanma hacmi,
- Bankaya olan önceki taahhütlerini zamanında yerine getirip-getirmediği (ticari, bireysel nitelikteki krediler vb.) ve benzeri hususların incelenerek kredi tekliflerinde belirtilmesi gerekmektedir.

• **Bilânço/Gelir Tablosu İncelenerek Düzeltilmiş Bilânçonun Hazırlanması:** Hedef müşteri kitlesinde yer alan işletmelerden temin edilen son üç yıla ait onaylı bilânço, gelir tablosu, hesap özeti ve cari yıl ara dönemine ait detay mizanlardan düzenlenmiş bilânço (spread) hazırlanmalıdır.

2.5.7.2. Girişime Destek Kredi Tekliflerinin Hazırlanması

2.5.7.2.1. Girişime Destek Kredileri Firma Tanıtım ve İstihbarat Formu'nun Hazırlanması

Talepte bulunan müşterinin mutlaka yerinde ziyaret edilmesi gerekmektedir. Yukarıda yer alan a. ve b. şıklarında belirtilen unsurlarla sağlanan bilgi ve belgeler aracılığı ile söz konusu formun doldurulması; kredi talebinde bulunan işletmenin tanınması, kredi amaçlarının ortaya konulması ve kredinin değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

İlgili formda;

- Firma ve firma ortaklarına ait karşılıksız çek ve protestolu senet araştırmalarının,
- Firmanın mal aldığı/sattığı firmalardan, diğer finansal kuruluşlardan ve aynı piyasadaki diğer firmalardan yapılan istihbarat bilgilerinin,
- Firmanın peşin/ vadeli mal alış/satış oranlarının ve firma tanıtım bilgilerinin,
- Firmanın mevcut ve planlanan yatırımları için kullanılan kaynakların, yatırımların iş konusu ile uyumluluğunun, yatırım sonrası firmanın faaliyet hacmindeki değişimlerin, mevcut yatırımların tarihçesinin ve İşletme Kredisi ile satın alınacak mamullerin firmanın yıllık/aylık vadeli/peşin mal alımlarındaki oranının,
- Firmanın grup firması, firma faaliyetleri, ağırlıklı olarak mal aldığı/sattığı firmaları, özel ihtisas gerektiren meslek grupları için (doktor, eczacı, veteriner vb) geçmiş mesleki deneyimleri, kefaleti alınamayan ortakları; mevcut müşteriler için banka verimliliğini ve kredi ödeme performansının, ayrıntılı olarak doldurulması gerekmektedir.

2.5.7.2.2. SELP İşletme Kredisi Onay Formu'nun Doldurulması

SELP işletme kredisi onay formu'nun doldurulması sürecinde, yukarıda belirtilen aşamalar gerçekleştirildikten sonra, ilgili kredi teklifi şube kredi komitesi tarafından aşağıdaki kriterler dahilinde değerlendirilir.

→ Talep edilen bilgi ve belgelerin yeterliliği ve doğruluğu,

- Teklif edilen kredi türü/türleri ile talep miktarının işletmenin faaliyet konusu, kredi talep amacı, firma ve ortaklarının deneyimleri/uzmanlık alanları ve mali bilgileri ile uyumlu olup olmadığı,
- Kredi ile yapılması planlanan yatırımlar/faaliyetler sonucu oluşacak mali beklentilerin geri dönüş süresi ve tutarının, kredi vadesi ve ödemeleri ile uyumlu olup-olmadığı,
- Banka ile diğer banka ve finans kurumlarına olan geçmiş taahhütlerini zamanında yerine getirip getirmediği,
- Banka ile olan diğer kredi ilişkileri,
- Olumsuz kayıtlarının bulunup bulunmadığı,
- Resmi yükümlülüklerini (vergi, SSK ödemeleri, vb.) zamanında yerine getirip getirmediği,
- Önerilen teminatların kredi borç türüne uygunluğu, teminatların mali değerinin kredi tutarının karşılamadaki yeterliliği,
- Firma ve ortaklarının borçluluk oranı.

Aynı zamanda talep sahibi müşterinin, hedef kitleye ve banka genel müşteri profiline uygun olması durumunda, bankanın genel kredilendirme prensipleri dahilinde şube kredi komitesi'nce kredi talebinde bulunulacak müşteriler için ilgili menüden;

Müşteri bilgilerinin, talep edilen kredi türünün, talep nedeninin, vadesinin ve tutarının (mevcut bir kredi limiti bulunan firmalar için SELP kapsamında *Girişime Destek Kredisi* talebinde bulunulması durumunda istenen limitin firmanın mevcut limitleri içinde ya da ilave olarak talep edildiğinin belirtilmesi gerekmektedir).

Talep Edilen Krediyeye ait şube kredi komitesi değerlendirmesinin ve şube görüşünün, (yukarıda belirtilen değerlendirme kriterleri sonucu oluşan görüşlerin tümüne detaylı bir şekilde bu bölümde yer verilmelidir.)

Talep edilen kredi için önerilen teminat koşullarının ve kazandıran personel adının girişi yapılarak SELP işletme kredisi onay formu hazırlanır. Söz konusu onay formu şube kredi komitesi tarafından imzalanır.

Selp İşletme Kredisi Onay Formu'nun ekinde işletme kredileri firma tanıtım ve istihbarat formu ile birlikte, gerekli bilgi ve belgelerin edinilmesi başlığı altında yer alan ve hem borçlu hem de önerilen kefilleri için talep edilen belgelerin tümü bir paket olarak scan edilerek kredili bireysel ürünler tahsis departmanı'na gönderilir.

2.5.7.2.3.Kredi Tekliflerinin Değerlendirilmesi

Yukarıda belirtildiği şekliyle hazırlanan ve değerlendirilmek üzere gönderilen talepler Kredili Bireysel Ürünler Tahsis Departmanı tarafından,

- Kredi paketi ile gönderilen belge ve bilgiler,
- İstihbarat ve Tanıtım Formunda belirtilen bilgiler,
- Şube görüş ve değerlendirmeleri,
- Önerilen teminatlar,
- Kredi türü, vadesi ve talep miktarı üzerinden incelemeye alınarak;

Hedef kitle ve SELP – *Küçük Girişimci Kredisi* Programına uygunluğu ve banka genel kredilendirme prensipleri dahilinde işletmenin, sahip ve ortaklarının mali verilerine, deneyimlerine, moralitesine, banka ile geçmiş ve mevcut kredili çalışmalarına, piyasa istihbaratına göre kredi teklifi değerlendirilir.

Mevcut bir kredi limiti bulunan firmalar lehine yapılan teklifler için SELP kapsamında verilecek ilave *Girişime Destek Kredisi'nin* mevcut kredi limiti içinde ya da ilave bir limit tahsisinin uygun görülüp görülmeyeceği mevcut kredisinin teminat koşulları ve tahsis edilecek SELP kredisinin teminat koşulları da dikkate alınarak gerektiğinde ilgili ticari kredi tahsis departmanı'nın da görüşü alınarak kredili bireysel ürünler tahsis Departmanı tarafından değerlendirilecektir.

Kredi Teklifinin değerlendirilmesi sonucunda talep edilen kredinin;

- Önerilen tutar, vade ve teminat şartlarında onayına,
- Daha farklı tür ve/veya kuvvetli teminat alınarak önerilen tutar ve vadede onayına,
- Önerilen teminat şartında ancak daha düşük tutarda ve/veya kısa vadede onayına,
- Daha farklı tür ve/veya kuvvetli teminat alınarak, düşük tutarda ve/veya kısa vadede

onayına,

→ Kredinin tamamen reddine, karar verilir. Onaylanan ya da reddedilen taleplere ait tebliğ mektupları şubelere elektronik posta ile bildirilmektedir.

Kredi teklifinin Şube tarafından önerilen şekliyle kabul edilmesi haricinde “farklı vade, tutar, teminat koşullarında” onaylanması ya da “kredi kararının red olması” durumunda eğer şube kredi komitesi’nce ilgili kredi teklifinde ısrar ediliyorsa şubeye gelen e-posta mesajının üzerinden kredili bireysel ürünler tahsis departmanı’na dönülerek gerekçeleri ve detaylı görüşler ile yeniden talepte bulunulabilir.

Bu durumda ilgili kredinin yeniden değerlendirme talebi, şubece belirtilen ilave görüş/bilgi/teminat şartları da dikkate alınarak yukarıda belirtilen kıstaslar dahilinde tekrar değerlendirmeye alınabilecektir.

2.5.8. Kredi Teminatlarının Oluşturulması Ve Kullanılması Aşamaları

2.5.8.1. Tebliğ Şartlarının Sisteme Tanımlanması

Kredili bireysel ürünler tahsis departmanı tarafından uygun görülen kredi tekliflerine ait tebliğler; kullandırma koşulları, teminat şartları vade ve onaylanan kredi tutarı bilgilerini içerecek şekilde kredi tahsis bölümü/kredi tahsis operasyon departmanına otomatik elektronik posta olarak gönderilir, onaylanan kredinin teminat koşulların sisteme tanımlanması ve limit girişi adı geçen departman tarafından yapılır.

Teminat koşullarının tanımlanmasından sonra tebliğ mektubu yine elektronik posta ile talepte bulunan şube’nin yöneticisine, operasyon yönetmenine/yetkilisine ve müşteri temsilcisine otomatik olarak gönderilir.

Talep edilen kredinin uygun görülmemesi durumunda ise gerekçelerini de içerecek şekilde red mektubu yine yukarıda belirtilen şube yetkililerine e-posta ile bildirilir.

Öncesinde e-posta ile şubelere gönderilen tebliğlere ait SELP – işletme kredisi onay formları; sonrasında ıslak imzalı olarak şubelere tekrar gönderilir. Söz konusu onay formları ilgili kredi dosyalarında muhafaza edilir.

2.5.8.2. Kredi Teminatlarının Oluşturulması

Kredi tebliğinin e-posta ile Şubeye ve Kredi Tahsis Bۆlümü/Kredi Tahsis Operasyon Departmanı'na iletilmesinin ardından Kredi Tahsis Operasyon Departmanı'na limit girişinin yapılması ve teminat koşullarının sisteme tanımlanması ile talep edilen kredinin limiti kullanıma hazır hale gelir. Ancak kredinin kullanılabilmesi için tebliğ koşullarında belirtilen teminatların aşağıdaki gibi alınarak eksiksiz yerine getirilmesi gerekmektedir.

→ Krediye ait tebliğ Şartında belirtilen kefalet imzalarının Genel Kredi Sۆzleşmesi'ne tam olarak alınması,

→ Műşteri çek ve senet tutarlarının belirtilen oranlarda ve özelliklerde kredi kullanımından önce triyajı yapılarak teminata alınması ve risk süresi boyunca muhafaza edilmesi,

→ Teminata ipotek alınması durumunda tebliğ Şartında belirtilen özellikteki gayrimenkul üzerine belirtilen tutarlarda tesis edilmesi, (İpotek tesis edilirken İpotek İşlemleri Uygulama talimatında belirtilen hükümlere uygun hareket edilmesi)

→ Nakit karşılıklı onaylarda teminata alınan varlık üçüncü Őahıslara ait ise varlık türüne göre Rehinli Blokaj Taahhűtnamesinin alınması, teminata araç rehni alınması durumunda ise kredi konusu araç/araçlar üzerine Bankanın lehine rehin tesis edilmesi gerekmektedir.

2.5.8.3. Kredi Teminat Girişinin Yapılması

Kredi tebliğ Şartlarında belirtilen teminatların b. Kredi Teminatlarının Oluşturulması bölümünde yer alan esaslar dahilinde yerine getirilmesinin akabinde söz konusu teminatların Şube Operasyonları Departmanı tarafından sistem girişinin yapılabilmesi için Őubelerce gerekli olan talep adı geçen Departmana (Merkezi Operasyon Krediler Portföyleri) iletilecek ve teminat girişlerinin yapılması sağlanacaktır.

2.5.9. Kredinin Kullanılması

Kredi Tahsis Bۆlümü/Kredi Tahsis Operasyon Departmanı tarafından limit girişi yapılan ve teminat koşulları tanımlanan krediler, tebliğ koşullarında belirtilen

teminatların eksiksiz yerine getirilmesi kaydıyla ilgili menüden Şubeler tarafından kullanılabilir.

2.5.10. Firma Faaliyetlerinin İzlenmesi

Girişime Destek Kredisi kullanımını sonrasında firma faaliyetlerinde oluşacak gelişmelerin incelenmesi gerekmektedir.

Bu amaçla kredi kullanımını izleyen 6 aylık dönemde ilgili müşteri temsilcisi tarafından kredi kullanan firmanın bir program dahilinde kredi ilişkisi devam ettiği sürece yerinde ziyaret edilmesi; mali yapısının incelenmesi, Girişime Destek Kredisi kapsamında kullanılan kredilerin amacına uygunluğu ve yatırımlar sonucu elde edilen gelirlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Burada tercih edilecek ziyaret programının ilk 6 aylık dönem için aylık ya da 2 aylık periyotlarda olması; izleyen dönemlerde ise her 6 ayda bir tekrarlanmasıdır.

Firma ziyaretlerinde;

-Firmanın banka kredisi kullanımlarındaki değişimlerin incelenmesi,

-6 aylık dönem içinde firma ve firma ortaklarına ait karşılıksız çek, protestolu senet ve icra kayıtlarının olup olmadığının araştırılması; ayrıca firmanın kredi geri ödeme performansının incelenmesi ve tebliğ şartlarının ve teminatların kontrol edilmesi,

-Yapılan yatırımlar neticesinde oluşan faaliyet döngüsünün incelenmesi,

-Firmanın yatırım sonrası piyasa içinde aldığı payın ve rekabet kabiliyetinin değerlendirilmesi,

-Yatırımlar sonucu firmanın kredi geri ödeme kabiliyetinin değerlendirilmesi, kullanılan kredinin firmanın yatırımları için yeterliliğinin belirlenmesi,

-Kredi haricinde firmanın özkaynakları ile yatırım yapıp yapmadığının incelenmesi,

-Firma verimliliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Müşteri Temsilcilerinin ziyaretleri sonucunda elde edilen bilgiler ile Girişime Destek Kredileri Firma Bilgileri Güncelleme Formu'nun, ziyareti izleyen 20 gün içinde hazırlanması, 6 aylık dönemlerde mali verilerinin temin edilmesi; Şube Kredi Komitesi yetkilileri tarafından incelemesinden sonra Kredili Bireysel Ürünler Tahsis Departmanı'na düzenli olarak gönderilmesi ve ilgili kredi dosyasında muhafaza edilmesi gerekmektedir.

2.5.11. İstatistikler İle SELP

KFW'ye sunulan raporlardan bazı kalemleri incelemeye çalışacağımız aşağıdaki tabloların ilkinde 2005 yılı son üç ayı itibariyle Euro bazında konsolide edilmiş plase edilen kredi hacmini ve o ayın mevcut riskini görmekteyiz. Kasım ayında son üç ayın en yüksek kredi plasman sayısı ve hacmine ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak kredi geri ödemesini risk olarak kabul edersek yine Kasım ayı aylık mevcut riski en yüksek ay olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo.30. Aylar İtibariyle SELP Kredisi Kullanımı ve Riski

A BANK	Plase Edilen Kredi		Aylık Mevcut Risk	
	Adet	Miktar	Adet	Miktar
TOTAL EURO				
EYLÜL 2006	1	5.406,54	0	0
EKİM 2006	14	174.249,76	4	66.406,16
KASIM 2006	20	239.884,84	35	407.314,90

Kaynak: Tarafımızdan Derlenen A Bank İşletme Kredileri Departmanı Verileri

Plase edilen SELP kredilerinin kanalize edildiği faaliyet alanlarını, daha doğru bir deyişle kredi kullandırılan firmaların faaliyet gösterdikleri iş kollarına bakacak olursak 35 adet ve toplam kredi miktarının %49,67'lik kısmının sanayi alanında faaliyet gösteren firmalara plase edildiğini görmekteyiz. Sanayi sektörünü 18 adet SELP kredisi tutar olarak %31,31 ile hizmetler sektörü izlemektedir.

Tablo.31.SELP Kredi Plasmanının Sektörel Dağılımı

Sektörel Dağılım (Eylül-2006)	Adet	Miktar (Euro)	%
Tarım	1	14,512,34	5,95
Sanayi	35	121.189,97	49,67
Hizmetler	18	76.402,21	31,31
Serbest Ticaret	14	31.875,41	13,06

Kaynak:Tarafımızdan Derlenen A Bank İşletme Kredileri Departmanı Verileri

Tarım sektörüne kanalize olan kredi sayısı sadece 1 olmakla birlikte tutar olarak toplam kredi pastasının %5,95’lik dilimini oluşturmaktadır. Bu bağlamda tarım sektöründe faaliyet gösteren firmaların SELP kredisinden Eylül 2006 itibariyle pekte faydalanamadıkları söylenebilir.

Tablo.32. SELP Kredisi Kullanım Amacı

Kullanım Amacı (Eylül-2006)	Adet	Miktar (Euro)	%
Duran Varlık Finansmanı	23	98.746,40	40,47
Dönen Varlık & Duran Varlık Finansmanı	29	109.532,34	44,89
Dönen Varlık Finansmanı	16	35.701,18	14,63
Toplam	68	243.979,92	100

Kaynak: Tarafımızdan Derlenen A Bank İşletme Kredileri Departmanı Verileri

SELP kredisinin kullanım amaçlarına göre sınıflandırıldığı yukarıdaki tabloda spesifik neden belirtilmemekle beraber alınan kredinin dönen ya da duran varlık finansmanında kullanımı %44,89 luk tutar payı ile en yüksek payı almıştır. Duran varlık finansmanı ise işlem sayısı bazında 23 işlem hacmi bazında ise 98.746,40 Euro’luk pay ile toplam kredi hacminin %40,47’sini oluşturmaktadır.

Tablo.33. Kredi Kullanım Tutar Aralığı

Plase Edilen Kredilerin Dağılımı	Adet	Miktar (Euro)	%
5000'e kadar	53	93.223,37	38,21
5000-10000	8	53.557,98	21,95
10000-20000	7	97.198,57	39,84

Kaynak: Tarafımızdan Derlenen A Bank İşletme Kredileri Departmanı Verileri

Yukarıdaki tabloda SELP kredisi tutar aralığı limit ve adet olarak verilmiştir. Üst limit olan 20000 ve 10000 Euro arası plasman hacmine baktığımız zaman 7 adet kredi kullandırımını görmekteyiz. Ancak ilgili ölçeği tutar olarak yorumladığımızda yaklaşık 97000 Euro'luk pay ile kredi pastasından en büyük dilimi aldığını görmekteyiz. 53 adet ile 5000 Euro ve daha küçük tutarda sunulan kredi işlem sayısı toplam kredi sayısının yaklaşık %77'sini alırken işlem hacmi bazında toplam kredi pastasının %38'ini oluşturmaktadır. İşlem adedi olarak neredeyse üst limit yüksek tutarda kredi sayısına eşit olan 5000-1000 Euro dilimi toplam kredi hacminin sadece %21,95'lik kısmını oluşturmaktadır. Bu verileri baz alarak kredi kullandırımının düşük limitli kredilerde yoğunlaştığını söyleyebiliriz.

Tablo.34. Kredi Kullanım Vade Aralığı

Vade (Eylül-2006)	Adet	Miktar (Euro)	%
0-6 ay	6	12,132,85	4,49
7-12 ay	16	55,552,68	22,76
13-24 ay	32	132,856,85	54,45
>24 ay	14	43,437,54	18,3

Kaynak: Tarafımızdan Derlenen A Bank İşletme Kredileri Departmanı Verileri

SELP kredisi vade aralığı limit ve adet olarak gördüğümüz yukarıdaki tabloda 32 adet ile sayısal olarak en çok kredi kullanımının 13-24 ay arasında yoğunlaştığını tutar bazında yaklaşık 133000 Euro ile toplam kredi hacminin %54'lük kısmını oluşturduğunu söyleyebiliriz. 2006 yılından itibaren kredi vadesinin 36 aya kadar çekilmesine olanak sağlayan KFW direktifi doğrultusunda özellikle 2006 yılı içerisinde 24-36 ay arası vadeli kredilerin kullanım adedi ve hacmi anlamlı düzeye gelmiştir.24-36 ay vadeli

krediler 43.437,54 Euro ile toplam kredi hacminin yaklaşık olarak %18'ini oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında kredi geri ödeme süresinin kredi talep edenler tarafından mümkün olduğunca uzun zamana yayılmak istendiğini söylemek pekte yanlış olmayacaktır. Bir önceki tabloda kredi kullandırmanın düşük limitli kredilerde yoğunlaştığını söylerken, söylemimizi yeni veri setimizle uyumlaştırdığımızda genel olarak SELP kredilerinin düşük limitli ve uzun döneme yayılmış geri ödeme süreli karaktere sahip krediler olduğunu görebiliriz.

III. BÖLÜM BASEL SERMAYE UZLAŞILARI

3.1. Bankacılık Düzenlemeleri Konusunda Uluslararası Bütünleşme Adımları

Mart 1973'te Bretton Woods anlaşmasının sona erdirilmesiyle birlikte sabit kur politikasının terk edilmesi ve ardından 1974 OPEC'in petrol fiyatlarını dört kat arttırması sonucunda uluslararası döviz piyasalarında ve dolayısıyla bankacılık sektöründe büyük problemler meydana gelmiştir. Almanya'da Bankhaus I.D. Herstatt'ın 1974 yılındaki iflasından sonra bankacılık düzenlemeleri ve gözetiminin uluslararası ölçekte harmanlanması için ilk büyük hamle yapılmıştır.⁸⁸

Söz konusu banka yabancı döviz piyasalarında yaptığı işlemler sonucunda ciddi zarara girmiş ve işlem yaptığı diğer bankalara olan yükümlülüklerini aksatması sonucunda küresel etkileri olan finansal bir çöküntü meydana gelmiştir. Finansal piyasalarda ortaya çıkan bu tür sorunlara ortak çözümler bulmak gayesiyle Bank for International Settlements(BIS) tarafından G10 ülkelerinin yanı sıra İsveç ve Lüksemburg'un da katılımıyla Basel Komitesi oluşturulmuştur.⁸⁹

Basel Komitesi'nin yasalarla kendisine verilmiş uluslar üstü bir gözetim otoritesi statüsü bulunmamaktadır. Komite kapsamı oldukça geniş standartlar ortaya koyarak, ülkelere tavsiye niteliğinde sunar. Bu standartları uygulayıp uygulamamak veya uygulamaya konma süreci tamamen ülkelerin düzenleme otoritelerinin yetkisindedir.

1974 yılında kurulan Basel Komite adındaki çok uluslu çalışma grubu, çalışmalarını 1988 yılında tamamlayarak "Capital Accord (Sermaye Uyumu)" düzenlemesini yürürlüğe koymuştur. Buna göre uluslararası bankaların mali gücü, sermaye yeterliliği ile ölçülmeye başlanmıştır. 1988 tarihli Basel I sermaye uzlaşısı ilan edildiği tarihten itibaren, farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek amacıyla ve bu konuda uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla birçok ülke denetim otoritesince kabul görmüş olup uygulamaya konulmuştur. 2007 yılına kadar 100'den

⁸⁸ John.Hall, **Banking Regulation and Supervision A Comperative Study of the UK, USA and Japan**, England:Edward Elgar,1999,s.23

⁸⁹ BIS, *History of the Basel Comitte and Its Membership*, www.bis.org/about/history/htm, 11 Şubat 2007, s.1

fazla ülke, sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini Basel I’i temel alarak oluşturmuş durumdaydı.⁹⁰

3.1.1. 1988 Basel Düzenlemesi

Basel Komitesi 1980’lerde uluslararası riskler artarken, evrensel bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının gerilemesi üzerine konuyla ilgili olarak çalışmaya başlamıştır. 1988 yılında sadece uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalara yönelik olarak yayınladığı “Sermaye Tabanı/Risk Ağırlıklı Aktifler” oranına bir alt sınır getirmiştir. Sermaye Yeterlilik Rasyosu olarak bilinen uygulama, başlangıçta sadece bu bankalar tarafından mali yapılarının gücünü gösteren bir araç olarak kabul görmüştür.

1988 Basel uzlaşısı, uluslararası piyasalardaki faaliyet gösteren bankaların aktiflerinin risklerini ağırlıklandırmak ve buna karşılık gelen asgari sermaye büyüklüğünü saptamak için yöntem önermiştir. Basel I ilk hedeflediği bankacılık kesiminin ötesinde kabul görmüş ve genelde bankaların sermaye yeterlilik oranlarını arttırmaları yönünde olumlu katkı yapmıştır. Anlaşmadan sonra özellikle 1988–1992 arasındaki geçiş dönemindeki hemen hemen bütün uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların sermaye yeterlilik oranlarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Bu eğilim genel olarak piyasanın bankalar üzerinde sağlam sermaye oranlarına sahip olmaları yönünde yaptığı baskının artmasından bu yana devam etmiştir.⁹¹ Anlaşmanın birçok ülkede yaygın bir şekilde kabul edilmesi rekabete dayalı eşitlik amacının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Ancak finans dünyası son 15 yıl içerisinde kayda değer bir gelişme ve evrim geçirmiştir. Yaşanan bu süreçte bir bankanın mevcut anlaşma kullanılarak hesaplanan sermaye yeterlilik oranının mali duruma ilişkin iyi bir gösterge oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Şu ana kadar uygulanan yöntem, varlıkların risklerinin ağırlıklarının belirlenmesini, en iyi olasılıkla ekonomik riskin kaba bir ölçümünü sağlamaktadır. Bunun temel nedeni, kredi borçlularının risk derecelerinin, temerrüt risklerini ve

⁹⁰ BDDK “10 Soruda Yeni Sermaye Uzlaşısı”, www.bddk.org.tr/turkce/BaselIII/125010_Soruda_BaselIII.pdf, 25 Ocak 2007, s.4

⁹¹ Chiuri, Maria Concetta, Ferri Giovanni, Majnoni Giovanni, The Macroeconomic Impact of Bank Capital Requirements in Emerging Economies, **The World Bank Reports**, Bari, Italy, 2005 s.15

teminat yapısının yeterince birbirinden ayrılmasını sağlayacak şekilde ayarlanmamış olmasındandır.

Sadece kredi riskini sınırlamaya çalışan Basel I, ilk uygulamalarında piyasa risklerini sermaye yeterlilik hesaplamalarında dikkate almaktaydı. Örneğin, bir finansal kurumca taşınan açık döviz pozisyonları, hazine bonoları ve devlet tahvillerinin piyasa riskleri için sermaye gereksinimi hesaplanmamaktaydı.⁹²

Risk ağırlığı bazlı sermaye yaklaşımında, kullanılan sermaye kavramı, bir bankanın beklenen ya da beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemektedir. Örneğin kredi karşılıkları, konjonktürün iyi olduğu dönemlerde karşılaşılan riskin gerektirdiğinin üstüne çıkmakta, tersine gelişmeler olduğunda da altında kalmaktadır. Varlıkların riski değerlendirilirken kredi riskindeki farklılıklar yeterince göz önüne alınmamıştır. Bunun sonucu olarak bankalar risk ağırlığı bazlı sermaye yeterliliği ölçümü yaklaşımında sermaye oranlarını tutturabilmek için çeşitli formüller oluşturmuşlardır. Finansal pozisyonlarını düşük risk ağırlıklı pozisyonlara kaydırarak mali yapılarını güçlendirmek yerine, sistemi kırmaya yönelik çözümler üretmişlerdir.

Cooke Ratio olarak ta bilinen sermaye yeterlilik rasyosu ilk uygulama yıllarında sermaye ile ilişkilendirilebiliyor, parasal ve oransal olarak ölçülebiliyordu. Fakat bu rasyo, türev enstrümanların çeşitlenmesi, yoğunlaşması ve bilânço dışı işlemlerin ağırlık kazanmasıyla yetersiz kalmaya başladı. Sonuçta komite, dönemin gerekliliklerini yerine getirmek amacıyla bir sermaye yeterliliği alt grubu oluşturdu. 1988 düzenlemesi statik bir yapıda kalması için değil, zaman içinde geliştirilmek üzere tasarlanmıştı. Uzlaşmanın eksik eksik taraflarının ortaya çıkması nedeniyle Nisan 1995'te taslak olarak ve Ocak 1996'da nihai olmak üzere iki önemli değişiklik yapılmıştır.

3.1.2. 1988 Sonrası Yapılan Değişiklikler

Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi, Nisan 1993'te "Supervisory Treatment of Market Risks" isimli raporu yayımlamıştır. Raporda bankaların, fiyatlarda meydana gelen değişimler sonucu bilânço içi ve nazım hesaplar nedeniyle, üstlendikleri piyasa

⁹² Jonathan Ward, "The New Basel Capital Accord and the Developing Countries: Problems and Alternatives", Working Paper ESRC Centre for Business Research Cambridge University, 2002, s.9

riskleri için yeterli sermaye tutulmasını sağlayacak bir yapının gerekliliği vurgulanmıştır. Rapor, belli bir süre tartışmaya açık kaldıktan sonra 1995 Nisan ayında gözden geçirilmiş yeni haliyle görüşülmeye sunulmuştur.

İlk raporda sadece döviz kuru riski yer alırken ürün riskleri, menkul kıymetler ve nazım hesaplarda izlenen sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler bu raporda hesaplama dahil edilmiştir.⁹³ Bankaların kullanabileceği içsel modeller, tipik olarak RMD yaklaşımının ortaya koyduğu şekilde tanımlanmıştır. Bankanın ticari işlemleri nedeniyle ortaya çıkan fiyat ve pozisyon verileri belirli ölçüm parametreleri ile beraber bir model dahilinde hesaplandığında bankanın piyasa risk üretimine dair veriyi ortaya koymaktadır. Böylece belirli bir istatistiki güven aralığında bir banka portföyünün uğrayabileceği tahmini maksimum zarar hesaplanabilmektedir.

İçsel model olarak RMD'nin kullanılabilmesi için gerekli nicel ve nitel özelliklerden bahsedilmiş, modelin ne kadar etkin olduğunun tespit edilebilmesi için test edilmesi(backtesting) gerekliliği vurgulanmıştır. Yapılan hesaplamaların ardından elde edilen RMD rakamına bağlı bir sermaye yeterliliği hesaplanmasının bazı nedenlerle yeterli olmayacağı düşünülmüştür. Dolayısıyla düzenlemeciler tarafından, ortaya çıkan sayının belirli bir katsayıyla arttırılmasına karar verilmiştir. Ancak bu çarpım faktörünü test etmenin yerini almak üzere yeni bir parametrenin ortaya konmadığı özellikle vurgulanmıştır.⁹⁴ Ayrıca ülkelerin bireysel düzenleyicilerinde tespit ettiği çarpım faktörünün 3'ün altında kalmamamak üzere değerlendirilmeleri çerçevesinde kendi ülke uygulamaları için daha yüksek bir çarpım faktörü tespit edebilecekleri belirtilmiştir. Böylece tespit edilen riske bağlı olarak tutulması gereken minimum sermaye miktarı belirlenecektir.

3.1.3. 1996 Düzenlemesi: Piyasa Risklerinin SYR Hesaplamasına Dahil Edilmesi

Komite Ocak 1996'da bankaların açık pozisyonlar, borçlanma araçlarının ikincil piyasalarda alınıp satılması, iştirakler, türev ürünler, opsiyonlar nedenleriyle üstlendikleri piyasa risklerini de düzenleme içine dahil edebilmek amacıyla yeni bir

⁹³ www.bis.org/about/history/htm. 11 Şubat 2007

⁹⁴ www.bis.org/about/history/htm., 11 Şubat 2007

taslak açıklamıştır.⁹⁵ 1993 ana raporu ve 1995 değişikliklerinin tartişilmasının ardından, Komite 1988 dñzenlemesinde bir değişiklik olarak bu belgeyi yayınlamıştır. Böyle bir değişikliğin gündeme gelmesinin nedeni bankaların karşı kaşıya oldukları fiyat riskleri için belirgin bir sermaye gerekliliğinin ortaya konabilmesidir.

Tartışmalar sırasında içsel model yaklaşımı genel olarak olumlu karşılanmış, nitel özelliklerin kullanımı destek bulurken, nicel özellikler ile ilgili bazı eleştiriler gündeme gelmiştir. Komite, önceki raporun genel yapısını korumakla beraber nicel parametrelerde bazı değişikliklere gitmiştir.

Raporda çarpım faktörüne ilişkin eleştirilere cevaben faktörün gerekli olma sebebi açıklanmıştır. Komite banka portföy risklerinin ölçülmesinde içsel modelleri önemli bir başlangıç olarak kabul etmekle birlikte günlük SYR tahminlerinin, daha uzun bir zaman dilimi içerisinde, olumsuz piyasa koşulları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı bir tedbir oluşturabilmesi için bir sermaye gerekliliğini ortaya koymaktadır. Komite, nicel parametrelerde dikkate alındığında, çarpım faktörü olarak 3 değerini yeterli bulmuştur.⁹⁶

3.1.4. Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Hesaplanması

Bu bölümde Basel I sürecinde yaşanan gelişmeler aktarılmıştır. Bu gelişmeler ışığında günümüzde uygulanan SYR'nin hesaplanması genel olarak aşağıda açıklanmaktadır. 1988 uygulamasına göre kredi riski değerlendirmesi sadece kredibilitesi düşük ve yüksek şirketler için değil bankalar ve ÷lkeler arasında da (kulüp kuralı) doğru olmayan değerlendirmelere ve haksız rekabete yol açmaktaydı. Giderek küreselleşen bir yapıya bürünen dünya ekonomisinin bir sonucu olarak yakın tarihte meydana gelen lokal finansal krizler bu yapılanma nedeniyle okyanusun diğer tarafındaki ÷lkeler üzerinde de ciddi etkiler bırakmıştı. Özellikle 1994 Meksika Tekila Krizinden sonra bir domino etkisiyle bütün piyasaları etkileyen kriz ortamı sonrasında birçok Amerikan şirketi iflas etmişti. Bu olayların ardından Amerika, piyasa riskini de kredi riskine dahil ederek sermaye yeterliliği hesabında değişik bir uygulamaya geçmiştir. Bu yaklaşım BIS

⁹⁵ www.bis.org/about/history/htm_, 11 şubat 2007

⁹⁶ Ömer Çirkin, **Basel II Geçiş Süreci ve Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri**, Garanti Bankası Eğitim Dökümanları, 2005, s.11

tarafından da kabul görmüş olup 1996 yılında yayımlanan BIS bildirisini uyarınca Standart Metoda göre Piyasa Riskine Maruz tutar hesaplanmaya başlanmıştır.

Kredi riski bu formül içerisinde, aktiflerin dört kategoriye ayrılması (%0, %20, %50 ve %100) ile hesaplanan risk ağırlıklı aktif anlamına gelmektedir. Nakit ve Hazine Bonosu (OECD ülkeleri için) gibi kolayca nakde çevrilebilen bilanço kalemleri %0 ile ağırlıklandırılırken, firmalara verilen kredilerin risk ağırlıkları derecelendirme notundan bağımsız olarak %100 alınmaktadır. Öz kaynaklar ise, banka bilançosunda hesaplanan sermaye miktarından farklı olarak; ödenmiş sermaye ve dağıtılmamış karlardan oluşan ana sermaye ile karşılıklar, rezervler ve fonların toplamından oluşan katkı sermayeye sadece piyasa riski için kullanılabilen sermaye benzeri kredilerden meydana gelen 3. kuşak sermayenin eklenmesi ile oluşan toplam sermayeden aktifleştirilmiş giderler ve mali iştiraklerin düşülmesiyle elde edilen tutar olarak hesaplanmaktadır.⁹⁷

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Öz kaynaklar}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}}$$

Bir aktif kalem için hem piyasa riski hem de spesifik risk (ihraç eden kurumun ödeyememe riski) hesaplanıyorsa o kalem risk ağırlığı sınıflamasına dahil edilmemektedir. Bu sınıflamaya girmeyen aktif kalemleri alım-satım amaçlı menkul kıymetler, repolar, hisse senetleri ve yatırım fonlarıdır. Standart Metot ile hesaplanan RMD 1996 yılından itibaren dünyada sermaye yeterlilik rasyosu hesaplamalarına dahil edilmişken ülkemizde Şubat 2002 itibariyle resmen uygulanmaya başlamıştır.⁹⁸

Tablo 35'te A Bank'ın Basel I standartlarına uygun olarak hesaplanmış sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanması verilmiştir. Hesaplamalar sonucunda, Bankanın SYR'si 2004 yılı için %17,11 olarak bulunmuştur.

⁹⁷ www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/BIS.doc, 15 Şubat 2007, s.2

⁹⁸ Çirkin,a.g.e., s.12

Tablo.35.A Bank'ın Basel I Standardına Göre Sermaye Yeterlilik Rasyosu

A Bank Basel I'e Göre Sermaye Yeterlilik Rasyosu Hesaplaması	2004(YTL)
Ana Sermaye	2,100,000
Katkı Sermaye	200,000
Üçüncü Kuşak Sermaye	0
Sermaye	2,300,000
Sermayeden İndirilen Değerler	750,000
Öz kaynak	1,550,000
0% Risk Ağırlığı	5,500,000
20% Risk Ağırlığı	1,900,000
50% Risk Ağırlığı	2,750,000
100% Risk Ağırlığı	7,300,000
Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayrinakdi Krediler	9,059,029
Piyasa Riskine Maruz Tutar	1,907,888
Öz kaynak / Risk Ağırlıklı Varlıklar (SYR)	%17,11
Piyasa Riski Dahil Edilmiş SYR	%14.13

Bu hesaplama daha sonra BDDK'nın standart yöntemle hesaplanmasını zorunlu tuttuğu piyasa riski de dahil edilmiştir. Bu hesaplamalar sonucunda, Bankanın SYR'si %14,13'e düşmektedir. Bu sonuçlar, Bankanın Basel I standartlarına göre istenen minimum %8'lik oranın üzerinde sermaye tuttuğunu ifade etmektedir

3.2. Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı

Basel uzlaşılarının başlıca amacı, uluslararası mali sistemin emniyetinin ve sağlamlığının artırılmasıdır. Finansal kurumlarda yeterli sermayenin bulunması bu amacın gerçekleştirilmesinde büyük öneme sahiptir bu bağlamda komite yeni çerçevede en azından bankacılık sisteminde şu andaki genel sermaye düzeyinin sürdürülmesi gerektiğini düşünmektedir.

Finansal kurumların SYR açısından taşıdığı riskler yeni uzlaşıda, kredi, piyasa ve operasyonel riskler olmak üzere 3 genel kategoriye ayrılmaktadır. Haziran 1999'da komite 1988 düzenlemesinin yerine ikame edilmek üzere yeni bir teklifi tartışmaya açmıştır. Yani önerinin 3 temel dayanağı vardır:

- *1988 Kurallarını Geliştirme ve Genişletmeyi Amaçlayan Sermaye Gereklere*

Bankaların asgari sermaye gereklerelerinin hesaplanmasında kullanılan kredi ve taahhütleri için mevcut olan risk ağırlandırılması değiştirilmiştir. Artık bankaların risk kategorileri bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından derecelendirilecek yada daha büyük uluslararası faaliyetleri olan bankalar, kendi iç derecelendirme sistemlerini kurabileceklerdir.

- *Kurumların Sermaye Yeterliliğinin Ölçümü ve İç Denetimi*

Komite, sermaye durumu ve risk yapısı uyumlu olmayana bankalara denetimsel müdahale konusunda aceleci davranılmaması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca denetimcilerin halen bazı ülkelerde olduğu gibi, minimum sermaye oranı üzerinde sermaye tutulmasını isteyebilme haklarını desteklemektedir. Komite daha çok sayıda bankanın kendi iç sistemlerini geliştirmelerini teşvik etmektedir.

- *Şeffaflığın Güçlendirilmesi ve Etkin Piyasa Disiplini*

Kurumların risklerinin arzu edilen yapının dışına çıkmaya başladığında, piyasanın kendi başına sinyal verebilmesini sağlamak üzere daha şeffaf bir ortamın sağlanması arzulanmaktadır. Komite, uzlaşının herhangi bir revizyonunun aşağıdaki denetim hedeflerini karşılamasını sağlamakta kararlıdır. Uzlaşı finansal sistemdeki güvenliği ve sağlamlığı teşvik etmeyi sürdürmeli dahası yeni çerçevedeki sermayenin mevcut düzeyini korumalıdır.

Geleceğe yönelik olarak yeni anlaşma, risk yönetim uygulamalarındaki gelişmelere ve finansal yeniliklere yanıt verir nitelikte olmalıdır. Komitenin daha uzun vadeli amacı bankaların maruz oldukları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir çerçeve geliştirmektir. Bu nedenle komite, sermaye yeterliliği çerçevesini risklere karşı daha duyarlı kılmanın başka yollarını da inceleyecektir.

Yeni sermaye uzlaşısı Ocak 2001 ikinci istişari metin belgesi içeriğinde, Haziran 1999'da birinci istişari metinde açıklanan 3 temel ayaklı yapı korunmuş olup detaylarda değişikliğe gidilmiştir. Değişiklikler temel olarak paydaki risklerin hesaplanmasında

olmuştur. Kredi riski için daha detaylı tanımlara yer verilmiş, piyasa riskinde değişiklik olmamış, tanıma ilk defa Operasyonel Risk kavramı dahil edilmiştir.⁹⁹

İkinci istişari metinde kredi riski ölçümü için, standartlaştırılmış yaklaşım (yürürlükteki düzenlemenin değiştirilmiş şekli) ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım önerilmektedir.

Standartlaştırılmış yaklaşım; mevcut uygulama ile içerik olarak aynı olmakla birlikte risk hassasiyeti daha yüksek olan bir düzenlemedir. Bireysel risk ağırlıkları borçlunun dahil olduğu kategoriye (bankalar, ülkeler, kurumlar) dayanmakta iken yeni uzlaşa ile yerini uluslararası bağımsız derecelendirme kuruluşlarının daha etkin ölçüm kriterlerine bırakacaktır.¹⁰⁰

İçsel derecelendirme yaklaşımı; komitenin geliştirdiği standartlara dayalı olarak gözetim otoritesinin iznine bağlı olacaktır. Bazı standartlara bağlı kalmak kaydı ile bankalara borçlunun kredibilitesini kendi içsel yöntemleriyle (gelişmiş içsel derecelendirme) belirleme izni verilecektir. Bankanın her bir borçlu için yapacağı hesaplama, gelecekteki olası bir zarar tahmini cinsinden ifade edilecek, buda asgari sermaye gereksiniminin temelini oluşturacaktır.

Ocak 2001 tasarısının Haziran 1999 tasarısından farklı olduğu temel noktalar; kredi riskinin standartlaştırılmış yöntemle göre hesaplanmasında, kurumların risk ağırlıkları mevcut risklerine yakınlaştırılmış bankaların ve kurumların risk ağırlıkları mevcut risklerine yakınlaştırılmış, bankaların ve kurumların ülkelerinden daha iyi bir risk notu alabilmelerine olanak tanımlamıştır.

Kredi riskinin içsel derecelendirme yaklaşımına göre Temel Yöntem ve Gelişmiş Yöntem adı verilen iki yöntem oluşturularak, daha fazla sayıda bankanın bu yöntemleri uygulaması sağlanmıştır. Asgari sermaye gereğinin hesaplanmasında operasyonel risklerinde dikkate alınması öngörülmüştür.

⁹⁹ www.bis.org/about/history/htm, 11 Şubat 2007

¹⁰⁰ TBB, **Bankacılar Dergisi** Sayı 58. <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf>, 25 Eylül 2006

Düzenlemenin temelini oluşturan ve ikinci ayağı teşkil eden Sermaye Gereksinimi Denetimine ve üçüncü ayağı teşkil eden Piyasa Disiplinine ilişkin daha detaylı kriterler belirlenmiştir.

Tablo.36.Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Yükümlülükler İçin Hesaplama Yöntemi

Kredi Riski	Standart Yaklaşım	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	İçsel Derecelendirmeye Dayalı		
			Temel Düzey	Gelişmiş Düzey	
Piyasa Riski	Standart Yaklaşım		İçsel Model Yaklaşımı(RMD)		
Operasyonel Risk	Temel Gösterge Yaklaşımı		Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım	İleri Ölçüm Yaklaşımları

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf> (25 Eylül 2006)

Kasım 2002 QIS-3 çalışması, yeni Basel uzlaşısı içerisinde Basel Komitesi G-10 ülkeleri ve diğer ülkelerin gözetim ve denetim otoriteleri ile işbirliğinde bulunularak yeni düzenlemelerin bankaların sermaye yeterliliklerini nasıl etkileyeceği konusunda incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçları göz önünde bulundurularak Nisan 2003'te üçüncü istişari metin yayımlanmıştır. Söz konusu istişari metinler gerek ülke denetim otoritelerinden gerekse bankalarda ve diğer taraflardan alınan yorumlar çerçevesinde revize edilerek yenilenmiş ve Basel II' ye ilişkin nihai metin Haziran 2004'te yayımlanmıştır.¹⁰¹

Söz konusu istişari metinler, gerek ülke denetim otoritelerinden gerekse bankalar ve diğer ilgili taraflardan alınan yorumlar çerçevesinde revize edilerek yenilenmiş ve Basel-II' ye ilişkin nihai metin Haziran 2004'te yayımlanmıştır.¹⁰²

¹⁰¹ Şenol Babuşçu, *Kredi Derecelendirme ve Basel II*, TBB Eğitim Notları, 12-13 Nisan 2007, s.2

¹⁰² J. Saurina, ve Trucharte C., "The Impact of Basel II on Lending to Small and Medium Sized Firms: Regulatory Policy Assesment Based on Spanish Credit Register ", Bank of Spain, 2003

Bu süreçte 2007 yılı başından itibaren tüm AB üyesi ülkelerde uygulamaya konulan Basel 2 kriterlerinin 2008 yılından itibaren Türkiye’de de uygulamaya konulması kararlaştırılmıştır. Basel I sermaye uzlaşısında yer alan, kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi prensibine dayanan kulüp kuralı Basel II ile birlikte kaldırılmaktadır.

Basel II’ de kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Basel II’ de yer alan bazı yöntemler bağımsız değerlendirme şirketleri (Standart&Poors, Fitch, Moodys vb.) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemlerde -bankacılık denetim otoritesinin iznine tabi olmak üzere- bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları dikkate alınmaktadır.¹⁰³

Basel I’de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. Basel II’ de operasyonel risk yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmakta ve bankalardan bu riskler için de sermaye bulundurmaları istenmektedir.

Basel II kapsamında sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel II’ ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir. Bu husus Basel I’de yer almamaktadır.

3.2.1.Basel II’nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri

Olumlu ve olumsuz etkileri birlikte değerlendirildiğinde Basel II Türkiye açısından daha sağlam ve daha etkin bir bankacılık sistemi için sunulmuş bir fırsat olarak görülmektedir. Esasen, uluslararası düzeyde yapılan çeşitli anket sonuçlarına göre yüzde fazla ülkenin Basel II’ yi uygulamaya hazırlandığı görülmektedir. AB’nin yayınlamış olduğu direktif ile birlikte 2007 yılından itibaren tüm AB üyesi ülkelerde ve G-10 ülkelerinde uygulamaya geçilmiştir. Bu çerçevede Basel II’nin kısa süre içerisinde yaygınlaşarak geniş bir uygulama alanı bulması beklenmektedir.

¹⁰³ T.Jacobson,,J.Linde ve K. Roszbach, “*Credit Risk Versus Capital Requirements Under Basel II: Are SME Loans and Retail Credit Really Different?*”,**FRBNY Economic Policy Review** , 2005, s. 27

Bu husus dikkate alındığında, Basel II hükümlerini uygulamamanın, Basel II ile ortaya çıkması muhtemel etkileri ortadan kaldırmayacağı aksine Basel II' ye makul bir sürede geçmenin ilave bir takım maliyetleri olabileceği değerlendirilmektedir.¹⁰⁴

Genelde risk yönetimi tekniklerinin gelişmesi özelde de Basel II ile beklenen başlıca faydalar şunlardır.

- Bankalarda risk yönetiminin etkinliğinin artması
- Bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkin bir biçimde yerine getirmesi
- Bankaların sermaye düzeylerini maruz kaldıkları risklere paralel olmaları
- Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artması
- Bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin kurumsal yönetim yapılarında iyileşme¹⁰⁵

Basel II, teknik seviyesinin yüksek olması sebebiyle insan kaynağına ve bilgi işlem altyapı unsurlarına önemli düzeyde yatırım yapılmasını da gerektirmektedir. Örneğin Türkiye hazinesine veya bankalarına fon sağlayıcı konumunda olan veya işlem yapan yabancı bankaların Basel II kurallarına tabii olması, Basel II'nin birtakım sonuçlarının ortaya çıkması için yeterli olacaktır.

Türk bankacılık sektörü şu an itibariyle tam olarak Basel II' ye hazır olmamakla birlikte, Basel II'nin uygulanabilmesi için mevcut sorun ve eksikliklerin giderilmesi yolunda BDDK işbirliğiyle önemli mesafe kaydetmiştir. BDDK, Basel II'yi uyulması gerekli şekli bir düzenleme ve bir hesaplama aracı olarak değil, bankaların risklerini daha iyi yönetmelerini sağlamaya yönelik bir stratejinin temel yapıtaşı olduğu noktasından hareket ederek bankalarla eşgüdümlü bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir.

¹⁰⁴ Çirkin,a.g.e., s.16

¹⁰⁵ Babuşçu,a.g.e.,s.15

Türkiye G-10 ülkesi dışındaki ülkelerinde katıldığı ilk sayısal etki çalışması olan 2002 yılında yapılan QIS-3'e sektörde önemli paya sahip 6 banka ile katılmıştır. QIS-3 çalışmasına ilişkin nihai değerlendirme toplantısı, Basel Komitesi ve birçok ülke yetkilisinin katılımı ile 10-11 Mart 2003 tarihleri arasında İstanbul'da BDDK'nın evsahipliğinde gerçekleştirilmiştir. QIS 3'ten edinilen deneyimlerden de faydalanılarak Temmuz 2003'te aktif büyüklüğü açısından sektörün %95'ini temsil eden 23 bankanın katılımıyla yerel bir sayısal etki çalışması QIS-TR yapılmıştır.¹⁰⁶

Sayısal etki çalışmalarının sonuçlarına göre, Basel II kurallarının, bankaların sermaye yeterliliklerini belirli ölçülerde azalttığı görülmüştür. Ancak, Türk bankacılık sisteminin sermaye yeterliliğinin yüksek olması nedeniyle bu olumsuz etki önemli boyutlara ulaşmamaktadır. Yerel sayısal etki çalışması sonuçlarına göre çalışmaya katılan 23 bankanın toplulaştırılmış sermaye yeterliliği rasyosu mevcut durumda %28,8 iken, Basel II hükümleri uygulandığında rasyo %16,9'a gerilemektedir. Sermaye yeterliliğine ilişkin asgari seviyenin %8 olduğu dikkate alındığında, Basel II hükümleri çerçevesinde de asgari sermayenin iki katından fazla bir sermayenin mevcut olduğu gözlemlenmektedir.¹⁰⁷

Sermaye yeterliliği rasyosundaki azalma temel olarak yabancı para cinsinden hazine bono ve tahvillerinin Basel II' de yüksek sermaye yükümlülüğüne tabi olmasından ve Basel II ile birlikte operasyonel risk sermaye yükümlülüğünün eklenmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰⁸ Basel II çerçevesinde sermaye yeterliliği oranında ortaya çıkan %11,9'luk azalışın %8,7'si yabancı para cinsinden kamu menkul kıymetlerinin yer aldığı portföylerden, %2'si ise operasyonel riskten kaynaklanmaktadır. Şirketlere verilen kredilerin tabi olduğu sermaye yükümlülüğünde ise az miktarda artışlar meydana gelmiştir. Sermaye yeterliliği rasyosunda şirketler portföyü dolayısıyla meydana gelen azalış %1,2 olmuştur.

¹⁰⁶ Babuşçu, a.g.e, s.17

¹⁰⁷ Basel II Sürecinde KOBİ'ler, **IV. Kobi Zirvesi**, , Konferans Notları,Lütfi Kırdar Kongre Sarayı, İstanbul, 13 Aralık 2006

¹⁰⁸ Utku Özdemir, "*Possible Impacts Of The Application Of Basel II Accord On The Turkish Banking System*", Edhec Business School Published, 2004,s.21

Sayısal etki çalışmalarında, Basel II hükümleri bankaların cari dönemdeki portföylerine uygulanmıştır. Dolayısıyla Basel II'nin uygulanmasına fiilen geçilmesi durumunda bankaların portföy tercihlerinde, banka müşterilerinin kredi değerliliğinde finans piyasalarında ve makro ekonomik çerçevede meydana gelebilecek olası değişiklikler hesaba katılmamıştır. İleride bu alanlarda değişikliklerin olması durumunda Basel II'nin bankaların sermaye yükümlülüklerine etkileri de farklı olabilecektir.¹⁰⁹

Örneğin; Türkiye Hazinesi'ne ait derecelendirme notunun yatırım yapılabilir olarak ifade edilen BBB kademesini aşması durumunda yabancı para cinsinden kamu kâğıtlarının tabi olacağı sermaye yükümlülüğü %100'den %50'ye düşecektir. Benzer şekilde, banka portföylerinde yer alan kamu menkul kıymetlerinde YTL cinsinden veya dövize endeksli kıymetlere doğru kayma olması durumunda da sermaye yükümlülüğü azalacaktır. Bankaların müşterisi konumunda olan şirketlerin ileride alacakları iyi derecelendirme notları da sermaye yükümlülüğünün azalmasına neden olacaktır. Basel I kapsamında Türkiye Hazinesi'ne ait kıymetlere yatırım yapan yerli ve yabancı bankaların bu kıymetler için kulüp kuralı mevzuatına uygun olarak risk sermayesi ayırma zorunluluğu yoktu. Basel II hükümleri çerçevesinde ise Türkiye'nin derecelendirme notunun 2007 yılı itibari ile düşük olması nedeniyle yabancı para cinsinden kamu kâğıtlarına (Eurobond ve yabancı para cinsinden kamu borçlanma senetleri) %8 yasal sermaye yükümlülüğü ayrılması öngörülmektedir. YTL cinsinden kamu borçlanma senetleri için yasal sermaye yükümlülüğü oranının BDDK tarafından belirlenmesi gerekmektedir. BDDK sayısal etki çalışmasında YTL ve dövize endeksli kamu menkul kıymetleri için bu oranı %0 olarak belirlemiştir.

Basel II'nin gelişmekte olan ülkelere yönelik fon akımlarını kısıtlayacağı yönünde görüşlerin ağırlıkta olmasına rağmen, uluslararası piyasalardaki fon sağlayıcısı konumunda olan büyük finansal aktörlerin fon fiyatlarını belirlerken mevzuatta yer alan OECD üyesi olup olmama kuralına dayalı sermaye yükümlülüğünden ziyade, ekonomik sermaye gereğinden hareketle rasyonel bir şekilde ülkelerin derecelendirme notlarını dikkate almaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, uluslararası bankalar tarafından zaten uygulanmakta olan riske dayalı sermaye tahsisi ve fiyatlama olgusu, Basel II ile birlikte

¹⁰⁹ Özdemir, a.g.e., s.22

mevzuat kuralı haline gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan Türkiye'nin dış borçlanma maliyetlerinde Basel II uygulaması kaynaklı anlamlı değişiklikler beklemek rasyonel olmayacaktır.¹¹⁰

3.2.2. Basel II Sürecinde Dünya'da ve Türkiye'de KOBİ'lerin Durumu

Ekonomilerin gerek istihdam gerekse üretim alanlarında KOBİ'lerin, ekonomik gelişmişlik, siyasi istikrar ve sosyal refah düzeyi üzerinde önemli rolleri söz konusudur. Aşağıdaki Tablo 37'de, Türkiye'deki KOBİ'ler ile gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'ler arasında oransal olarak bir karşılaştırma yapılmıştır

Tablo.37.KOBİ'lerin Ekonomiler İçindeki Yerlerinin Ülkeler Bazında Karşılaştırılması

Ülkeler	ABD	ALM	HİN	JAP	İNG	G.KOR	TÜRK
KOBİ'lerin Toplam İşletmelere Oranı	97,2	98,8	98,6	99,4	96	98,8	98,8
KOBİ'lerin İstihdam Oranı	50,4	64	63,2	81,4	36	59,4	47
KOBİ'lerin Yatırım Payı	38	44	27,8	40	29,5	35,7	6,5
KOBİ'lerin Üretim Payı	36,2	49	50	52	25,1	34,5	37,7
KOBİ'lerin İhracat Payı	32	31,1	40	38	22,2	20,2	8
KOBİ'lerin Toplam Kredilerdeki Payı	42,7	35	15,3	50	27,2	46,8	4,5

Kaynak: www.finanskulup.org.tr/assets/sunum/Basel_II_Kobiler.pdf (17 Ocak 2007)

Gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'ler ile Türkiye'deki KOBİ'ler karşılaştırıldığında; Türkiye'deki KOBİ'ler ile gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'ler arasındaki önemli ekonomik rasyolardaki uçurum, açık olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki KOBİ'lerin toplam kredilerdeki, yatırımdaki ve ihracattaki paylarının gelişmiş ülkelere göre çok düşük olması bir anlamda Türkiye'deki KOBİ'lerin yönetim, pazarlama, finans gibi konularda sorunları olduğunu da ortaya koymaktadır. Türkiye'de KOBİ'lerin büyük çoğunluğu aile şirketleri şeklinde faaliyet göstermekte, kurumsal yönetim mekanizmalarının yaratılmaması nedeniyle de KOBİ'lerin ortalama ticari faaliyet süreleri çok kısa seyretmektedir. Ortalama ömrü neredeyse 3 yıl olan KOBİ'ler için ölü doğmuş ekonomik birimler tanımlaması yapmak hiç de yanlış olmayacaktır.

Toplam krediler içerisinde Türkiye'deki KOBİ'lerin payı %4-5 gibi çok düşük bir düzeydedir. Bu da KOBİ'lerin para piyasasının finansal olanaklarından yeterince

¹¹⁰ Özdemir, a.g.e., s.23

yararlanamadığının bir göstergesi olmaktadır. Türkiye’ deki KOBİ’ lerin para piyasaları karşısındaki durumu bu şekilde iken; toplam krediler içerisinde ABD’ deki KOBİ’ lerin payı % 42, Japonya’ da % 50 ve AB ülkelerinden İngiltere’ de % 27, Fransa’ da % 48, Almanya’ da ise %35’ tir.

Türkiye’ deki KOBİ’ lerin gerek finansal açıdan, gerekse yönetim, üretim, AR-GE gibi konularda Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırılması reel sektörün analizini anlamlı kılacaktır.

3.2.2.1. Basel II Kriterlerinin KOBİ’ lere Etkileri

Ülke ekonomileri açısından bakıldığında KOBİ’ lerin önemi her geçen gün artmakta, toplam içindeki sayıları süratle çoğalmakta, istihdam içindeki payları artmakta ve doğal olarak kendilerine gösterilen ilgi de önemlerine ve sayılarına paralel olarak artmaktadır. Çünkü KOBİ’ ler ekonomik büyümenin en önemli parametrelerinden birisi olup, istihdam, refah ve iş yaratmaktadır¹¹¹. Bu denli öneme sahip olan KOBİ’ ler diğer taraftan ülkenin finansal olanaklarından yeteri kadar yararlanamamakta ve KOBİ’lerin en önemli sorununu finansman sıkıntısı oluşturmaktadır. Yapılan birçok ampirik çalışmada¹¹²; KOBİ’ lerin sermaye ve para piyasaların finansal olanaklarından yeterince yararlanamadığı, bu çerçevede de KOBİ’ lerin en önemli sorununun finansman sıkıntısı olduğu ortaya konmuştur. Bu açıdan bakıldığında Basel II Kriterlerinin KOBİ’ ler üzerinde önemli etkiler yaratması kaçınılmaz olacaktır. Basel II’nin firmalara etkilerini, firma ölçeklerine göre KOBİ tanımının Basel II ile birlikte değiştirilmesi sonucu, yeni şablonun kredi sürecine dolaylı etkisi ve operasyonel kredi analiz safhalarına etkileri olarak iki ana başlık altında toplamak mümkündür.

¹¹¹ Sean Burck, **Small and Medium-Sized Transnational Corporations Role, Impact and Policy Implications**, New York: Taylor & Francis Group,1993.s.21

¹¹² M. Civan ve M. Uğurlu, “*KOBİ’ lerin Avrupa Birliği’ ne Uyum Sürecine İlişkin Örnek Uygulama*”. **VII.Ulusal Finans Sempozyumu**. Beyazıt/İstanbul. 22-25 Ekim 2003, s.369-399

Tablo.38. AB ve Türkiye’de KOBİ’lerin Karşılaştırılması

Avrupa Birliğinde KOBİ’ ler	Türkiye’de KOBİ’ ler
Yıllık devlet yardımı 1.105 pound	Yıllık Devlet Yardımı 200 pound
İşletmelerde kurumsallaşma söz konusu	İşletmenin sahibi hem bir finans müdürü, hem pazarlama müdürü, hem de üretim ve geliştirme müdürü konumunda
İşletmeler finansal enstrümanlar konusunda sahibi	İşletmelerin %90’ dan fazlasında finansal enstrümanlar konusunda bilgi eksikliği söz konusu
Kredi güvenilirliği açısından güçlü konumda	Kredi güvenilirliği düşük konumda
Modern finansal enstrümanlar kapsamlı olarak kullanılmakta	Modern finansal enstrümanları kullanabilme gücü düşük
Üniversite tarafından desteklenen KOBİ’ lerin sahip olduğu teknolojik yatırımların payı % 20’dir	Çok önemsiz düzeydedir.
Kamusal AR-GE kurumları tarafından desteklenen KOBİ’ lerin sahip olduğu teknolojik yatırımların payı %25’tir.	Çok önemsiz düzeydedir

Kaynak: İşletmelerde Kredi Riski Yönetimi¹¹³

Basel II’ nin KOBİ’ lere etkilerini görebilmek için öncelikle Basel II Kriterlerine göre KOBİ’lerin nasıl bir ayrıma tabi tutulduğunu görmek gerekmektedir. Basel II Kriterlerine göre KOBİ’ ler aşağıdaki gibi sınıflandırılmışlardır¹¹⁴

Tablo.39. Basel II Standartlarına Göre KOBİ’lerin Sınıflandırılması

Kredi Tutarı	Yıllık Satış Tutarları	Sınıflandırma
1 Milyon Euro’ dan Az	Cirosu 50 Milyon Euro’ dan Fazla	KURUMSAL
1 Milyon Euro’ dan Fazla	Cirosu 50 Milyon Euro’ dan Az	KURUMSAL KOBİ
1 Milyon Euro’ dan Az	Cirosu 50 Milyon Euro’ dan Fazla	KURUMSAL
1 Milyon Euro’ dan Fazla	Cirosu 50 Milyon Euro’ dan Az	PERAKENDE KOBİ

Kaynak: Aras, s.18

Henüz tüm dünyada net ve herkes tarafından kabul edilmiş bir KOBİ tanımı bulunmadığı gibi, her ülke hatta aynı ülke içerisindeki farklı kurumların bir birinden farklı KOBİ tanımlamaları yaptıkları görülmektedir. Türkiye’ de de değişik kurumlar

¹¹³ İşletmelerde Kredi Riski Yönetimi, İstanbul: İTO Yayını, 2005, Yayın No: 2005-38,s.24

¹¹⁴ J. Saurina ve C. Trucharte,a.g.e., s.137

tarafından yapılan çok sayıda farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Türkiye’deki değişik kurum ve kuruluşların KOBİ’lere ilişkin olarak yapmış oldukları bu farklı tanımlamaları aşağıdaki tabloda özetlemek olanaklıdır ¹¹⁵.

Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde de birbirinden farklı KOBİ tanımlamaları yapılmaktadır. Ancak Avrupa Birliği Komisyonu 1996 yılında bu farklı tanımlamaları tek bir çatı altında toplamak suretiyle ortak bir KOBİ tanımı geliştirmiş ve bu tanımda KOBİ’ler şu şekilde sınıflandırılmıştır; 100’den az işçi çalıştıranlar ve yıllık ciroları 7 Milyon Euro’ya ulaşamayan veya yıllık bilanço toplamı 5 Milyon Euro’ya ulaşamayan teşebbüsler Küçük Ölçekli İşletme; 100–250 arası işçi çalıştıranlar ve yıllık ciroları 7–40 Milyon Euro arası olanlar veya yıllık bilançoları toplamı 5–27 Milyon Euro arası olan teşebbüsler Orta Ölçekli İşletme; 251 kişi ve yukarısı da Büyük İşletme olarak belirlenmiştir ¹¹⁶. Avrupa Birliği Komisyonu, muhtemelen yeni Basel Kriterlerini de hesaba katmak suretiyle, 1996’dan bu yana kullandığı bu ortak KOBİ tanımını 2003 yılında revize etmiştir.

Tablo.40. Türkiye’de KOBİ Tanımlamaları

KURULUŞLAR	ÖLÇEK		EK TAHDİT
	Küçük	Orta	
Devlet İstatistik Enstitüsü	1-9	10-200	Küçük Ölçekli İşletme için 15000 YTL Orta Ölçekli İşletme için 30 000 YTL Bilanço Değeri
Halk Bankası	1-99	100-250	
TOSYÖV	5-50	51-150	
KOSGEB	1-50	51-99	
TOBB	10-49		
Eximbank	1-250		
Dış Ticaret Müsteşarlığı	1-200		

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf>(25 Eylül 2006)

¹¹⁵ Cumhuriyet Baykal, “Cumhuriyetin 75. Yılında DTM’ nin KOBİ’lere Bakışı, İhracatta Sektörel Dış Ticaret Şirketi Modeli ve Devlet Yardımları”. **Dış Ticaret Dergisi**. Ekim 1998, s.115.

¹¹⁶ OECD, *OECD Policy Brief; Small and Medium-Sized Enterprises: Local Strength*, Global Reach.June- 2000

Bu yeni tanıma göre; satışları 50 Milyon Euro' dan az olan ve istihdam ettiği işçi sayısı 250' yi aşmayan işletmeler KOBİ olarak nitelendirilmiştir.¹¹⁷

Tablo 40'ta görüldüğü gibi ülkemizdeki KOBİ tanımlamalarının Basel II Kriterlerindeki KOBİ tanımıyla karşılaştırıldığında Basel II Kriterleri KOBİ' lere iki açıdan etkisi olacaktır. Ülkemizde halen ortak bir KOBİ tanımı bulunmamaktadır. Söz konusu durum Basel II Kriterlerinin uygulamaya başlanması öncesinde ülkemizde KOBİ' lerin kesin çizgilerle ayırma tabi tutulmasını zorunlu hale getirmektedir. İkinci etkileşim ise; Basel II Kriterlerinde belirlenmiş olan KOBİ tanımındaki KOBİ büyüklükleri ile ülkemizdeki KOBİ tanımlarında yer alan KOBİ büyüklüklerinin uyumsuz olmasıdır. Bu çerçevede Basel II Kriterlerinde belirlenen sınıflandırmaya göre ülkemizdeki firmaların çok büyük bölümü KOBİ tanımı içerisinde yer alacaktır. Hatta İSO tarafından yayımlanan raporlarda 500 büyük sanayi kuruluşu olarak tanımlanan işletmelerin yaklaşık % 20-25'inin de KOBİ sınıfı içerisinde yer alması sonucu ortaya çıkacaktır.¹¹⁸

3.3. Basel II Kredilendirme Sürecinde Risk Değerlendirme ve Derecelendirme

Basel II uygulamasında KOBİ'lerin operasyonel kredi analiz sürecini etkileyecek şu ana noktalar ön plana çıkmaktadır;

- Kredi fiyatlaması temelde riske göre yapılacaktır.
- Kredi riskinin tespiti için derece almak gerekecektir.
- Teminat gösterilebilecek varlıklar yeniden tanımlanmıştır.
- Kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması önemli hale gelmiştir.
- Mali bilgilerin raporlanması kayıt altına alınması ve şeffaflık çok daha önemli hale gelmiştir.¹¹⁹

3.3.1. KOBİ'lerin Derecelendirilmesi

Mevcut durumda bankalar KOBİ' lere kredi kullanırken, kredi talebinde bulunan işletme uzmanlar tarafından incelenmekte, işletmenin istihbarat araştırması yapılmakta,

¹¹⁷ E. I. Altman ve G. Sabato, "Effects of the New Basel Capital Accord on Bank Capital Requirements for SMEs", **Journal of Financial Services Research**, Volume-28:1/2/3, October 2005, s.15-42

¹¹⁸ Babuşçu,a.g.e., s.19

¹¹⁹ Güler Aras, **Basel II Uygulamasının KOBİ' lere Etkileri ve Geçiş Süreci**, 2005, s.17

yapılan inceleme ve araştırmalar sonucunda durumları iyi çıkan işletmelere kredi tahsis edilmekte, kredileri güvence altına almak üzere işletmeden teminatlar alınmakta ve geri demeler izlenmektedir. Mevcut durumun risk odaklı olmaması nedeni ile kredi fiyatlaması, bankanın maliyetleri üzerine bir kar payı koyması yoluyla yapılmaktadır. Kredilendirmede mevcut olan bu yaklaşımın önemli sakıncaları olup bu sakıncaları aşağıdaki gibi ifade etmek olanaklıdır ¹²⁰

Kredilendirme uzman görüşleri ile yapıldığından sonuçlar objektif olmamakta ve bir uzman tarafından iyi bulunan bir işletme; diğer bir uzman tarafından kötü bulunabilmektedir

Bankanın kredilendirme işlemi, taşınan risklerin sayısallaştırılmasına dayanmadığı için riskler fiyatlanamamakta ve risk yönetimi konusunda deneyimli olan işletmeler bunun avantajlarından yararlanamamaktadır

Farklı bankalar tarafından yapılan farklı değerlendirmeler, bankacılık sektöründe ortak bir fiyatlamının oluşmasını engellemektedir.

Kredilendirmeye ilişkin mevcut bu yaklaşımdan farklı olarak Basel II Kriterleri ile birlikte gerek kredi kullananın gerekse kredi işleminin riskliliği kredi kullandırmada büyük önem kazanmış ve söz konusu parametreler doğrudan kredi maliyetini etkileyen önemli unsurlar olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Basel II, bankalar için sadece sermaye yeterliliğinin hesaplandığı bir hesaplama süreci değil; aynı zamanda riske odaklı fiyatlama yaklaşımlarının söz konusu olduğu bir standartlar bütünü olarak kabul edilmekte ve Basel II' de risk ölümü büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda Basel II Kriterlerinde, risk ölümüne ilişkin Standart Yaklaşım (SY) ve İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımdan (İDDY) söz edilmektedir. ¹²¹

3.3.1.1. Standart Yaklaşım/Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Standart Yaklaşımda, ilgili risk ağırlıklarının belirlenmesinde, bağımsız derecelendirme kuruluşları (External Credit Assessment Institutions-ECAI) tarafından ülke, bankalar ve şirketlere verilen derecelendirme notları kullanılmaktadır. Basitleştirilmiş Standart

¹²⁰ TBB, **Risk Yönetimi ve Basel II' nin KOBİ' lere Etkileri**. TBB Yayını No:238, 2004

¹¹⁷ Aras(2005),a.g.e., s.24

Yaklaşımında ise risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları (Export Credit Agencies-ECA) tarafından verilen notlar kullanılmaktadır.

Tablo.41.Standart Yaklaşımına Dayalı Risk Derecelendirmesi

Kredi Riski	Yıllık Satışlar	Sınıflandırma	Risk Ağırlığı
> 1 Milyon Euro	< 50 Milyon Euro	Kurumsal KOBİ	Derecelendirme Notu'na Göre
< 1 Milyon Euro	> 50 Milyon Euro	Perakende KOBİ	Standart %75

Kaynak:<http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf>(25 Eylül 2006)

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere yıllık cirosu 50 milyon Euro veya daha az olan bir işletme, bir bankadan 1 milyon Euro'nun üzerinde kredi kullanırsa, o bankada "Kurumsal-KOBİ" olarak; diğer bir bankadan da 1 milyon Euro' nun altında kredi kullanırsa, o bankada da "Perakende-KOBİ" olarak dikkate alınacak ve farklı risk ağırlıklarına tabi tutulacaktır. Bu durum, yüksek tutarlarda kredi kullanan birden fazla banka ile çalışan işletmelerin kaynak kullanım maliyetlerini etkileyebilecektir¹²² Standart Yaklaşım ile kredi riskinin hesaplanmasında, alacakların tabi olacağı risk ağırlığı borçlunun ECAI tarafından almış olduğu derecelendirme notuna göre saptanmaktadır. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımında ise kredi riski hesaplanmasında borçlunun İhracat Kredi Kuruluşları notları kullanılmaktadır. Hangi derecelendirme şirketinin notlarının kullanılacağı hususu da ulusal otoritenin tercihinin bırakılan bir husustur. Basel-II, ulusal otoritelere ilgili düzenlemelerde daha fazla hareket alanı sağladığından, söz konusu otoritelere daha fazla sorumluluk yüklemektedir.

Tablo.42.Standart Yaklaşımında Dayalı Risk Derecelendirmesi

Derecelendirme Aralığı	Risk Ağırlığı	
	Perakende KOBİ	Kurumsal KOBİ
AAA'dan AA- ya kadar	%75	% 20
A+ dan A- ye kadar		% 50
BBB'den BB- ye kadar		% 100
BB- den düşük		% 150
Derecelendirilmemiş		% 100

¹²² <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf>, 25 Eylül 2006

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere işletmelerin derecelendirme notları düştükçe uygulanan risk ağırlıklarında bir artış söz konusu olacaktır. Söz konusu bu durum düşük derecelendirme notuna sahip işletmelerin daha yüksek maliyetlerle kredi kullanmasına neden olacaktır. Basel-II' de, bir bankanın varlıkları ve bilânço dışı kalemleri nedeniyle maruz kaldığı kredi riski ile bu riskin azaltılması amacıyla kullanılan “Kredi Riski Azaltma Teknikleri” (Credit Risk Mitigation-CRM) dikkate alınmaktadır.¹²³

Teminatlar, bilânço içi netleşme anlaşmaları, garantiler ve kredi türevleri, “kredi riski azaltma teknikleri” olarak sınıflandırılmaktadır. Söz konusu teknikler sayesinde, ayrılması gereken sermaye tutarı azaltılabilmektedir.

3.3.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım (IRB): Bu yaklaşımın bankalara kendi derecelendirme yöntemlerini kullanma olanağı vermekte ve bankalar firmalara verdikleri krediler için kendi ratinglerini kullanmaktadırlar. Bu nedenle bu yaklaşımın bankaların kendi risk yönetim yöntemlerini geliştirmeye teşvik etmesi ve daha geniş bir hareket alanı sağlaması beklenmektedir. Bankalara verilen bu hareket serbestisi aynı zamanda önemli bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Bu da resmi otoriteler tarafından da kabul edilme zorunluluğu bulunan içsel derecelendirme yöntemlerini geliştirme gereğidir.

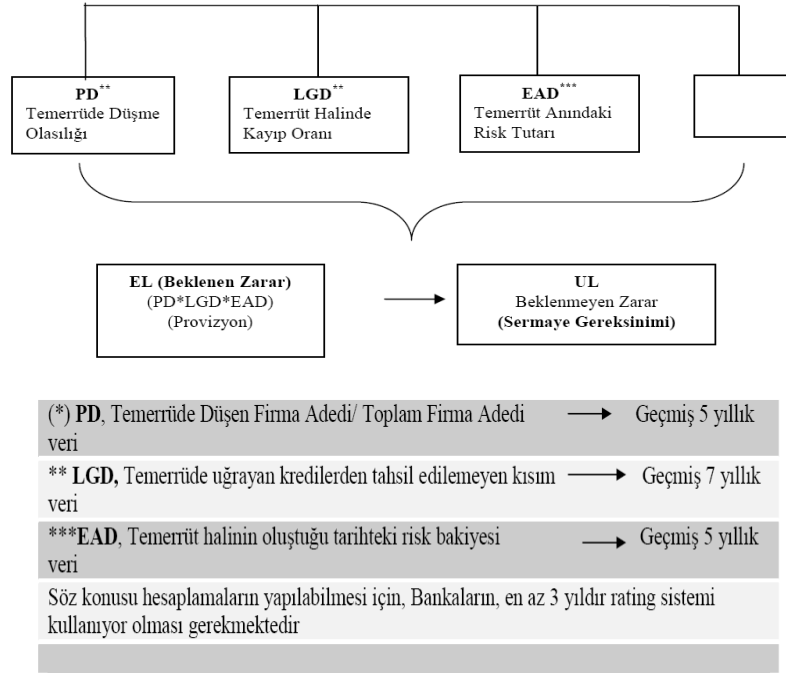
Bu yöntemde standart yöntemde olduğu gibi bankalar risk ağırlıklarının belirlenmesi için firmaları kendileri değerleyerek derecelendirme yapacaklardır. Perakende portföy içerisinde yer alan KOBİ'ler bankalara getirecekleri risk ağırlıkları açılarından kurumsal KOBİ'lere göre daha avantajlı olacaklardır.

İçsel derecelendirme yaklaşımında risk ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasında temel göstergeler ya da risk bileşenleri; temerrüt olasılığı, temerrüde düşmüş kredide teminatlardan tahsil edilemeyen oran, kredinin vadesi ve kredinin miktarı olarak belirlenmiştir. Bu yöntem ile kredi risk analizi daha etkin yapılabilmektedir.¹²⁴

¹²³ Babuşçu,a.g.e., s.20

¹²⁴ Aras(2005),a.g.e., s.23

Şekil.1.İçsel Derecelendirme Yaklaşımı İle Sermaye Gereksinimi Hesaplaması

Kaynak: Aras(2005) a.g.e., s.22

İçsel derecelendirme yaklaşımında kurumsal portföy içerisinde yer alan KOBİ'ler, net satışlarının tutarına göre bankalar için farklı sermaye gereksinimine ihtiyaç duyacaklardır.. Bu yöntemde, firmanın net satışları azaldıkça bankanın ihtiyaç duyacağı sermaye gereksinimi azalmaktadır. Sermaye gereksinimi 5 ile 50 milyon Euro arasında değişen net satışlara göre değişmekte; firmanın satışları 50 milyon Euro'nun altında olması halinde sermaye yükümlülüğü daha düşük hesaplanmaktadır. Bu durumda KOBİ'ler büyük ölçekli firmalardan daha avantajlı olabilmektedirler.¹²⁵

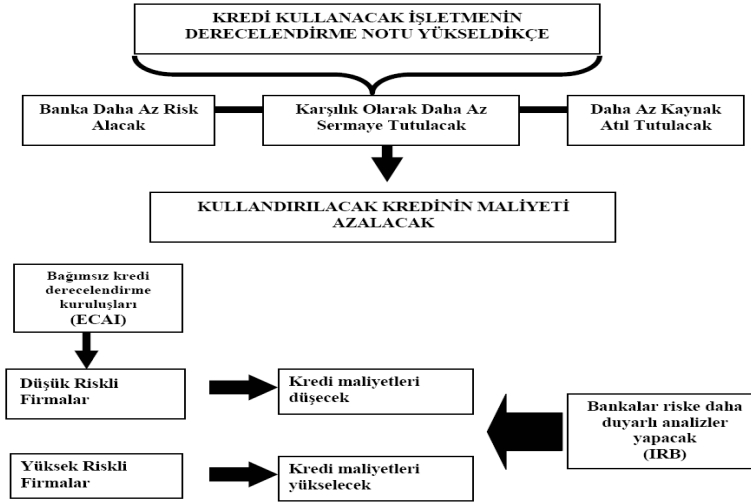
Kredilendirmeye ilişkin mevcut durum ile Basel II Kriterleri karşılaştırıldığında Basel II kriterlerinin KOBİ' ler üzerinde şu etkileşimleri oluşturması beklenmektedir:

Mevcut durumdan farklı olarak Basel II' ye geçişte kredi fiyatlandırması riske dayalı olarak yapılacaktır. Kredi fiyatlandırması, işletmenin ve kredinin risk derecesine göre farklılık gösterebilecektir. Bu bağlamda kredi maliyetlerinin ve fiyatının

¹²⁵ Aras(2005),a.g.e, s.23

belirlenmesinde, bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarının vermiş olduğu rating değerleri etkili olmaktadır.¹²⁶

Şekil.2. Basel II Kriterlerine Göre Risk Derecelendirmesi ve Kredi Maliyeti İlişkisi

Kaynak: Aras(2005) a.g.e., s.22

Oysa ülkemizde KOBİ' lerin büyük bir çoğunluğunun dışsal derecelendirmesi bulunmamaktadır. Basel II Kriterlerine göre ise ülke denetim otoriteleri, bankalara, portföylerindeki firmaların kredi notlarına bakmaksızın hepsi için % 100 risk ağırlığı kullanma izni verebilme yetkisine sahiptir.

Bu durumda bankalar ya bütün KOBİ' ler için % 100 risk ağırlığını kullanacak yada kredi notu olan KOBİ' ler için kredi notunu, kredi notu almamış KOBİ' ler için ise % 100 risk ağırlığını uygulayacaktır. Bu durumda % 100 risk ağırlığına sahip Kurumsal KOBİ' lere kredi veren bankaların risk ağırlıklı aktiflerinde artış söz konusu olacaktır. Bu durumda bankalar daha fazla sermaye bulundurma zorunluluğu ile karşı karşıya kalacağından ya yüksek maliyetlerle KOBİ' lere kredi kullandıracak, ya da bu tür KOBİ' leri portföylerine almayacaklardır.

Basel II ile birlikte KOBİ' ler teminat ve garantörlük araçları ile risk ağırlıklarını düşürebilecekler ve buna bağlı olarak da daha düşük maliyetle kredi

¹²⁶ <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf>, 25 Eylül 2006

kullanabileceklerdir. Ancak mevcut kredilendirmede KOBİ' ler tarafından teminat olarak kullanılan ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çek ve senetleri gibi araçlar teminat gösterilebilecek değerler arasından kaldırılmıştır.

Basel II ile birlikte KOBİ' lerin bağımsız derecelendirme kuruluşlarından olumlu kredi notu alabilmesi ve bu şekilde de düşük maliyetlerle kredi kullanabilmesi için kurumsallaşmaya önem vermesi, mali bilgilerini düzenli olarak raporlaması, faaliyetlerini kayıt altına alması ve şeffaf bir politika izlemesi ve sermaye yapısını güçlendirmesi gerekmektedir.

3.3.2. Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

3.3.2.1. Ülke Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

Basel I, ülkelerin ve merkez bankalarının yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde kulüp kuralı olarak adlandırılan OECD üyesi olup olamamasına bakmaktaydı. Aynı zamanda, banka yükümlülükleri için de aynı yöntem geçerli kılınmıştı. Bu değerlendirmede OECD üyesi olan ülkeler daha az riskli olarak görülmekteydi. Bu durum OECD üyesi olan ancak kredi riski aslında daha yüksek bulunan ülkeler açısından avantajlı, buna karşılık, OECD üyesi olmayan ancak kredi değerliliği yüksek bulunan ülkeler için bir dezavantaj oluşturmaktaydı.

Basel II ile birlikte komite bu duruma çözüm getirebilmek amacıyla yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemelere göre, ülke ve merkez bankalarının yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının notlarının geçerli olması tavsiye edilmektedir. Örneğin, en yüksek kategoriden değerlendirilen yükümlülükler için risk oranı 0 olabilecektir. Buradaki değerlendirmenin, ülkenin uzun vadeli döviz borçlarına göre yapılması önerilmektedir. Bu tür uluslararası değerlendirme süreçlerinde karşılaşılabilecek sorunları göz önünde bulundurarak, aynı şekilde değerlendirme yapabilecek başka kuruluşların da kredi değerlendirme sürecine dahil edilmesi söz konusu olabilmektedir.¹²⁷

¹²⁷ Basel Comitte on Banking Supervision, International Convergence of Capital Measurement and Capital

Bu aşamada, aşağıdaki yaklaşımlar değişik uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının çeşitli ve farklı değerlendirmeler yapabileceklerini göz önünde bulundurularak önerilmektedir.

% 0 Risk Kategorisi, en az AA- alan ülkeler en yüksek kredi kalitesine sahip ülkeler

%20 Risk Kategorisi, A+ ile A- notuna sahip olabilecek ülkeler

%50 Risk Kategorisi, BBB+ ile BBB- arasında olan ülkeler

%100 Risk Kategorisi, BB+ ile B- arasında olan ülkeler(Hiçbir değerlendirmesi olmayan ülkeler gibi)

%150 Risk Kategorisi, B-‘den aşağı notu olan ülkeler¹²⁸

Bankaların kendi ulusal paraları cinsinden kendi devletlerinden ya da merkez bankalarından olan alacakları, ülke parası ile finanse edilmişse, Ulusal Gözetim ve Denetim yetkilileri bunlara yukarıdaki yaklaşımlardan daha düşük risk ağırlığı uygulanmasına izin verebilmektedir. Bir ülkenin %100’den daha düşük bir risk ağırlığı alabilmesi için, saydam olması ve bunun bir göstergesi olarak da IMF’nin “Special Data Dissemination Standarts” sürecine dahil olması koşulu önerilmektedir.

3.3.2.2 Bankaların Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

Basel I, OECD ülkelerinde bulunan banka yükümlülüklerinin ve OECD ülkesi olmayan ülkelerde bulunan bankaların kısa vadeli yükümlülüklerinin %20 risk ağırlığı ile değerlendirilmesini öngörmektedir. OECD üyesi olmayan ülkelerde bulunan bankaların uzun vadeli yükümlülükleri %100 ile değerlendirilmektedir. Uluslararası kredi değerlendirmelerine bağlı olarak Basel II’nin kabul edilmesiyle birlikte artık bu kural geçerliliğini 2007 yılı itibariyle uygulamaya konulan G-10 ülkelerinde geçerliliğini yitirmiştir. Bu konuda Basel II kriterleri ile birlikte komitenin iki opsiyon önerisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki bankaların risk değerlendirmelerinin bağlı oldukları ülkelerin risk değerlendirmesi ile ilişkilendirilmesidir. Bu çerçevede bankaya uygulanan

Standarts, A Revised Framework www.bafin.de/internationales/basel_2/040600_convergence_en.pdf, 20 Kasım 2007, s.23.

¹²⁸ www.bafin.de/internationales/basel_2/040600_convergence_en.pdf , 20 Kasım 2007, s.24.

risk ağırlığı, ülkeye uygulanan risk ağırlığından bir derece aşağıda olacaktır. Örneğin, ülkenin risk ağırlığı %20 ise bankanın risk ağırlığı ise %50 olacaktır. İkinci yaklaşım ise uluslararası kredi derecelendirme kuruluşunun bankaya doğrudan verdiği risk notunun uygulanmasıdır. Bu durumda, bir bankanın yerleşik olduğu ülkenin risk değerlendirme derecesine sahip olması söz konusu değildir.¹²⁹

Çok uluslu kalkınma bankalarının ise risk değerlendirmeleri %20 olacaktır. Türk bankaları açısından ise bu çerçevede, gözetim ve denetim yetkisinin BIS kuralları çerçevesinde Türkiye’de uygulanabilir risk ağırlıklarına dayalı bir minimum sermaye belirleme yaklaşımı geliştirmesine bankaların katkıda bulunması ve bankaların kendi risklerinin uluslararası kabul görmüş, karşılaştırılabilirliği olan yöntemlere dayanarak ölçülüp ölçülmediği konuları ön plana çıkarmaktadır.¹³⁰

3.3.2.3. Firmaların Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

Yüksek kredi notu alan şirketler(AA- ve üstü) hariç tüm şirket yükümlülükleri için önerilen kredi risk ağırlığının %100, bu tür şirketler içinse %20 ağırlık öngörülmektedir. Buna karşılık, düşük kredi notuyla değerlendirilmiş olan şirketlerin kredi risk ağırlıkları %150’ye kadar yükselebilecektir.

Tablo 43. Ülkeler, Bankalar ve Şirketler İçin Kredi Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

Yükümlülük	Değerlendirme					
	AAA	A+ ile A-	BBB ile BBB-	BB+ ile B-	B-den düşük	Notsuz
Ülke	%0	%20	%50	%100	%150	%100
Bankalar Opsiyon 1	%20	%50	50	%100	%150	%100
Bankalar Opsiyon 2	%20	%50	50	%100	%150	%50
Şirketler	%20	%100	100	%100	%150	%100

Kaynak: www.bafin.de/internationales/basel_2/040600_convergence_en.pdf

3.3.2.4. Risk Değerlendirme Kuruluşları

Tablo 42’de açıklanmaya çalışılan risk ağırlıkları konusunda çok sayıda ve farklı özelliklere sahip değerlendirme kuruluşu bulunmaktadır. Değerlendirme kuruluşlarının notları yatırıma uygun ve spekülasyon olmak üzere iki ana bölüme ayrılmaktadır.

¹²⁹ www.bafin.de/internationales/basel_2/040600_convergence_en.pdf, 20 Kasım 2007s.15-20

¹³⁰ www.bafin.de/internationales/basel_2/040600_convergence_en.pdf, 20 Kasım 2007s.15-20

Kuruluşlar yapmış oldukları derecelendirmelerin bir yıldan kısa süreli olanlarını kısa vade bir yıldan uzun süreli olanlarını ise uzun vade olarak yayımlamaktadırlar. Uluslararası risk değerlendirme kuruluşu olabilmek için bazı şartlara sahip olunması gerekmektedir. Bu bağlamda bir uluslararası değerlendirme kuruluşunun derecelendirmelerinin esas alınabilmesi için tarafsızlık, bağımsızlık, saydamlık, kredibilite, uluslararası erişim, yeterli insan kaynağı, Ulusal Gözetim ve Denetim Kurumları tarafından sıralayabileceğimiz 7 ölçütü sağlaması gerekmektedir.¹³¹

3.3.2.5. Risk Değerlendirme Not Sistemi

A Notu: Oldukça güçlü bir bilânçoya sahip ve geçmiş yıllarda yüksek karlılık göstermiş, ödeme dengesinin çok iyi olduğu ve rahatlıkla finansman sağladığı anlamını vermektedir.

A/B Notu: Kurumun sağlam bir mali yapıya sahip olduğu, olumlu gelişme gösterdiği ve görünürde bir zayıflığın olmadığını belirtir. Taşıdığı risk düşük olmakla birlikte yüksek derecelendirme kategorisindeki kurumlar kadar güçlü düşünülemez.

B Notu: Kurumun güçlü bir finansal yapıya sahip olduğu ve para piyasalarına kabul gördüğünü belirtir. Bünyesinde bazı önemsiz zayıf yönleri itibariyle uzun vadeli performansından sapması kısa süreli olacak ve sınırlı kalacaktır. Ciddi problemlerin ortaya çıkma olasılığı düşük olmakla birlikte üst derecedeki kurumlara göre yüksektir.

C Notu: Temelde sağlam kurumdur, belirli bir ödeme dengesi bozukluğu yüzünden daha iyi bir derece alamamaktadır.

C/D Notu: Kurumun bazı önemli zayıflıkları bulunmakla birlikte mali bünyesinin daha da bozulması halinde sorunların altından kalkması zor olacaktır.

D Notu: Tamamen istikrarsız, mali bünyesinde belirgin aksaklıklar bulunmaktadır. Sorunlar genelde aktif kalitesinin bozukluğundan veya zayıf bilânço yapısından kaynaklanabilir. İleriye dönük olarak önemli ölçüde bir belirsizlik bulunmaktadır.

¹³¹ Hasan Candan ve Alper Özün, **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**, İstanbul:T.İş Bankası Kültür Yayınları, 2006, s.159

D/E Notu: Fonlama ve likidite gibi çok ciddi zayıf yönleri bulunmaktadır.

E Notu: Kurumun çok ciddi sorunların olduğunu, dış yatırımlar olmaksızın devamlılığını sürdürmede zorluk çekeceği anlamına gelmektedir.

3.4. Basel II ile Önem Kazanan Kredi Analiz Yaklaşımları

Basel II sermaye yeterliliği direktifinin AB’de uygulamaya konmasından sonra European Savings Group, Lloyds TSB ve UEAPME kurumlarının ortaklaşa gerçekleştirdikleri bir proje olan “SME Toolkit” özellikle bu amaç doğrultusunda yoğunlaşarak firmaların bankalardan finansman bulmaları konusunda ne kadar hazırlıklı olduklarını kendi kendilerine analiz etmelerine olanak sağlayan bir şablon oluşturmuşlardır. Kredi analiz sürecinin özellikle kurumsal yönetim ve iş prosesi değerlendirmeleri üzerinde yoğunlaşılın bu şablon 5 ana bölüme ayrılmıştır.¹³²

3.4.1. İş Stratejileri ve Hedefleri

Bir firmanın ya da faaliyet gösterdiği pazarın analizinden önce, uzun vadeli hedeflerine ulaşmada başarıyı ölçmeye yarayacak kısa vadeli hedefleri de içeren, iş vizyon ve amaçlarından oluşan iş stratejisi bir öz değerlendirme olarak oluşturulmalıdır. Bu öz değerlendirme 3 aşamadan oluşmaktadır.¹³³

3.4.1.1. Hedeflerin Belirlenmesi

- İş hedeflerin SMART testine uygunluğu (Specific, Measurable, Achievable, Realistic, Timed)
- İş sürecinde yönetsel anlamda önemli roller üstlenen profesyonel isimlerin eş güdümü (Bireysel ve ortak hedef uyumlaştırımı, sözleşme şartları, iş sürecine ayıracakları zaman vs.)
- Üretim sürecine katılmayan hissedar hedefleri (Yatırım nedenleri, Kar beklentileri vs.)¹³⁴

¹³² ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf,20 Mart 2007, s.3

¹³³ ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf

¹³⁴ ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf

3.4.1.2. Hedeflerin Kontrolü

Hedeflerin kontrolü sadece piyasa ve iş performans boyutunda değil yönetim performansının da değerlendirildiği dinamik bir analiz sürecidir. Bu süreçte kullanılacak SWOT analizi *Strengths*, *Weakness*, *Opportunities* ve *Threats* adımlarından oluşmaktadır.

3.4.1.3. Ölçüm Yöntemleri

Gelecekteki performansın tüm hedefleri karşılayabilmesini sağlayabilmek için ölçme yöntemi önem arz etmektedir. Bu bağlamda ölçüme konu olan hedefler ölçülebilir olmalıdır. Ürün kalitesi, hizmet kalitesi, süreç verimliliği, dış ve iç müşteri memnuniyeti, personel memnuniyeti, mali performans ölçülebilen hedefler olarak belirlenebilir.¹³⁵

3.4.2. İş Piyasası ve Rekabet

Başlangıç noktasında ürün ve/veya hizmetler benzer fakat aynı olmayan özelliklere göre bir araya getirildiklerinde iş sürecine yaptıkları katkı önem sıralarına göre gruplandırılır. Bu gruplamalar belirlendikten sonra müşteri cazibesi, tedarikçi cazibesi, rekabet cazibesi, pazar dinamiği ve ürün/hizmet sıralamalarına göre geliştirilen öz sına sorularına verilecek cevaplara göre basit bir puanlama metodolojisi kullanılarak, pazar cazibesi değerlendirilebilir.

Pazar ve rekabet değerlendirmelerinin iş ve strateji hedefleri ile ilişkilendirmek, endüstri ve iş sürecine yansiyabilecek çevresel daha kapsamlı faktörlerin göz ardı edilmesi durumunda anlam düzeyini yitirebilir. Bu doğrultuda STEEPLE analizi olarak adlandırılan ve *Social*, *Technological*, *Economic*, *Enviromental*, *Political*, *Legal*, *European* kademelerinden oluşan veri seti kullanılarak iş sürecini etkileyebilecek dış faktörler göz önüne alınır. Bu analiz süreci sonunda, ortaya çıkan sorunlar ve bu

¹³⁵ ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf

sorunların nasıl ve ne zaman çözümlenebileceği, beklenen riskleri hafifletme yöntemlerini de içeren bir eylem planı oluşturulabilir.¹³⁶

3.4.3. İş Kapasitesi

İş kapasitesi ayağı ise öncelikle iç iş ortamı analizini hedeflemektedir. İşin her ögesi nasıl bir risk içeriyorsa iş yönetiminin tüm öğeleri de işte başarıya ulaşılabilmesi için sağlık ve denge sergilemelidir.

İş kapasitesi analizi Genel yönetim, satış ve pazarlama yönetimi, işletme/ürün yönetimi, tesis yönetimi, mali yönetim, planlama ve bilgi yönetimi, insan yönetimi kademelerinden oluşur. Kurum içi inceleme sürecinde yukarıda belirtilen kademe analizleri yapılırken her firmanın ölçek, faaliyet gösterdikleri piyasalar ve koşulları gibi değişkenlikler göz önüne alınarak her şirketin kendi üretim faaliyetlerine uygun değerlendirme teknikleri geliştirmesi olasıdır.¹³⁷Yapılan analiz sonucunda iş kapasitesi değerlendirmesi ile birlikte kapasitede meydana gelebilecek olası boşluk ve eksiklikler tanımlanarak buna uygun düzenleyici eylemler oluşturulur.

3.4.4. İş ve Mali Planlama

İş ve finans planı türleri ve ayrıntıları, bu planların amacına, kullanıcılarına ve hedef kitlesine bağlı olarak büyük değişiklik gösterir. Ancak, bu planlar iş hakkında ve işin mali performansı hakkında ister kuru içi ister kurum dışı iletişim için en yaygın ve en pratik iş yönetim araçlarından birini oluşturur. Aynı şekilde, genel ya da ortak bir yapıyı takip ederek, iş ve finans planları sadece mantıklı düşünme ve iletişime yardımcı olmakla birlikte herhangi bir alıcının sahip olmak isteyebileceği daha ayrıntılı bilgi ve analizlere bağlantı kurulmasında olanak verir.

İş ve finans planları asgari olarak aşağıdakileri net bir şekilde göstermelidir.

- İş hedefleri
- Belirli zaman planı içinde hedef ulaşmak için gerekli eylem planı
- Anahtar performans göstergeleri

¹³⁶ ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf

¹³⁷ ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf

- İş ve mali sonuçlar arasında bağlantı kuran varsayımlar
- Mali tahminler¹³⁸

3.4.5. İş Risk Yönetimi

Riskler üretim sürecinin her aşamasında ortaya çıkabileceğinden dolayı firmalar iş risk yönetimini sürekli olarak gözden geçirmelidirler. Bu gözden geçirme CSF (Critical Succes Factors) çerçevesinde inşa edilebilir. CSF Kritik Başarı/Risk faktörleri iş performansını etkileyen iç ve dış sorunları ile endüstride faaliyet gösteren tüm firmalarda ortak olan ve nihayetinde analize konu olan firmayı doğrudan etkileyen faktörlerin bir karışımı olmalıdır.

Bazı kritik başarı faktörleri aşağıdaki gibi olabilir.

- En iyi müşterilerle minimum pazar payı/büyüme yüzdesi
- Zamanında teslimat için stok tutabilme
- Uluslar arası kalite standartlarına uygun üretim
- Post fordist üretim
- Müşterilere ödeme alternatifleri yaratma
- Fiyat esaslı rekabetin korunması
- Kalifiye ve eşgüdümüne sahip iş gücü
- Müşterilere satış sonrası hizmet¹³⁹

3.5. Basel II Kredilendirme Sürecinde Teminat Yapısı

Basel II Kriterleri ile birlikte kredilendirmede, mevcut durumdan farklı olarak riske dayalı fiyatlama söz konusu olacaktır. Bu nedenle risk değerliliği düşük olan firmalar daha düşük maliyetle kredi kullanırken; risk değerliliği yüksek olan firmalar daha yüksek maliyetten kredi kullanacaklardır. İşletmeler uygun teminatlandırma seçenekleri yardımıyla risk değerliliğini düşürebilmekte ve uygun maliyetlerle kredi kullanma olanağına sahip olabilmektedirler. Ancak ülkemizde KOBİ'lerin kredi kullanımında yaşadığı en önemli sorunlarından birisi teminat göstermede yaşamış olduğu sıkıntılardır. Bunlara ilave olarak Basel II Yeni uzlaşıda değerlendirmeye alınabilecek kıymetlerin

¹³⁸ ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf

¹³⁹ ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf

kapsamı genişletilmiştir. Genişleyen kapsama rağmen Türk bankacılığında yaygın olarak kullanılan çek ve senetlerin teminat olarak kabul edilmesi mümkün olmamaktadır. Ancak, ulusal tercihler kapsamında yalnızca yüksek risk kategorileri için üç yıllık geçiş dönemi boyunca bu tür kıymetli evrakın risk azaltıcı unsur olarak dikkate alınabilmesi, bu kurala vadeli bir istisna teşkil etmektedir.

Tablo.44. Standart Yaklaşımında Risk Azaltıcı Teminatlar

Teminat Türleri	Basel Risk Ağırlığı	Basel II Risk Ağırlığı
Nakit, Mevduat Veya Mevduat Sertfk.	0	0
Altın	0	0
Belli Şartları Taşıyan Borçlanma Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Ana Endeksteği Hisse Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Yatırım Fonları	100	Fonun İçinde Bulunan Enstrüman Tipine Göre
Ana Endeks Dışında Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetler	100	Ratinge Göre
Ana Endeks Dışında Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetleri de Barındıran Fonlar	100	Fonun İçinde Bulunan Enstrüman Tipine Göre
Taşınmaz Mal İpoteği	50	İkamet Amaçlı %35 Ticari Amaçlı %100
Belli Şartları Taşıyan Garanti (A- Ve Üzeri Ratinge Sahip Firmalar)	100	Ratinge Göre

Kaynak:Aras(2005), a.g.e.,s.20

Basit yaklaşımda; alacağın teminatlandırılmış bölümü için teminatın risk ağırlığı, teminatla tam olarak korunmayan kısmı için ise karşı tarafın risk ağırlığı uygulanmak suretiyle varlığın risk ağırlığı değerine ulaşılmaktadır. Teminatın kalan vadesinin, ilgili olduğu kredi niteliğindeki işlemin vadesinden daha kısa olması halinde, teminat risk azaltıcı unsur olarak değerlendirilemez. Alacağın teminatlandırılmış kısmına uygulanacak en düşük risk ağırlığı % 20 olarak belirlenmiştir. Ancak, hazine veya hazine kapsamında değerlendirilebilecek bir kamu kuruluşu tarafından ihraç edilen ve % 0 oranında risk ağırlığına tabi tutulan menkul kıymetin teminat olarak alınması ve teminatın piyasa değerinde % 20 iskonto uygulanması halinde söz konusu teminata % 0

risk ağırlığı uygulanabilecektir. % 20'lik alt sınır uygulaması, nakit teminatlar için geçerli değildir.¹⁴⁰

Kapsamlı yaklaşımda ise maruz kalınan risk ve koruma sağlayan teminat arasındaki makasın piyasa hareketlerine bağlı olarak ne kadar açılacağı saptanarak yalnızca korumasız kalan kısım, karşı tarafın risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Bu yaklaşım, bankaların bir takım hesaplamalar yapmak suretiyle karşı taraftan olan alacak tutarını ve bu alacağa ilişkin teminat değerlerini volatiliteye göre ayarlamalarını gerektirmektedir. Bu ayarlamalar kredi riskine maruz değer artırılması, teminat değerinin ise azaltılması yönünde olacaktır. Teminat ile kredinin para birimi arasında fark olması teminattan ilave bir kesinti yapılmasını gerektirmektedir.

Teminatların yanı sıra, garantiler de risk azaltıcı unsur olarak dikkate alınmaktadır. Garantörün borçluya göre daha düşük bir risk ağırlığına sahip olması bir ön koşuldur. Garanti edilen tutar için borçlu yerine garantörün risk ağırlığı kullanılmak suretiyle garantinin risk azaltıcı etkisinden yararlanır ve kefaletler de garantiler kapsamındadır.¹⁴¹ Garantör olarak kabul edilebilecek kuruluşlar hazine veya merkez bankaları, hazine kapsamında değerlendirilebilecek kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, sermaye yeterliliği düzenlemelerine tabi sermaye piyasası kuruluşları ve diğer kuruluşlar olarak sınıflandırılmaktadır. Diğer kuruluşlarca verilen garantilerin kabul edilmesi, bu kuruluşların en az A- notuna sahip olmasına bağlıdır.

Borçlunun krediyi geri ödeme yeteneği ile teminatın değeri arasında yüksek pozitif korelasyon bulunduğu hallerde, söz konusu teminatların dikkate alınmaması gerekmektedir. Örneğin, bir firmanın kredisinin teminatına aynı şirketler topluluğuna dahil bir başka firmanın hisse senedi alınacaksa, her iki firmanın beraberce zafiyete düşebileceği varsayımıyla, bu hisse senetleri teminat olarak kabul edilmeyecektir. Söz konusu bu durum KOBİ'lerin kredilendirmede yeterli teminatlar ortaya koyamaması ve dolayısıyla yüksek maliyetlerle kredi kullanmak durumuyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.¹⁴²

¹⁴⁰ Murat Akşam, *Kişisel Görüşme*, Nisan 2007, s.2

¹⁴¹ <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf>, 25 Eylül 2006

¹⁴² Akşam, s.4

Basel II Kriterleriyle birlikte kredilendirmede riske dayalı bir fiyatlama yapılacağından dolayı KOBİ' lere kredi maliyetlerini düşürmek amacıyla uygun teminat olanakları sağlanmalıdır.

Basel II Kriterleri ile birlikte bankalar kredi kullanırken işletmelerden likiditesi yüksek teminatları talep edeceğinden KOBİ' ler bilhassa bunun farkında olmalıdır. Bu bağlamda KOBİ' lerin teminat olarak kullandığı ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çek ve senetleri gibi araçların Basel II ile birlikte ortadan kalkmasıyla birlikte Kredi Garanti Fonu KOBİ kredilerinin teminatlandırılmasında önemli bir mekanizma olarak kullanılabilir.

IV. BÖLÜM İMKB TEKSTİL ENDEKSİNDE YERALAN ŞİRKETLERİN BASEL II SÜRECİNDE ANALİZİ

4.1.Uygulama Çalışmasına İzlenen Yöntem

Uygulama çalışmasında izlenen yöntem, uygulamanın evreni, örnekleme yöntemi, veri girişi, verilerin kontrolü ve verilerin analizi süreçlerinden meydana gelmektedir.

4.1.1. Uygulamamın Evreni

Bu çalışmada, İMKB tekstil endeksinde işlem gören, Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri T.A.Ş, Ceylan Giyim ve Ticaret A.Ş, Ceytaş Madencilik Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş, Derimod Konfeksiyon Ayakkabı Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş, Desa Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş, Edip İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş, Gimsan Gediz İplik ve Mensucat Sanayi A.Ş, Karsu Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş, Lüks Kadife Ticaret ve Sanayi A.Ş, Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş, Mensa Mensucat Sanayi ve Ticaret A.Ş, Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş, Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş, Yataş Yatak Yorgan Sanayi Ticaret A.Ş, Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş şirketlerinin 2005 ve 2006 yılları için şirketlerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre düzenlenmiş konsolide olmayan mali tablo verileri ve dipnotları kullanılmıştır.

4.1.2.Uygulamamın Örnekleme Yöntemi

Mali tablolarını konsolide esasa göre düzenlemiş olan İMKB tekstil endeksinde yer alan diğer şirketler, konsolide analizin anlamlı olabilmesi için konsolidasyona gidilen yapının tümünün analizini gerektirdiğinden analiz kapsamı dışında tutulmuştur.

4.1.3. Verilerin Girişi ve Kontrolü

Analiz kapsamındaki şirket verilerinin tümü İMKB'nin resmi internet sitesinden temin edilerek daha önce SPSS paket programında hazırlanan veri tabanına aktarılmıştır. Veri girişi esnasında oluşabilecek hatalar kontrol edilmiş, eksik ya da yanlış kayıtlar düzeltilerek analizlere geçilmiştir.

4.1.4. Verilerin Analizi

Şirketlere ilişkin analiz çalışması yapılırken, Basel II ile birlikte kredi ilişkilerinde önem arz eden satış cirosu, aktif-pasif yönetimi ve ipotek kullanımı, banka kredisi kullanımı, kur riski duyarlılığı, karlılık, öz sermaye ve ortaklık yapısı¹⁴³, alt başlıkları için hazırlanan veri tabanına temin edilen verilerin girilmesi sonucunda, Basel II süreciyle birlikte KOBİ statüsünde değerlendirilecek olan şirketlerin kredibilitesi ölçülmeye çalışılmıştır.

4.2. Ampirik Bulgular

Çalışmaya ilişkin analiz sonuçları, anlaşılabilir olması ve sonuçlar üzerinde daha rahat yorum yapılabilmesi amacı ile farklı alt başlıklar altında verilmiştir. İlk alt başlıkta, Basel-II ve Türkiye’de, şirket cirosu dikkate alınarak yapılan KOBİ tanımlarına göre araştırmaya konu olan tekstil şirketlerinin dağılımı verilmiş, daha sonraki alt başlıklarda ise şirketlerin mali tablo ve dipnot bilgilerinden çıkarımlarda bulunularak Türk tekstil sektörünün 2008 yılında uygulamaya geçilmesi öngörülen Basel II sürecindeki durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.2.1. Yıllık Satış Cirosu

İMKB’de işlem gören tekstil şirketlerinin 2005 ve 2006 yılı mali tabloları incelendiğinde, verisi bulunan, bilançolarını konsolide olmayan şekilde düzenleyen İMKB’ye kote olmuş tekstil şirketlerinin büyük kısmının, Basel-II kriterlerinin Türkiye’de uygulamaya geçilmesi ile birlikte KOBİ statüsünde faaliyet gösterecekleri görülmektedir. KOBİ statüsünde faaliyet gösterecek şirketler kredi sürecinde farklı kredi analiz sürecine tabii olacaklardır. Tablo 44, 2005 ve 2006 yılı için analize konu olan tekstil şirketlerinin Türkiye ve Basel-II kriterlerine göre, yıllık satış cirosu dikkate alındığında, kaç şirketin KOBİ, kaç şirketin ise büyük şirket niteliğinde olduğunu göstermektedir. Buna göre, Basel II’ de yapılan tanım (yıllık satış cirosu 50 Milyon Euro’nun altında olan şirketler) dikkate alındığında, incelenen 15 şirketin %

¹⁴³ Yılmaz M., A. Küçükçolak, “*Basel II Uygulamalarının KOBİ’lere Etkileri ve İMKB Şirketlerinin Bu Açından Değerlendirilmesi*” 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Tokat:15-17 Haziran 2006, s. 218

80'inin (12 şirket), Türkiye'de yapılan KOBİ tanımı (yıllık satış cirosu 30 Milyon YTL'nin altında) dikkate alındığında ise, % 20'sinin (3 şirket) KOBİ niteliğinde olduğu görülmektedir.

Tablo.45. Firmaların Yıllık Satış Cirosu KOBİ Tanımına Göre Dağılımı

Yıllar	2005		2006	
	Basel II	Türkiye	Basel II	Türkiye
Firma Sayısı				
KOBİ Niteliğinde	11	3	12	3
Büyük Firma	4	12	3	12

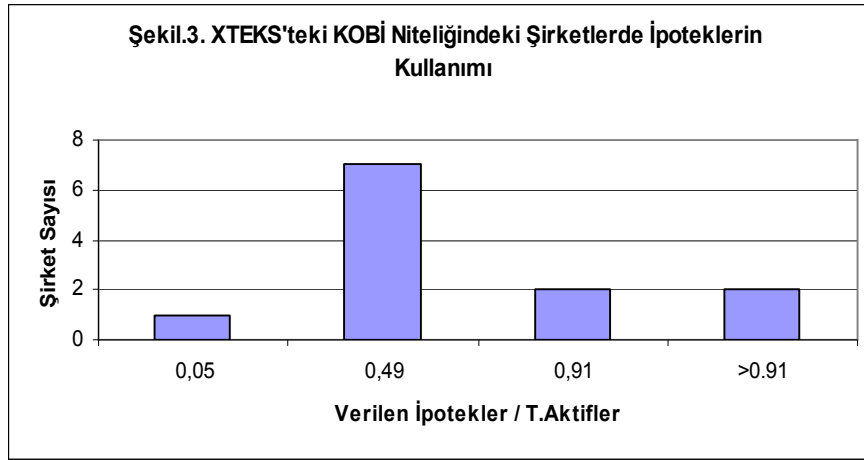
İMKB Tekstil endeksinde yer alan ve Basel-II tanımı kapsamında KOBİ olarak nitelenen 12 şirketin sektör içindeki dağılımına bakıldığında, şirketler dokuma, giyim eşyası ve deri ağırlıklı şirketlerden meydana gelmektedir. Yıllık satış cirosu baz alınarak yapılan analize göre, Basel II süreciyle birlikte büyük şirket kapsamında kredi analizine konu olacak şirketlerin Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş., Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri T.A.Ş., Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş. olduklarını görmekteyiz.

4.2.2. Aktif Pasif Yönetimi ve Teminat Kullanımı

Tablo 46'dan da görüleceği üzere, İMKB'deki şirketlerin %67'sinde ipoteklerin aktif toplamına oranı % 50'ye yaklaşmaktadır. Bu durum, söz konusu şirketlerin Basel II sonrası sorun yaşayabileceklerinin göstergesidir. Bu nedenle şirketler açısından Basel II sonrası dönemde, teminat olarak ipotek yerine, derecelendirme notuna göre değişkenlik gösteren risk ağırlığı daha düşük finansal enstrümanların (borçlanma senetleri, hisse senetleri vb.) kullanılması önem kazanacaktır.

Tablo.46. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde İpoteklerin Kullanımı

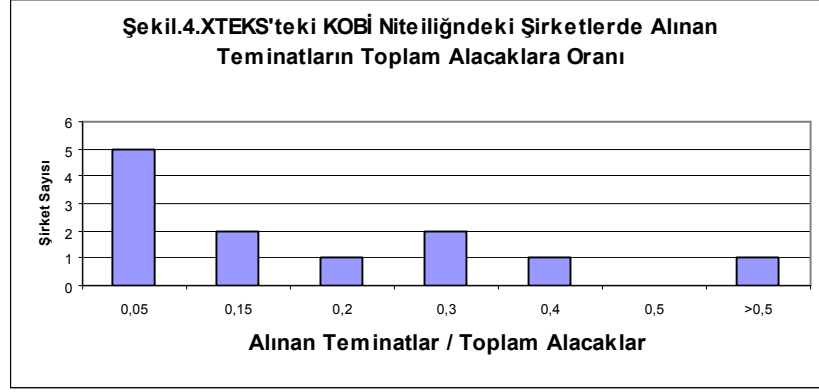
Verilen İpotekler/ T.Aktifler	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran (%)
0,05	1	8
0,49	7	67
0,91	2	83
>0.91	2	100

Yapılan analiz sonucunda, XTEKS endeksindeki KOBİ niteliğindeki şirketlerin ticari faaliyetleri sonucu meydana gelen alacakları için teminat olarak çalışmadıkları net bir şekilde görülmektedir. Tablo 47’de görüldüğü gibi şirketlerin % 42’sinde alınan teminatların toplam alacaklara oranı sadece % 5 ve daha düşük seviyededir. Bu durumun özellikle son yıllarda tekstil sektörü üzerinde giderek olumsuzlaşan ekonomik koşulların bir yansıması olduğu düşünülse bile, alacakların şüpheli hale gelmesi durumunda, bu kalemin tahsilatı güçleştiren bir unsur olarak derecelendirme notuna neden olabileceği ve kredi maliyetini arttırabileceği söylenebilir.

Tablo.47. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Alınan Teminatların Toplam Alacaklara Oranı

Alınan Teminatlar/ Toplam Alacaklar	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran (%)
0,05	5	%42
0,15	2	%58
0,2	1	%67
0,3	2	%83
0,4	1	%92
0,5	0	%92
>0,5	1	%100

Ticari faaliyetlerde esas olan alacakların şüpheli hale gelmemesini sağlayacak tedbirlerin alınması olmakla birlikte, sektörün yapısı, makro ve mikro ekonomik koşullar nedeniyle, alacakların belli bir bölümü şüpheli hale gelebilmektedir. Ancak, bu tutarın işletmenin mali yapısına ve ticari ilişkilerine tehdit oluşturacak boyuta ulaşmaması gerekmektedir.

Bu açıdan, analiz kapsamındaki şirketlerin fazla sorun yaşamadıkları söylenebilir. Tablo 48'de görüleceği üzere şirketlerin yaklaşık % 67'sinde şüpheli alacakların toplam alacaklar içindeki payı % 30 ve daha düşük seviyededir. Bu rasyonun yorumunu daha anlamlı hale getirebilmek için medyan değerine baktığımızda ise % 16'lık değer bu tespiti daha da anlamlı hale getirmektedir.

Tablo.48.İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Şüpheli Alacakların Toplam Alacaklara Oranı

Şüpheli Alacaklar/Toplam Alacaklar	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran
0,10	4	%33
0,30	4	%67
0,50	1	%75
0,70	2	%92
>0,70	1	%100

Bu orandan hareket ederek şirketlerin şüpheli alacak kalemlerinin istenen seviyede olmadığını söyleyebiliriz. Ancak, son yıllarda özellikle tekstil sektörü aleyhinde oluşan iktisadi şartlar nedeniyle ilgili rasyo için çok da olumsuz yorum yapılmaması gerekmektedir. Yine de, incelenen şirketlerin % 15’lik kısmında şüpheli alacakların oranı % 70 ve üzerinde olduğundan, bu şirketlerin Basel II öncesinde alacak takip politikalarını gözden geçirmeleri gerekmektedir.

4.2.3. Banka Kredisi Kullanımı

Çalışmada, şirketlerin kullandığı banka kredilerinin, aktiflerinin finansmanındaki payının düşük olduğu görülmektedir. Tablo 49’da görüleceği üzere analize konu olan 12 şirketin %50’sini oluşturan 6 şirkette kullanılan banka kredilerinin toplam aktife oranı % 15’in altındadır.

Tablo.49.İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Banka Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı

Banka Kredileri/Toplam Aktifler	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran
0,08	4	%33
0,15	2	%50
0,30	4	%83
0,40	1	%92
>0,40	1	%100

Medyan ve ortalama değerler ise sırasıyla %21 ve %19,6 olarak gerçekleşmiştir. Banka kredisi kullanımının bu kadar düşük seviyelerde olduğu tekstil sektörü firmalarında aktiflerin finansmanı ortalama %55 ve medyan değeri %62 ile büyük ölçüde işletme sahipleri tarafından karşılanmaktadır. Analize konu olan şirketler

aktiflerinin finansmanında diğer büyük pasif kalemi ise %14 ortalama ve %12 medyan değeri ile kısa vadeli ticari borçlar olarak gerçekleşmektedir.

Tablo.50.İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Uzun Vadeli Banka Kredilerinin Toplam Borçlara Oranı

U.V. Banka Kredileri/Toplam Borçlar	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran
0,00	4	%33
0,12	3	%58
0,25	2	%75
0,44	2	%92
>0,44	1	%100

İMKB Tekstil endeksindeki KOBİ niteliğindeki şirketlerin toplam borçları içinde uzun vadeli banka kredilerinin toplamının payına bakıldığında da benzer bir durumla karşılaşılmaktadır. Tablo 50’de görüldüğü gibi şirketlerin yaklaşık % 58’inde uzun vadeli banka kredilerinin toplam borçlar içindeki payı ancak % 12’ye ulaşabilmektedir. Ayrıca bu analiz alt kalemi için medyan değeri % 8’dir. 2006 yılı itibariyle şirketlerin 4’ünde (Bossa, Ceytaş, Derimod, Desa) uzun vadeli kredi kullanımı bulunmamaktadır. Konsolide olmayan mali tablolar baz alınarak yaptığımız analizde, İMKB tekstil endeksinde yer alan şirketlerden 12 tanesinin Basel II ile birlikte KOBİ olarak faaliyet göstereceklerini düşünürsek, çoğunluğunu KOBİ’lerin oluşturacağı tekstil sektörü şirketlerinin uzun vadeli banka kredilerinden yararlanma düzeyinin düşük seviyelerde olması durumu, firmaların uzun vadeli plan ve projeleri doğrultusunda yatırım hedeflemeleri olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo.51. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerin Kullandığı Kısa Vadeli Banka Kredilerinin Toplam Borçlara Oranı

Kısa Vadeli Banka Kredisi/Toplam Borçlar	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran
0,08	3	%25
0,15	3	%50
0,25	3	%75
0,35	2	%92
>0,35	1	%100

İncelenen şirketlerin toplam borçlar içinde kısa vadeli banka kredilerinin payına bakarsak, uzun vadeli kredilere göre kısa vadeli banka kredileri kullanımının adetsel olarak daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bu oran için ortalama değer %15 olurken medyan değerinin % 13 olarak gerçekleşmiş olması şirketlerin kullandıkları kısa vadeli banka kredilerinin toplam borçlar içindeki istatistiksel dağılımının homojen olduğunu göstermektedir. Yine de gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında şirketler tarafında kredi kullanımındaki düşük oranlar, sektörün Basel II sürecinde kredi yönetim politikalarına daha önem vermesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.2.4.Kur Riski Yönetimi

Döviz cinsinden borç-alacak dengesinin iyi takip edilmesi, özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ve kur politikası sık sık değişebilen ülke ekonomilerinde işletmeler için büyük önem taşımaktadır. Dönemsel avantajlar taşıyan açık pozisyon tutma anlayışı, finansal derinliğin az olduğu kırılgan ekonomilerde şirketlerin ticari faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir.

Tablo.52. İMKB'deki Tekstil Endeksi Şirketlerinin Açık Pozisyonlarının Toplam Aktiflerine Oranı

Açık Pozisyon/Toplam Aktifler	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran
0,20	7	%58
0,41	2	%83
0,61	1	%92
>0,61	1	%100

Tablo 52'de görüldüğü gibi açık pozisyonun aktif toplamına oranı (açık pozisyon taşımayan 3 şirket dahil) şirketlerin % 58'inde %20'nin altında kalırken, % 25'inde bu oran % 20 ile % 41 arasında değişmektedir. Sonuç olarak, bu aşamada tekstil sektöründe kur riski açısından çok büyük bir risk olmamakla birlikte, ülkemiz işletmelerinde genelde etkin işletilen bir risk yönetim mekanizması bulunmadığı düşünülürse, özellikle ihracata dayalı üretim yapan tekstil sektöründe önümüzdeki

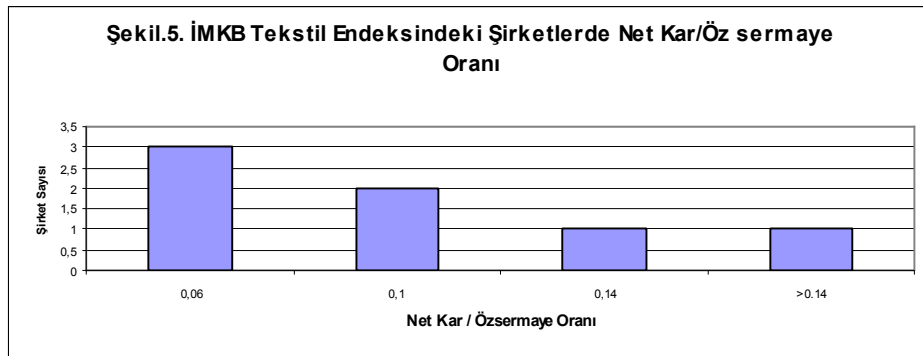
dönemde dövizdeki borç alacak dengesinin dikkatli takip edilmesi ve etkin riskten korunma stratejilerinin oluşturulması Basel-II sürecinde önemli olacaktır.

4.2.5. Karlılık

Yatırımcıların şirketlerden beklentilerinin başında, koydukları sermayeye karşılık alacakları karı maksimize etme düşüncesi gelmektedir. Bu bağlamda analiz kapsamı içinde yer alan İMKB Tekstil endeksi şirketlerin %43'ünde, net karın öz sermayeye oranı %6'nın altında bulunmaktadır. Aynı dönemde bu oranı alternatif finansal piyasa araçlarının(hazine bonosu vs.) getirileri ile karşılaştırıldığımızda, şirketlerin öz sermaye karlılığının düşüklüğü daha iyi görülmektedir. İncelenen şirketlerin %41'inin 2006 faaliyet yılı içerisinde zarar ettiği düşünülürse karlılık açısından İMKB Tekstil endeksinde işlem gören ve Basel II kriterleri ile birlikte KOBİ sınıfında değerlendirilecek olan şirketlerin iyi bir performans sergilemediği söylenebilir.

Tablo.53. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Net Kar/Öz sermaye Oranı

Net Kar/Öz sermaye Oranı	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran
0,06	3	%43
0,10	2	%72
0,14	1	%86
>0,14	1	%100

Düşük kar marjlarıyla çalışan şirketlerin de büyük kısmının kar dağıtımını yapmadığı varsayımından hareketle, yatırımcılar için öncelikli beklenti kalemi olan karlılığı arttırmak için makro ve mikro ekonomik nedenler ile şirketler üzerindeki maliyet

arttırıcı ve şirketlerin zarar etmesine neden olan hususların üzerinde durulmalıdır. Basel II sürecinde yatırımcılarının kısa vadeli kar beklentileri yerine orta ve uzun vadeli beklentiler ile oluşturacakları yatırım eğilimleri, sektör şirketlerinin sermaye piyasası araçlarından yararlanma imkânlarını arttırabilir. Böylece sektör daha istikrarlı ve karlılık açısından riskin minimize edildiği bir sektör halini alacaktır.

4.2.6. Öz Sermaye ve Ortaklık Yapısı

KOBİ'lerin Basel-II sürecine hazırlanmak konusunda öncelik vermeleri gereken hususların başında öz sermayelerini güçlendirmeleri gelmektedir. Tablo 54'te görüldüğü gibi çalışmada incelenen KOBİ niteliğindeki şirketlerin %58'inin öz sermayesi 10 Milyon Euro'nun altındadır. Öz sermayesi 25 Milyon Euro'nun üzerinde olan KOBİ'lerin oranı ise sadece % 17'dir. Türkiye'de 2008 yılından itibaren uygulamaya geçilecek olan Basel 2 kriterleri öncesinde KOBİ niteliğindeki şirketlerin öz sermaye düşüklüğü sorununu acilen çözmeleri gerektiğinin sinyalini vermektedir.

Tablo.54. İMKB Tekstil Endeksindeki Şirketlerde Öz Sermaye Yapısı

Öz Sermaye (EUR)	Şirket Sayısı	Kümülatif Oran (%)
6.000.000	2	%17
10.000.000	5	%58
25.000.000	3	%83
40.000.000	1	%92
>40.000.000	1	%100

Analize konu olan İMKB'ye kote olmuş KOBİ statüsündeki tekstil şirketlerinin, % 75'inde büyük ortaklar dışında kalan diğer kesimin ulaştığı pay % 45'tir. Bu bağlamda, hisselerin büyük kısmını elinde bulunduran büyük ortaklı yapı ve genelde hisse sahiplerinin şirket sahipleri olması, sektörün aile şirketi yapılanması içinde olduğunu göstermektedir. İMKB Tekstil Endeksindeki bu yapılanma, hisse senedi yatırımcılarından sağlanacak gelirleri önemli ölçüde sekteye uğratmakta ve potansiyel bir gelir kalemi kaybına neden olmaktadır. Ayrıca riskin çeşitlendirilmesi ilkesinin işlemediği bu durumdan yola çıkarak, tekstil sektörünün karşılaşılabileceği olası kötü bir

senaryoda bu yapılanma nedeniyle ciddi risklerle kaşı karşıya kalabileceğini söyleyebiliriz.

SONUÇ

Uluslararası finansal sistemin işleyişinin istikrarlı ve etkin olması amacıyla yönelik olarak hazırlanmış olan Basel-II düzenlemelerinin, dünyada ve ülkemizde bugüne kadar ki bankacılık ve kredi verme tekniklerinde köklü bir değişime neden olması ve bu kurallara uyum sağlayamayan bankaların kredi verme hususunda, çok sayıda kredi kullanan kuruluşun da kredi kullanma hususunda problem yaşaması beklenmektedir.

Bankaların risk yönetim kültürünün gelişmesini hedefleyen Basel-II standartları, başlangıçta bankaların müşterisi konumunda bulunan reel sektör firmalarını ve KOBİ'leri olumsuz biçimde etkileyecek ve kayıt dışılığı fazla olan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde uyum süreci zaman alacaktır. Ancak uyum sağlandıkça, bu etkiler olumluya dönecek, şirketlerde kurumsal yönetişimin artması ile birlikte kayıt dışılığın azalması yönünde doğal bir teşvik mekanizması oluşturacaktır.

Bu çalışmada, İMKB'de işlem gören, 2006 yılında bilançosunu konsolide olmayan şekilde, düzenlemiş, tekstil sektöründe faaliyet gösteren 15 şirket ele alınmış, bu şirketler içinde Basel-II'ye göre KOBİ tanımına giren 12 şirketin mali tablo ve dipnotları kullanılarak, mali ve yapısal durumları; öz sermaye, ortaklık yapısı ve imtiyazlar, aktif-pasif yönetimi ve ipotek kullanımı, açık pozisyon durumu, banka kredisi kullanımı, karlılık, alt başlıkları açılarından incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, incelenen şirketler açısından Basel-II'ye geçiş sürecinde satır başları ile ifade edilebilecek şu bulgulara ulaşılmıştır.

İncelenen 15 İMKB Tekstil endeksi şirketinden, net satış hasılatı itibarıyla Basel-II' de yapılan tanıma göre 12'sinin, Türkiye'de yapılan tanıma göre ise 3'ünün KOBİ niteliğinde olduğu tespit edilmiştir.

KOBİ niteliğindeki şirketlerinin karşı karşıya olduğu en önemli sorun öz sermaye yetersizliğidir. Bu şirketlerin %58'inin öz sermayesi 10 Milyon Euro'nun altındadır. Bu nedenle, söz konusu şirketlerin öz sermaye sorununu acilen çözmesi gerekmektedir. Ayrıca, tekstil sektöründe faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki şirketler büyük ölçüde işletme sahipleri tarafından fonlanmaktadır. Şirketlerin sahip olduğu öz sermaye

tutarının toplam aktife oranı % 52'dir. Şirketlerin ortaklık yapılarına bakıldığında, aile şirketi şeklinde bir yapılanma göze çarpmaktadır. Bu açıdan Basel-II' ye geçiş sürecinde profesyonel kurumsal ve finansal yönetim anlayışına sahip olmayan aile şirketli yapılanmanın, tekstil sektörü şirketlerinin kullandıkları kredi maliyetlerine olumsuz yansıması beklenmektedir. Büyük ortaklar dışında kalan ortaklar ile halka açık olan kısmın payı, şirketlerin % 75'inde toplam sermayenin ancak % 45'ine ulaşmıştır. Bu hususa ve öz sermaye sorununun çözümüne yönelik olarak, şirketlerin halka açıklık oranları artırılabilir ve daha şeffaf hale gelmeleri temin edilebilir. Böylece, hem firmaya maliyetsiz yeni kaynak girişi sağlanmış ve sermaye yapısı güçlendirilmiş olur, hem de riskin çeşitlendirilmesi ilkesine uygun bu yapı Basel II ile birlikte firmaların alacakları derecelendirme notuna olumlu etki yapar.

İMKB'de işlem gören KOBİ niteliğindeki şirketlerin kredi kullanımında verdikleri ipoteklerin toplam aktife oranı, şirketlerin % 67'sinde % 49'a kadar ulaşmış durumdadır. Basel II' de ipoteklerin kullanımı konusunda getirilen kısıtlamalar dikkate alındığında, yeni süreçte şirketlerin derecelendirme notuna göre değişkenlik gösteren risk ağırlığı daha düşük finansal enstrümanları kullanması önem kazanacaktır.

Diğer taraftan, şirketlerin % 42'sinde tahsil edilecek alacaklar için alınan teminatlar % 5'ten daha düşük bir düzeyde olup, alacakların tahsil edilememesi durumu firmalar için önemli bir risk unsuru oluşturmaktadır. Ancak, incelenen firmaların % 67'sinde şüpheli alacakların toplam alacaklar içindeki payı % 30 ve daha düşük seviyededir. Bu durum sektör şirketleri için çok olumsuz olarak görünmese de şirketlerin %25'inde şüpheli alacakların toplam alacaklar içindeki payının %50'li seviyeleri aşması, son yıllarda tekstil sektörü aleyhine gelişen iktisadi koşullar göz önüne alındığında riskin anlamlılığını ortaya koymaktadır. Bu açıdan, söz konusu şirketlerin teminat alım ve alacak takip politikalarını gözden geçirmeleri Basel II sürecinde önem arz etmektedir..

Analiz sonuçları, şirketlerin %50'sinde kullanılan banka kredilerinin toplam aktife oranı % 15'in altında olduğunu göstermektedir. Aktiflerin finansmanında banka kredisi kullanımının bu kadar düşük seviyelerde olduğu tekstil sektörü firmalarında aktiflerin finansmanı ortalama %55 ve medyan değeri %62 ile büyük ölçüde işletme sahipleri

tarafından karşılanmaktadır. Analize konu olan şirket aktiflerinin finansmanında diğer büyük pasif kalemi ise %14 ortalama ve %12 medyan değeri ile kısa vadeli ticari borçlar olarak gerçekleşmektedir. Şirketlerin uzun vadeli kredi kullanım rasyolarını incelediğimizde şirketlerin 4'ünde uzun vadeli banka kredisi kullanımı bulunmadığı görülmektedir. Tekstil sektörü şirketlerinin %58'inde uzun vadeli kredi kullanımının toplam borçlar içindeki payının ancak %12'ye ulaşabildiği görülmektedir. Bu açıdan tekstil sektörü şirketlerinin uzun vadeli proje ve yatırım kabiliyetlerinin düşük olduğunu söyleyebiliriz. Toplam borçlar içinde kısa vadeli banka kredilerinin payına bakıldığında ise analize konu olan tüm firmaların 2006 yılı mali içerisinde kısa vadeli banka kredisi kullandıkları görülmektedir. İstatistiksel dağılımın daha doğrusal olduğu bu alt kalemede medyan ve ortalama değerler sırasıyla %13 ve %15 olarak hesaplanmıştır.

İMKB'de işlem gören KOBİ niteliğindeki şirketlerin % 75'i açık pozisyon taşımaktadır. Açık pozisyon taşıyan 9 şirkette, açık pozisyonun toplam aktife oranı şirketlerin % 58'inde % 20'nin altında, % 25'inde ise % 20 ile %41 arasında değişmektedir. Bu bağlamda, ihracata dayalı üretim yapan ve ekonomideki ani değişimler karşısında hassas dengelere sahip olan tekstil sektöründe faaliyet gösteren şirketler, ülkemiz işletmelerinde etkin bir risk yönetim anlayışının olmaması nedeniyle, açık pozisyon riski yönetimi konusunda dikkatli olmalıdırlar.

Analiz edilen şirketlerin 2006 yılı öz sermaye karlılığı düşük seviyede gerçekleşmiştir. Bu şirketlerin % 69'u kar ederken, % 41'i zarar etmiştir. 2006 yılında kar yapan şirketlerin %45'inde %6'nın altında kalan karlılık seviyeleri sektör açısından oldukça düşündürücüdür. Aynı dönemde bu oranı alternatif finansal piyasa araçlarının getirileri ile karşılaştırıldığımızda, şirketlerin öz sermaye karlılığının düşüklüğü daha iyi görülmektedir. Basel-II'ye hazırlık sürecinde, İMKB'de işlem gören KOBİ niteliğindeki şirketlerin zarar etmesine yol açıcı ya da maliyet yükseltici hususların gözden geçirilmesi sektörün geleceği için oldukça önemlidir.

Basel II süreciyle birlikte kredi analizinde finansal analizlerin yanı sıra, niteliksel bilgiler de, daha iyi bir derecelendirme notu alabilmek için dikkate alınmaktadır. Ekonomilerin yapıtaşısı olan ve reel sektörün neredeyse tamamını oluşturan KOBİ'lerin taşıdıkları risklerin ne kadar farkında oldukları ve bunları minimize etme adına neler

yaptıkları artık daha da önem taşımaktadır. Maalesef bu konuda tekstil sektöründeki şirketlerin birçoğu kur ve faiz riski başta olmak üzere etkin bir risk yönetimi gerçekleştirememekte, olası ekonomik dalgalanmalar karşısında yüksek piyasa riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Yeni gelişen teknolojik yapılanmaya paralel olarak bilgi sistemlerinin güvenliği ve denetiminde etkinlik, kredi ve piyasa riski yönetimin yanı sıra, operasyonel riskten korunmak için de firmalar için önem arz etmektedir. Ayrıca, Basel-II öncesinde bankalara uygulanan derecelendirme sisteminin reel sektör şirketlerine de uygulanacak olması, finansal kuruluşlara göre niceliksel ve niteliksel verilerin düzenlenmesinde yetersiz denetim koşulları altında olan şirketler için derecelendirme notlarının güncelliği ve kanıtlanabilirliğini zorunlu kılacaktır. Bu ise ancak, firma içi muhasebe ve raporlama sisteminin düzenli ve doğru bilgi üretebilmesi ile mümkündür. Bu bulgulardan hareketle, gerek ulusal gerekse uluslararası alanda yeni yatırımlar yapmayı hedefleyen, AB'ye girme aşamasında rekabet gücünü arttırmak isteyen Türkiye'nin en önemli ihracat sektörü konumunda olan tekstil sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin, mevcut mali yapılarını gözden geçirmeleri, kredi kullanımında yaşayabilecekleri sorunlara karşı alternatif finansman kaynakları bulmaları ve kurumsal yönetim ilkelerini hayata geçirerek titizlikle tatbik etmeleri ve risk yönetimi konusunda hızlı adımlar atmaları gerekmektedir.

Basel-II uygulamalarının G-10 ve AB ülkelerinde 2007 yılında başlamış olması, belki de AB'ye entegrasyon sürecinde özellikle 2001 yılında yaşanan bankacılık krizlerinden sonra izlenen doğru politikalar sonucu gerçekleşen yapılanmayla beraber daha hazır görünen bankalardan ziyade, ülkemiz reel sektör şirketleri için önemlidir. Basel II sürecinde daha aktif politikalar benimsenmesi gereken tekstil sektörü şirketlerinde, eksikliklerin belirlenmesi ve bunlara yönelik çözümlerin bir an önce hayata geçirilmesi artık kaçınılmazdır. Bu bağlamda, önümüzdeki dönemde atılması gereken adımlar büyük önem taşımakta ve bu adımlar AB'ye giriş öncesinde uluslararası entegrasyonun sağlanmasında bir anlamda önkoşul niteliği taşımaktadırlar.

KAYNAKÇA

Activeline Dergisi, Mayıs 2007, Sayı 86.

Akbulut, Tülay “*Ticari Bankalarda Kredilendirme Esasları ve Problemlili Krediler*”, MÜ. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü(Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2003.

Akçelik, Burçin, **Nakit Krediler**, İstanbul: Esbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, 1997.

Akdoğan, Nalân ve N. Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara: Gazi, 2007.

Akgüç, Öztin, **Mali Tablolar Analizi**, 12. Baskı, İstanbul: Avcıol Basın Yayın, 2006.

Alpay, Sadık, **Temel Kredi Bilgileri**, İstanbul: TBB Yayınları,1997.

Altman E. I. and G. Sabato, “Effects of the New Basel Capital Accord on Bank Capital Requirements for SMEs”, **Journal of Financial Services Research**, Volume-28:1/2/3, 2005.

Aras, Güler, **Basel II Uygulamasının KOBİ' lere Etkileri ve Geçiş Süreci**, 2005.

Aras, Güler, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**,Ankara: SPK, 1996.

Babuşçu, Şenol “*Kredi Derecelendirme ve Basel II*”, TBB Eğitim Notları, 12-13 Nisan 2007.

Basel II Sürecinde KOBİ'ler, **IV. Kobi Zirvesi**, , Konferans Notları,Lütfi Kırdar Kongre Sarayı, İstanbul, 13 Aralık 2006.

Baykal , Cumhur “*Cumhuriyetin 75. Yılında DTM' nin KOBİ' lere Bakışı, İhracatta Sektörel Dış Ticaret Şirketi Modeli ve Devlet Yardımları*” **Dış Ticaret Dergisi.**, Ankara, Ekim 1998.

www.bddk.org.tr/turkce/BaselIII/125010_Soruda_BaselII.pdf, (25 Ocak 2007)

Berk, Niyazi, **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, İstanbul: İMKB Yayınları, 2001.

Berk, Niyazi, **Finansal Yönetim**, 8. Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2005

"History of the Basel Committee and Its Membership" www.bis.org/about/history/htm, (11 Şubat 2007)

Bodur, Volkan, **Kredilendirme Teknikleri**, İstanbul: TBB Yayınları, 1998.

Burck, Sean, **Small and Medium-Sized Transnational Corporations Role, Impact and Policy Implications**, New York: Taylor & Francis Group, 1993.

Candan, Hasan ve Alper Özün, **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**, İstanbul: T.İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.

Canoğulları, Metin, *"Mali Tablo Analizi, Nakit Akım Tablosunun Önemi"*, **Activline Dergisi**, Yayın No:35, 2003.

Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, 9. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 1998.

Chiuri, Maria C., Ferri Giovanni, Majnoni Giovanni, The Macroeconomic Impact of Bank Capital Requirements in Emerging Economies, **The World Bank Reports**, Bari, Italy, 2005.

Çiloğlu, Erdoğan, **Bankacılıkta İstihbarat**, İstanbul: TBB Yayınları, No:151.1988.

Çirkin, Ömer, **Basel II Geçiş Süreci ve Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri**, Garanti Bankası Eğitim Dökümanları, 2005.

Civan, M. ve M. Uğurlu, *"KOBİ'lerin Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecine İlişkin Örnek Uygulama"*. **VII.Ulusal Finans Sempozyumu**. İstanbul, 22-25 Ekim 2003.

Cole, Robert **Consumer and Business Credit Management**, USA: Mcgraw-Hill, 1998.

Coyle,Brian, **Corporate Credit Analysis Handbook**, Chicago: Fitzroy Dearborn Publishers, 2000.

ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/basel_2_toolkit/turkiye_toolkit.pdf, (20 Mart 2007)

Güner, Serkan “*Basel Tabanlı Kredi Riski, Modellemeleri ve Bir Uygulama*”, MÜ Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2005.

Hall, John. **Banking Regulation and Supervision AComparative Study of the UK, USA and Japan**, England:Edward Elgar, 1999.

Hedges, Roy **Managing Credit: Basic Skills of Credit Control**, Plymouth : How To Books, 1997.

İyigün,Tunay, **Temel Kredilendirme Teknikleri**, İstanbul:TBB Yayınları, 1996.

“*İşletmelerde Kredi Risk Yönetimi*”, İstanbul: İTO Yayınları, 2005-38.

Jacobson, T., J.Linde ve K. Roszbach“*Credit Risk Versus Capital Requirements Under Basel II: Are SME Loans and Retail Credit Really Different?*”, **FRBNY Economic Policy Review**, 2005.

M.Yılmaz., A. Küçükçolak, “*Basel II Uygulamalarının KOBİ'lere Etkileri ve İMKB Şirketlerinin Bu Açından Değerlendirilmesi*” **5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi**, Tokat,15-17 Haziran 2006.

OECD, “*OECD Policy Brief; Small and Medium-Sized Enterprises: Local Strength, Global Reach*”. **OECD Reports**, June 2000.

Özdemir,Utku, “*Possible Impacts Of The Application Of Basel II Accord On The Turkish Banking System*”, Edhec Business School Published, 2004.

Özen, Nahit, **Temel Kredi Bilgilendirme Süreci**, İstanbul: TBB Yayınları, 2000.

Posner, Martin, **Succesful Credit Control**, USA: John-Wiley and Sons Published, 1998.

Roger, Hale, **Credit Analysis A complete Guide**, USA: John Wiley&Sons Published, 1983.

Şakar, Birgül, **Banka Kredileri ve Yönetimi**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2006.

Şakar, Hakan, **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, İstanbul: TBB Yayınları 2002.

Saurina, J.ve C. Trucharte, ., “*The Impact of Basel II on Lending to Small and Medium Sized Firms: Regulatory Policy Assesment Based on Spanish Credit Register*”, Bank of Spain, June, 2003.

Seval, Belkıs, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, İstanbul: TBB Yayınları, 2000.

Sungur, Turgut, **Bankacılar İçin Banka Tekniği İşlemleri**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, T. İş Bankası Yayını No:275 1993

TBB, “*Bankacılar Dergisi*” Sayı 58.,2006, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/pdf/58.pdf>

TBB, **Risk Yönetimi ve Basel II’ nin KOBİ’ lere Etkileri**, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayını No:238, 2004.

TEB T.A.Ş, *Mali Analiz ve İstihbarat Eğitim Notları*, İstanbul: 2005.

Usta, Mahmut **Temel Kredi Bilgileri**, İstanbul: Pamukbank Yayını,1991.

W. Edward and K Gill, **Commercial Banking**, Sixth Edition, 2004.

Ward, Jonathan “The New Basel Capital Accord and the Developing Countries: Problems and Alternatives” Working Paper ESRC Centre for Business Research, Cambridge University Press, 2002.

Wayne, Linder, *Total Quality Loan Mangment Applying The Principles of TQM for Superrior Lending Performance*, Ebglan, 1993.

www.tbbb.org.tr/turkce/arastirmalar/BIS.doc, (15 Şubat 2007).

www.bafin.de/internationales/basel_2/040600_convergence_en.pdf, (20 Kasım 2007).